HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Yaylı Çalgılar Anasanat Dalı

OPERALARDA YER ALAN SEÇİLMİŞ SOLO KEMAN PARTİLERİNİN İNCELENMESİ

Arda SIRMALI

Sanatta Yeterlik Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2021

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Yaylı Çalgılar Anasanat Dalı

OPERALARDA YER ALAN SEÇİLMİŞ SOLO KEMAN PARTİLERİNİN İNCELENMESİ

Arda SIRMALI

Sanatta Yeterlik Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2021

OPERALARDA YER ALAN SEÇİLMİŞ SOLO KEMAN PARTİLERİNİN İNCELENMESİ

Danışman: Prof. Fatma Reyyan BAŞARAN
Yazar: Arda SIRMALI

ÖZ

Bu çalışmada Alman, İtalyan, Fransız ve Türk operalarında literatüre geçmiş önemli keman soloları (*konzertmeister soloları, ikili sololar, grup soloları*) araştırılmış ve yapılan analizler doğrultusunda ifadeyi güçlendirmek, temaların hatırlatılması ve benzeri kullanım amaçları, kullanım yoğunluğu, eserlerin hangi bölümlerinde daha sıklıkla görülmekte olduğu gibi açılardan incelenmiştir.
Çalışmada yer alan operalar, özellikle keman soloların yoğun olduğu eserler arasından seçilmiştir.

İtalyan Operaları bölümünde Giacomo Puccini ve Giuseppe Verdi'nin eserlerinden, Alman Operaları bölümünde Richard Wagner, Richard Strauss, Alban Berg, Engelbert Humperdinck ve Wolfgang Amadeus Mozart'ın eserlerinden, Fansız Operaları bölümünde ise, Jules Massenet ve Charles Gounod'nun eserlerinden örnekler yer almaktadır.

Araştırmanın devamında, eserlerinde Türk ezgi ve motiflerine yer vererek, özellikle vokal müziğie yeni bir boyut kazandırmış olan Cumhuriyet Döneminin 3. kuşak bestecilerinden Okan Demiriş ve Selman Ada'nın operalarından örnekler seçilerek incelenmiştir.

Çalışmanın amacı, dünya opera literatüründe yer almış önemli keman sololarının incelenmesi yoluyla, keman eğitimi alan ve opera orkestralarında çalışmayı amaçlayan öğrencilerin, operalarda solo keman repertuvarını tanımasına katkıda bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Keman, opera, konzertmeister, solo keman, orkestra

A RESEARCH ON THE FEATURED VIOLIN SOLOS IN OPERA PIECES

Advisor: Prof. Fatma Reyyan BAŞARAN
Writer: Arda SIRMALI

ABSTRACT

In this study, outstanding violin solos (concertmaster solos, duo solos, ensemble solos) in the literature of German, Italian, French and Turkish opera were examined and situations such as strengthening the expression, emphasizing the themes or similar intended use, intension of use, in which parts of the pieces these solos are seen more frequently are examined from different perspectives in accordance with the analyses made. The opera pieces included in the study were especially chosen from the ones with intense violin solos.

Examples from the pieces by Giacomo Puccini and Giuseppe Verdi in the Italian Operas section, by Richard Wagner, Richard Strauss, Alban Berg, Engelbert Humperdinck and Wolfgang Amadeus Mozart in the German Operas section, and by Jules Massenet and Charles Gounod in the French Operas section were included.

In the continuation of this research, examples from the pieces of Okan Demiris and Selman Ada, the 3rd generation composers of the Republican Era, who gave a new dimension to the vocal music by including Turkish melodies and motifs in their operas, were selected and examined.

The aim of the study is to contribute to the pupils, who are studying violin and wishing to work in opera orchestras, by introducing the solo violin repertoires included in the opera pieces through the examination of the outstanding violin solos in the World opera literature.

Key words: Violin, opera, concertmaster, solo violin, orchestra

TEŞEKKÜR

Araştırmam sürecinde beni yönlendiren, bilgilendiren ve destekleyen sevgili hocam ve danışmanım Prof. Reyyan Başaran'a, Ankara Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi çalışanlarına, 4. Murat Operası notalarına ulaşmama yardımcı olan Sayın Arzu Demiriş'e ve aileme en içten teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZ i
ABSTRACT ii
TEŞEKKÜR iii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ iv
TABLOLAR DİZİNİ vi
GÖRSEL DİZİNİ vii
GİRİŞ 1
1. BÖLÜM: YÖNTEM 3
1.1. Araştırmanın Modeli 3
1.2. Problem Durumu 3
1.3. Evren ve Örneklem 3
1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi 4
2. BÖLÜM: İTALYAN OPERALARINDA KEMAN SOLOLARI 5
2.1. Giacomo Puccini (1858-1924) ve La Bohème operası 5
2.2. Giuseppe Verdi (1813-1901) ve La Traviata Operası 15
2.3. I Lombardi alla Prima Crociata operası 20
3. BÖLÜM: ALMAN OPERALARINDA KEMAN SOLOLARI 30
3.1. Richard Wagner (1813-1883) ve Tannhäuser Operası 31
3.2. Richard Strauss (1864-1949) ve Salome Operası 35
3.2. Alban Berg (1885-1936) ve Lulu Operası 44
3.2. Engelbert Humperdinck (1854-1921) ve Hänsel und Gretel Operası 46
3.2. Wolfgang Amadeus Mozart (1756 – 1791) ve Saraydan Kız Kaçırma Operası 51
4. BÖLÜM: FRANSIZ OPERALARINDA KEMAN SOLOLARI 57
4.1. Jules Massenet (1842-1912) ve Thaïs Operası 57
4.2. Charles Gounod (1818-1893) ve Margarete (Faust) Operası 62
5. BÖLÜM: TÜRK OPERALARINDA KEMAN SOLOLARI 66
5.1. Selman Ada (1953-) ve Aşk-ı Memnu Operası 66
5.2. Okan Demiriş (1942-2010) ve IV.Murat Operası 76
SONUÇ 81
KAYNAKLAR 82
ETİK BEYAN 85

ORİJİNALLİK RAPORU 86
ORIGINALITY REPORT 87
YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI 88

GÖRSEL DİZİNİ

Görsel 1. La Bohème1. perde Rodolfo teması 7
Görsel 2. La Bohème1. perde keman solo I..... 9
Görsel 3. La Bohème1. perde Rodolfo'nun *aria*'sının bitiş cümlesi..... 10
Görsel 4. La Bohème1. perde keman solo II..... 10
Görsel 5. La Bohème 3. perde keman solo..... 11
Görsel 6. La Bohème 4. perde Rodolfo-Marcello duet..... 11
Görsel 7. La Bohème 4. perde keman solo I..... 12
Görsel 8. La Bohème 1. perde Rodolfo'nun *aria*'sının başlangıç cümlesi 13
Görsel 9. La Bohème 4. perde ikili keman solo..... 14
Görsel 10. La Bohème 1. perde Mimi'nin *aria'*sının başlangıç cümlesi..... 14
Görsel 11. La Bohème 4. perde final, dörtlü keman solo 15
Görsel 12. La Traviata 1. perde keman solo I 16
Görsel 13. La Traviata 1. perde keman solo II 17
Görsel 14. La Traviata 1. perde keman solo III 17
Görsel 15. La Traviata 1. perde Alfredo-Violetta düet, Alfredo'nun aşk teması .. 18
Görsel 16. La Traviata 3. perde keman solo I 19
Görsel 17. La Traviata 3. perde keman solo II (final) 19
Görsel 18. I Lombardi Keman solo,1-13.Ölçüler 21
Görsel 19. I Lombardi Keman solo "moderato" ve "poco piu mosso" bölümler 22
Görsel 20. I Lombardi Keman solo "coda" 24
Görsel 21. I Lombardi Oronte-Giselda, recitativo 24
Görsel 22. I Lombardi Prelüd-moderato bölümden tema 24
Görsel 23. I Lombardi Orente'nin eşliği..... 25
Görsel 24. I Lombardi Vaftiz sahnesi eşliği 26
Görsel 25. I Lombardi Oronte'nin ölüm sahnesi eşliği I..... 27
Görsel 26. I Lombardi Oronte'nin ölüm sahnesi eşliği II..... 28
Görsel 27. I Lombardi Oronte'nin ölüm sahnesi eşliği III..... 29
Görsel 28. I Lombardi üçüncü perde finali 29
Görsel 29. Tannhäuser 1. perde 1. sahne keman solo 32
Görsel 30. Tannhäuser 1. perde 2. sahne keman solo 33
Görsel 31. Tannhäuser 1. perde 2. sahne keman solo (*ricochet* pasaj)..... 34
Görsel 32. Tannhäuser 1. perde 2. sahne keman solo 35
Görsel 33. Salome keman solo I, Salome'nin giriş müziği ve Salome motifi 1 37

Görsel 34. Salome keman solo II 37
Görsel 35. Salome keman solo III 38
Görsel 36. Salome keman solo IV, Salome motifi 2 38
Görsel 37. Salome keman solo V, Salome motifi 1 39
Görsel 38. Salome keman solo 49
Görsel 39. Salome keman solo VII, aşk motifi 40
Görsel 40. Salome keman solo VIII, giriş müziği 41
Görsel 41. Salome keman solo IX, Salome teması 2 42
Görsel 42. Salome keman solo X, giriş müziği 43
Görsel 43. Salome final sahnesi, keman solo XI 43
Görsel 44. Lulu-Kadans 45
Görsel 45. Hänsel und Gretel orman sahnesi, keman solo I 47
Görsel 46. Hänsel und Gretel, Gretel'in ormanda uyanışı ve keman solonun başlangıcı 48
Görsel 47. Hänsel und Gretel keman solo II 49
Görsel 48. Hänsel und Gretel keman solo III-kuş sesleri 50
Görsel 49. Hänsel und Gretel keman ve flüt-kuş sesleri 50
Görsel 50. Saraydan Kız Kaçırma *"martern aller arten"* partisyon 52
Görsel 51. Saraydan Kız Kaçırma *"martern aller arten"* orkestra girişi içinde solo dörtlü partisi 53
Görsel 52. Saraydan Kız Kaçırma solo dörtlü partisi II 55
Görsel 53. Saraydan Kız Kaçırma solo dörtlü partisi III 56
Görsel 54. Thaïs Meditation partisyon I 60
Görsel 55. Thaïs Meditation partisyon II 61
Görsel 56. Thaïs Meditation partisyon III 62
Görsel 57. Faust "*kavatine*" keman solo I 63
Görsel 58. Faust "*kavatine*" keman solo II 64
Görsel 59. Faust "*kavatine*" keman solo III 64
Görsel 60. Faust "*kavatine*" keman solo final 65
Görsel 61. Faust "*kavatine*" final 65
Görsel 62. Aşk-ı Memnu "kadınlar aryası" 67
Görsel 63. Aşk-ı Memnu "kadınlar aryası" keman solo 67
Görsel 64. Aşk-ı Memnu "Firdevs Hanım-Behlül recitativo" keman solo 68
Görsel 65. Aşk-ı Memnu "havada bulut yok" keman solo 68
Görsel 66. Aşk-ı Memnu "çarşaf ritüeli" 2.keman solo I 69
Görsel 67. Aşk-ı Memnu "kadınlar aryası" 69

Görsel 68. Aşk-ı Memnu “çarşaf ritüeli” 2. keman solo II 69
Görsel 69. Aşk-ı Memnu “iffet aryası” 2. keman solo 70
Görsel 70. Aşk-ı Memnu “iffet aryası” 1. keman solo 70
Görsel 71. Aşk-ı Memnu “aşk düeti” giriş 71
Görsel 72. Aşk-ı Memnu “aşk düeti” keman solo 72
Görsel 73. Aşk-ı Memnu “Firdevs Hanım-Adnan Bey düeti” 73
Görsel 74. Aşk-ı Memnu “Firdevs Hanım-Adnan Bey düeti” keman solo 73
Görsel 75. Aşk-ı Memnu “genç kızlık aryası” 74
Görsel 76. Aşk-ı Memnu “genç kızlık aryası” keman solo 74
Görsel 77. Aşk-ı Memnu “genç kızlık aryası” geçiş müziği keman solo I 74
Görsel 78. Aşk-ı Memnu “genç kızlık aryası” geçiş müziği keman solo II 75
Görsel 79. Aşk-ı Memnu “kanto” keman solo 75
Görsel 80. IV. Murat,1. perde, 3. tablo “Kösem Sultan-Recep Paşa düet” keman solo 77
Görsel 81. IV. Murat, 2. perde, 2. tablo “IV. Murat-Dilfigar dialoque” partisyon ... 77
Görsel 82. IV. Murat, 2.perde, 2.tablo “IV. Murat-Difigar dialoque” keman solo . 77
Görsel 83. IV. Murat, 2.perde, 3.tablo “Kösem Sultan-Silahtar düet” partisyon ... 79
Görsel 84. IV. Murat, 2.perde, 2.tablo “Kösem Sultan-Silahtar düet” keman solo 80

GİRİŞ

16. ve 17. yüzyıllar arasında İtalya'da başlayarak gelişimini sürdüren "Opera Sanatı" nın öncülerinden olan Claudio Monteverdi'nin (1567-1643) operaları ilk gerçek operalar olarak nitelendirilir. C. Monteverdi'nin operalarında kullandığı orkestra,yaylı çalgılar ve üflemeli çalgılar bakımından önemli zenginliğe sahip bir orkestradır. Gerek ses dolgunluğu gerek tınlama özelliği açısından doyurucu olan Monteverdi Orkestrasını, kemanlar, viyolalar, gitaralar, teorbeler[1], positive-organ[2], regal-organ[3], arp, flautino[4], clarino[5], 2 kornet ve 4 trombon oluşturmaktadır.

C. Monteverdi, büyük İtalyan şairi Tarquato Tasso tarafından yazılmış olan Gerusalemme Liberata (Kurtarılmış Kudüs) adlı eserin bazı bölümleri için 1640 yılında yazdığı müziklerde savaş sahnelerini 4 kemanla anlatmaya çalışmış, atların şahlanması, mızrakların saplanması, miğfer şakırtısı, savaşanların boğuşması, vurulup ölmesi gibi birçok olay, sırf kemanlarla dile getirilmek istenmiştir. İlk olarak 1617 de Biagio Marini (1594-1663) tarafından kullanılmış olan keman *tremolo*'ları bu eserde kullanılmıştır. Ayrıca, savaş sahnelerinde kılıç ve mızrakların zırhlara dokunmasından çıkan seslerden ilham alarak, *pizzicato* tekniğini ilk olarak kullanan da Monteverdi olmuştur. (Altar s.17)

Bu örnekten yola çıkarak bakıldığında kemanın, ilk operaların oluşumundan başlayarak günümüze kadar, opera orkestralarında önemli bir rol oynadığı görülmektedir.

---

[1] Teorbe : Lut ailesinden 1600 – 1750 yılları arasında oldukça popüler olan telli bir çalgı.
[2] Positive-organ : 1700'lerde kullanılmakta olan, küçük, taşınabilir klavyeli çalgı.
[3] Regal-organ :1575 – 1700 yılları arasında kullanılmakta olan küçük, taşınabilir klavyeli çalgı.
[4] Flautino: Küçük flüt (piccolo)
[5] Clarino : Ortaçağ ve Rönesans Dönemlerinde kullanılan bir çeşit trompet (clarion)

Opera alanının ülkemize ulaşması 19. yüzyıl içerisinde olmuştur. II. Mahmut ve III. Selim gibi yenilikçi padişahların ülkeye davet ettikleri topluluklar, operanın Osmanlı'da tanınmasına katkıda bulunmuş ve gelişmelere karşı çıkanların tüm çabalarına rağmen, diğer padişahlar da bu geleneği geliştirmiş, hatta batılı formatta bir çok eserler vermişlerdir. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte müzik alanındaki çalışmalar hız kazanmış, Atatürk'ün isteği ile ilk Türk operası olan "Özsoy" operası, A. Adnan Saygun tarafından Türk müzik dağarcığına kazandırılmış ve diğer Türk besteciler de bu alanda eserler vermeyi sürdürmüşlerdir. Türk makam ve ezgilerinin yer aldığı operaların orkestrasyonunda da önemli ölçüde keman solo bulunmaktadır.

Rönesans'tan başlayarak Avrupa sanatında (şiir, müzik, dans, kostüm, mimarlık, resim, iç mimarlık ve sahne sanatlarında) etkili olan başlıca üç ulusal stil, Alman, İtalyan ve Fransız stilidir.

Bu çalışmada Alman, İtalyan ve Fransız operalarında literatüre geçmiş önemli keman sololarının (*konzertmeister soloları, ikili sololar, grup soloları*) yanı sıra, Türk operalarında yer alan sololar da araştırılmış ve yapılan analizler doğrultusunda ifadeyi güçlendirmek, temaların hatırlatılması vb. kullanım amaçları, kullanım yoğunluğu, eserlerin hangi bölümlerinde daha sıklıkla görülmekte olduğu gibi açılardan incelenmiştir.

Çalışmanın amacı, operalardaki önemli keman soloların incelenmesi yoluyla, keman eğitimi alan ve opera orkestralarında çalışmayı amaçlayan öğrencilerin operalarda solo keman repertuvarını tanımasına katkıda bulunmaktır. Dünya opera literatüründe yer almış önemli soloların incelenmesinin opera orkestralarında çalmaya aday kemancıların eserleri teknik ve müzikal açıdan daha iyi sergilemeleri açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

1. BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, verilerin toplanması, problem durumu, evren ve örneklemi hakkında bilgiler verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma literatür tarama ve analiz yöntemleri ile gerçekleştirilmİş betimsel bir çalışmadır. Verilerin toplanması kaynakçada belirtilen yayınların taranması yoluyla gerçekleştirilmiştir.

1.2. Problem Durumu

Araştırmanın problem cümlesi aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

Operalarda yer alan önemli konzertmeister soloları, ikili sololar ve grup sololarının yerleri ve eser içinde bulunma yoğunluğu nedir?

Alt problemler.

- Seçilmiş operalardaki keman sololar hangi amaçla kullanılmıştır?
- Sololar eserin konusu ile ilişkilendirilmiş midir?

1.3. Evren Ve Örneklem

Araştırmanın evrenini operalarda yer alan keman soloları oluşturmaktadır.
Örneklem İtalyan, Alman, Fransız ve Türk operaları arasından seçilmiş konzertmeister soloları, ikili sololar ve grup soloları ile sınırlıdır.

1.4. Araştırmanın Amacı Ve Önemi

Çalışmanın amacı, operalardaki önemli keman soloların incelenmesi yoluyla, keman eğitimi alan ve opera orkestralarında çalışmayı amaçlayan öğrencilerin operalarda solo keman repertuvarını tanımasına katkıda bulunmaktır. Dünya opera literatüründe yer almış önemli soloların incelenmesinin yanı sıra Türk operalarındaki keman sololardan da örnekler verilerek incelenmesi, opera orkestralarında çalmaya aday kemancıların eserleri teknik ve müzikal açıdan daha iyi sergilemeleri açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

2. BÖLÜM: İTALYAN OPERALARINDA KEMAN SOLOLARI

Müzikte İtalyan stili öncelikle duyguların yoğunlaştığı melodilere dayanmaktadır.Sözün incelikleriyle kaynaşmış olan melodiler doğal, yalın, yumuşak ve içtenliklidir.

İtalyan stilinin kişilik kazanması 14. yüzyılda başlamış, 16. yüzyıl sonlarında müzik tarihinin en önemli olgularından olan ‘’opera’’ sanatı doğmuştur. Operanın kendisi ile başladığı Kabul edilen Claudio Monteverdi 41 opera yazmıştır. İnsan sesine eşlik eden orkestranın önemi Monteverdi ile ortaya çıkmış, 34 çalgının kullanıldığı orchestra ile çalgılama tekniğinin ilk adımları atılmıştır. (Say, 2002, s. 172)

Klasik dönemde orkestrasyon ustası, besteci Luigi Cherubini ile gelişimine devam eden opera sanatı, romantic dönemin ilk yarısında Gioacchino Rossini, Vincenzo Bellini ve Gaetano Donizetti’nin şan sanatının en güzel örneklerini içeren operaları ile yükselmiştir. 19. Yüzyılda ‘’İtalyan Şarkısını’’ doruğa çıkaran iki besteci Giuseppe Verdi ve Giacomo Puccini olmuştur. G. Verdi’ nin eserleri yalın, parlak, akılda kalıcı melodiler, keskin ritmler içerirken, G. Puccini zengin orkestrasyonu ile operalardaki konuların dramatik akışını sadece şarkılar yoluyla değil, orkestranın desteklediği şarkısal lirizmle gerçekleştirmiştir.

Bu bölümde İtalyan Operalarında yer alan önemli sololar, G. Puccini ve G. Verdi’nin operaları ile örneklendirilerek incelenmiştir.

2.1. Giacomo Puccini (1858-1924) ve La Bohème Operası

Müzisyen bir aileden gelen Giacomo Puccini’nin üstün yeteneği ilk olarak Carlo Angeloni tarafından meydana çıkarılmış ve Milano Konservatuvarına girerek, Antonio Bazzini ve Amilcare Ponchielli çapında hocalarla çalışma olanağı bulmuştur. 1883 yılında Milano Konservatuvarının mezuniyet töreni için bestelediği “Capriccio Sinfonico” adını taşıyan orkestra eserinin temalarını 1896 yılında bestelediği La Bohème operasında da kullanmıştır.

İtalyan opera bestecilerinin en önde gelenlerinden sayılan Giacomo Puccini, belli başlı müzik tarihçileri tarafından "*verismo*" [6] akımı bestecileri arasında yer almakla birlikte, İtalyan opera geleneğinden de tam olarak kopmamıştır. Sanatçının en önemli operalarından biri olan La Bohème operası (1896), kapılarını henüz kapatan 19. Yüzyıl opera yaratıcılığının bir bakıma devamı, hatta önemli bir örneği olarak benimsenmektedir.

Konusunu, dört arkadaşın Paris'te bir çatı katındaki bohem yaşamlarından ve şair Rodolfo ve Mimi arasındaki aşktan alan La Bohème operasına G.Puccini alışılagelindiği gibi bir uvertür yazmamıştır. Eserin en önemli özelliği olan duygusal davranışların ve kişilerin simgeleri olma niteliğini taşıyan tema ve motifler, eserin akışı içinde sık sık yansıtılmaktadır.

---

[6] Verismo: 19. Yüzyılın ikinci yarısında İtalya'da romantizme tepki olarak doğan, konuların temelinde gerçek yaşamın, gerçek olayların işlendiği, Fransız natüralizminden etkilenen bir sanat akımı. Leoncavallo, Mascagni ve Puccini akımın önde gelen bestecileridir.

1. perde

La Bohème operasının karakter temaları içinde en ilginç olanlar, eserin başındaki ateşli ve ritmik egemen bohem teması ve hemen ardından duyulan Rodolfo temasıdır.

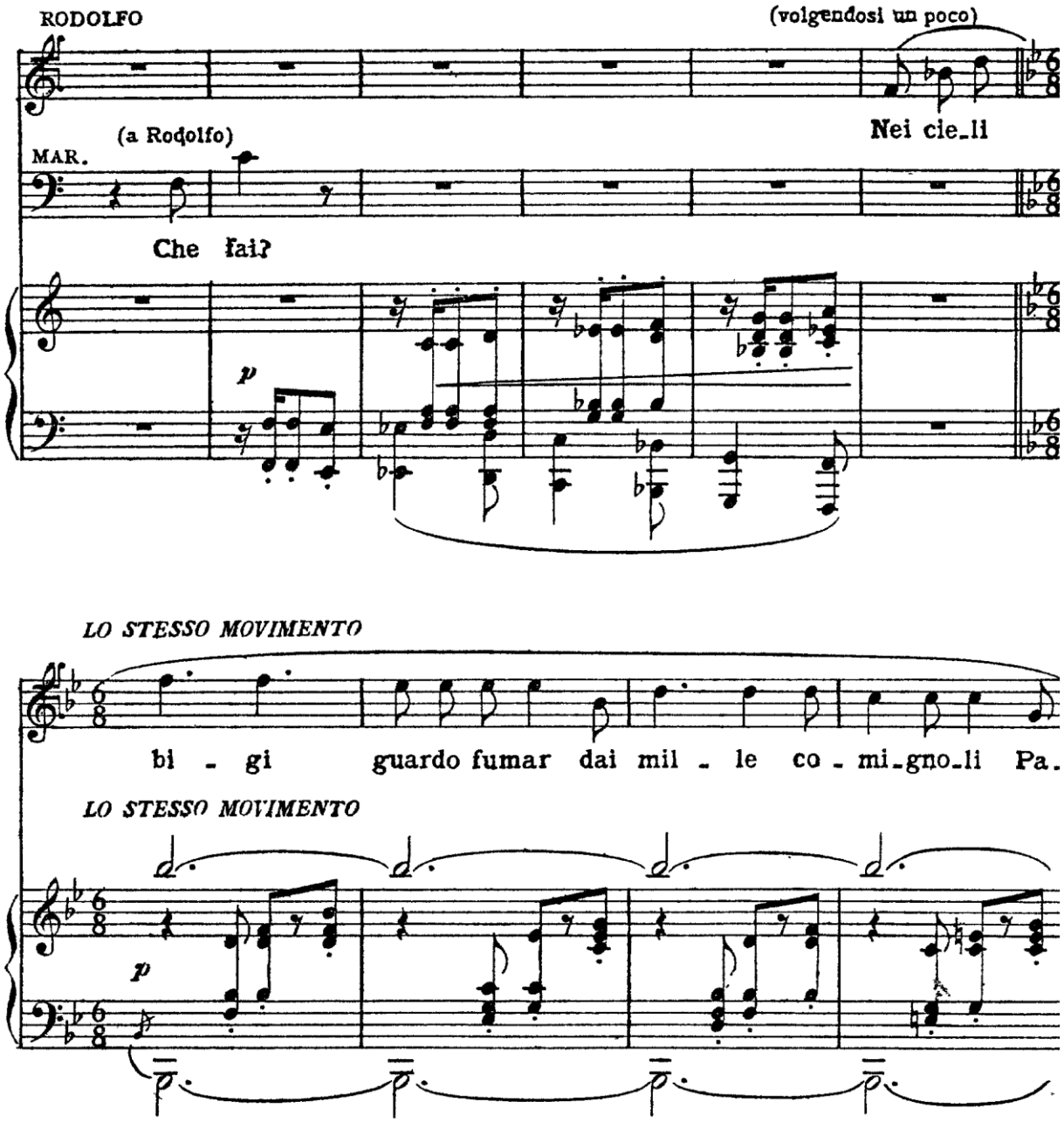

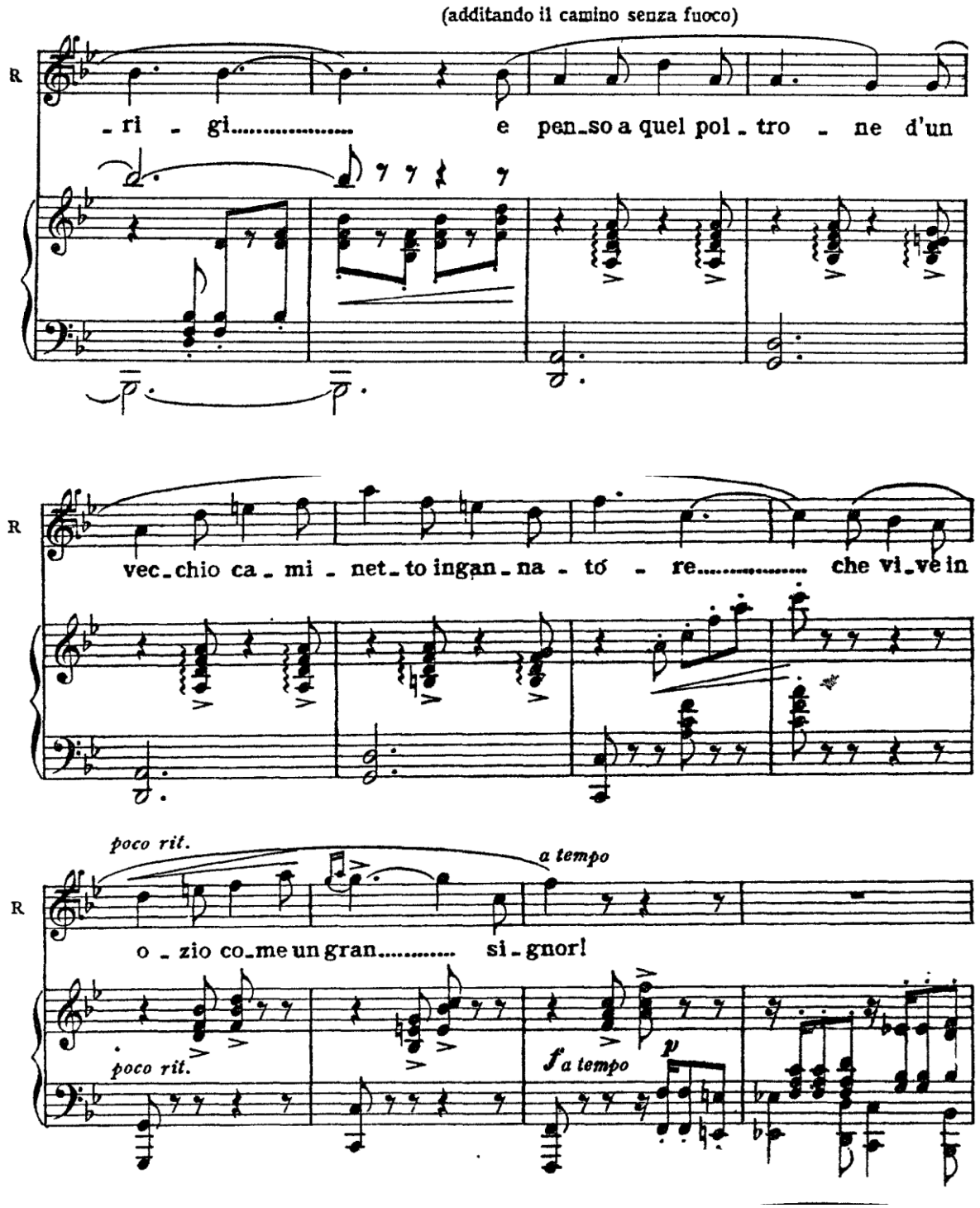

Görsel 1: La Bohème1. Perde Rodolfo teması / IMSLP21947-PMLP50378-Puccini_-_La_Bohème_(vocal_score)

1. Perdenin başında canlı bir tempoda duyulan Rodolfo teması, şairin Mimi ile karşılaşmasının öncesinde, ilham arayışı içinde yalnız kaldığı sırada daha yavaş bir tempoda solo keman tarafından duyurulur.

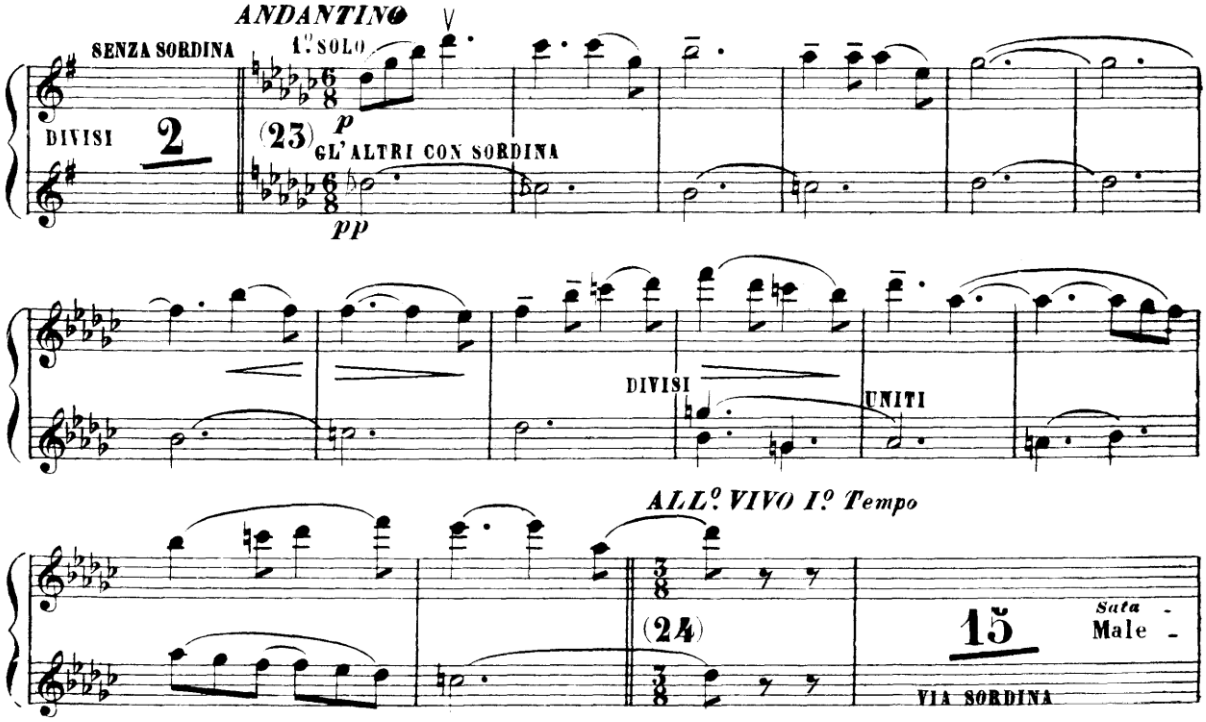

Görsel 2: La Bohème1. Perde keman solo I /IMSLP352381-PMLP50378-29._Violin_1

Rodolfo'nun 1. perdedeki büyük *aria*'sının bitiş cümlesinin ezgisi bu perdenin sonunda tekrar duyulmaktadır.

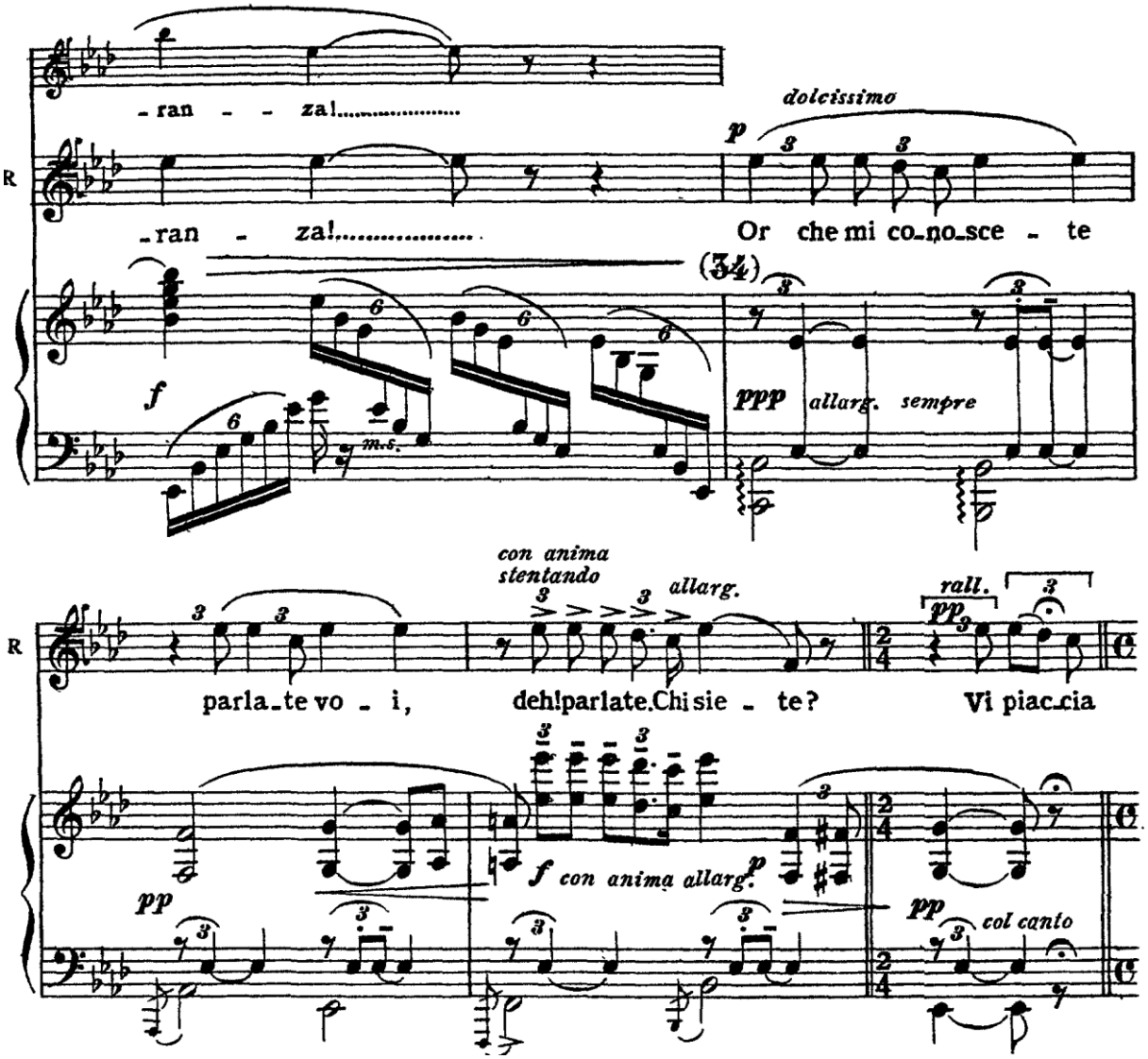

Görsel 3. La Bohème1.Perde Rodolfo'nun *aria*'sının bitiş cümlesi / IMSLP21947-PMLP50378-Puccini_-_La_Bohème_(vocal_score)

Rodolfo'nun ariasının bitiş cümlesi, perdenin sonunda yer alan, Rodolfo ve Mimi'nin ilk aşk düetlerinin sonunda, solo 1. keman, solo 2. keman ve solo viyolonsel ile birlikte hatırlatılır.

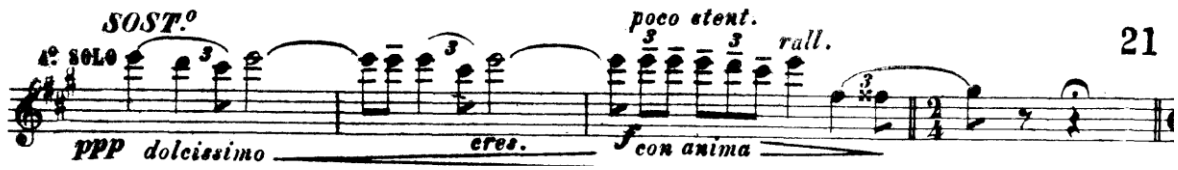

Görsel 4. La Bohème1.Perde keman solo II / IMSLP352381-PMLP50378-29._Violin_1

1. perde

Paris'in Quartier Latin bölgesinde geçen bu perdede keman solo bulunmamaktadır.

2. perde

Perdenin bitişinde Rudolfo ve Mimi'nin ayrılık kararı aldıkları sahnede keman solo iki karakterin de ezgilerine eşlik etmektedir.

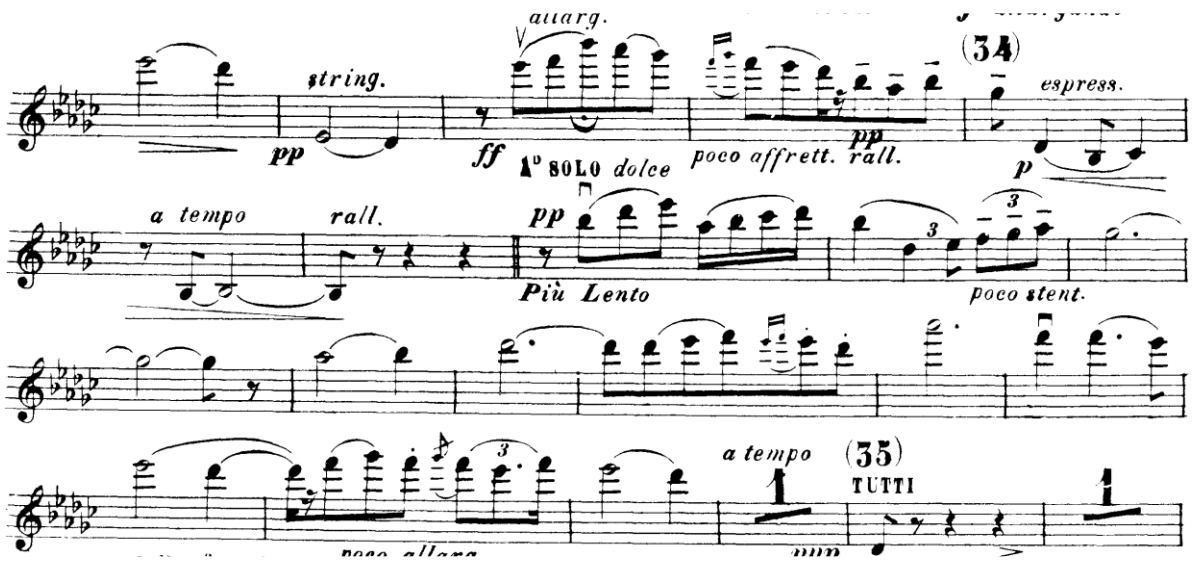

Görsel 5. La Bohème 3. Perde keman solo /IMSLP352381-PMLP50378-29._Violin_1

3. perde

4. Perde çatı katında Rodolfo ve Marcello'nun eski güzel anılara dalarak söyledikleri bir düet ile başlamaktadır.

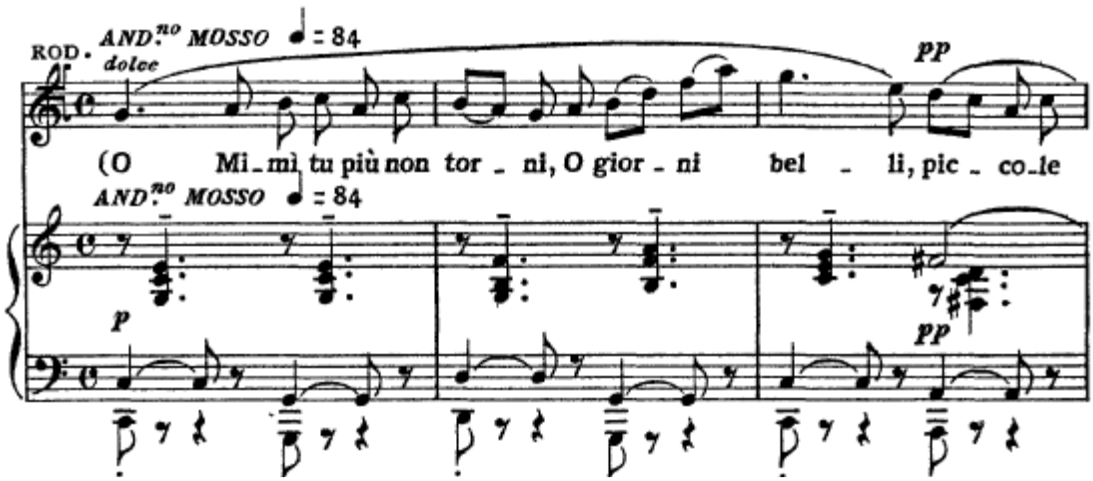

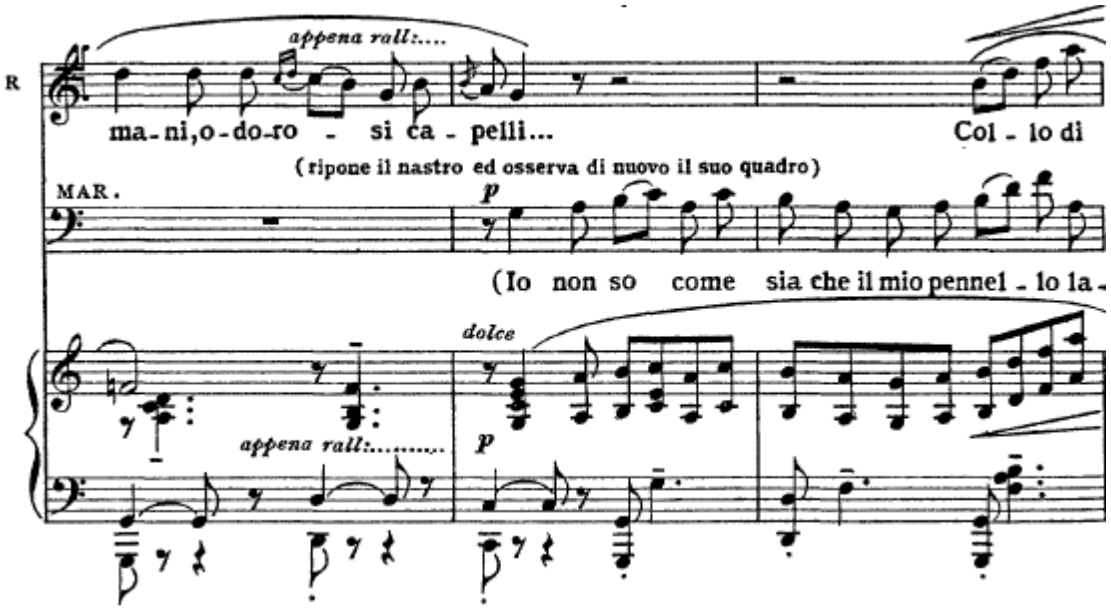

Görsel 6. La Bohème 4. Perde Rodolfo – Marcello duet/ IMSLP21947-PMLP50378-Puccini_-_La_Bohème_(vocal_score)

Düet, aynı temanın bir kez de keman solo tarafından çalınması ile sonlanmaktadır.

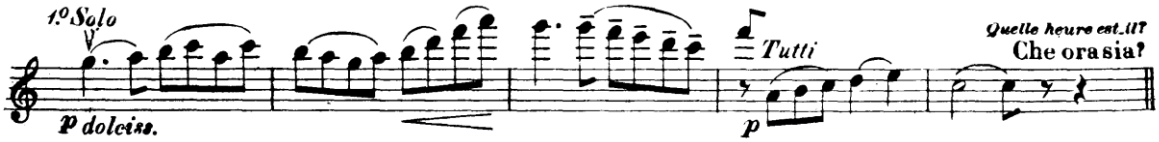

Görsel 7. La Bohème 4. Perde keman solo I /IMSLP352381-PMLP50378-29._Violin_1

Operanın final sahnesinde,Rodolfo'nun 1. perde *aria*'sının başlangıcı tekrar hatırlatılmıştır.

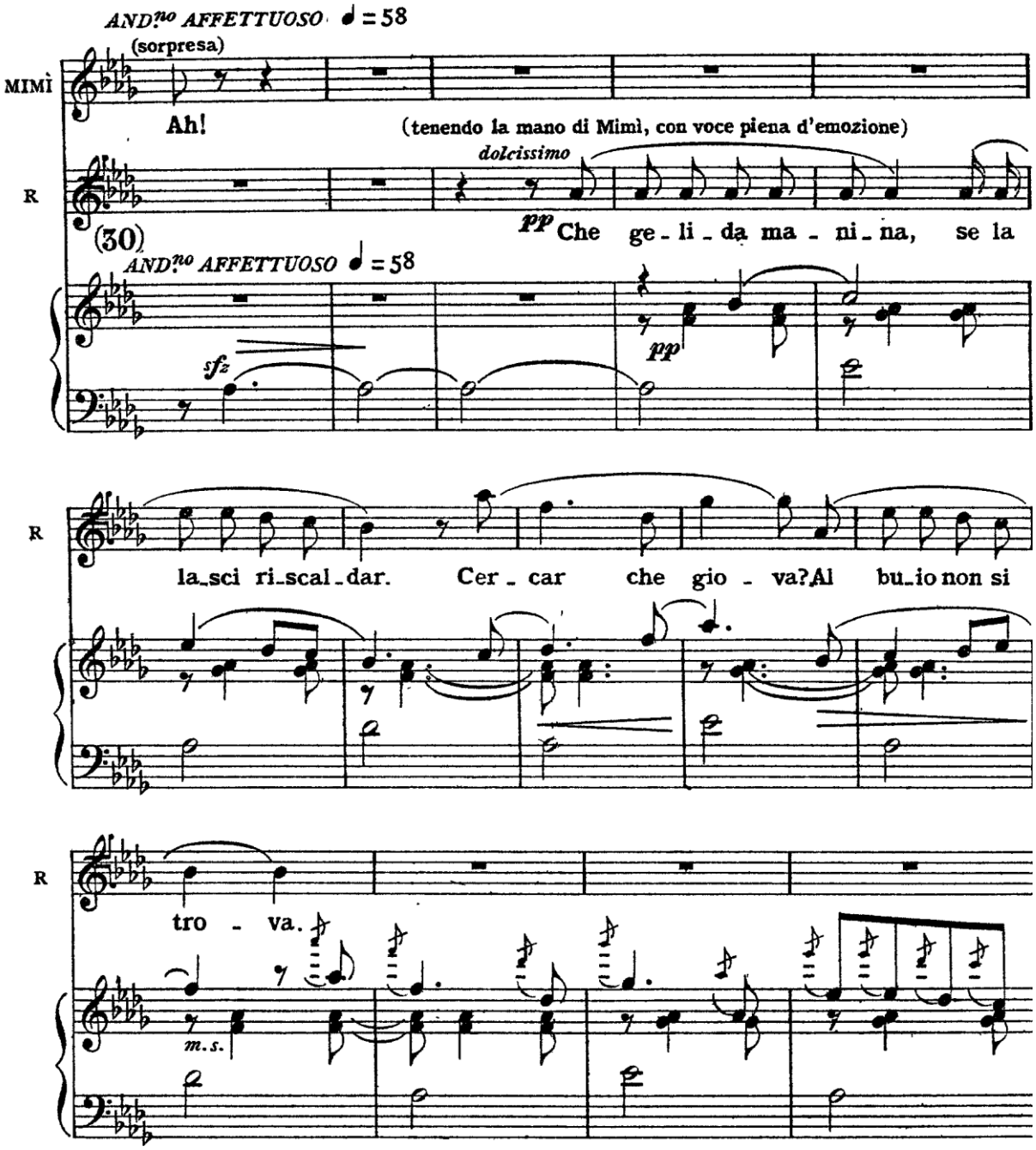

Görsel 8. La Bohème 1.Perde Rodolfo'nun *aria* 'sının başlangıç cümlesi/ IMSLP21947-PMLP50378-Puccini_-_La_Bohème_(vocal_score)

İkili keman solo Mimi'nin ölüm sahnesinde giderek yavaşlayarak ve sönerek Rodolfo'nun *aria* temasını son kez duyurur.

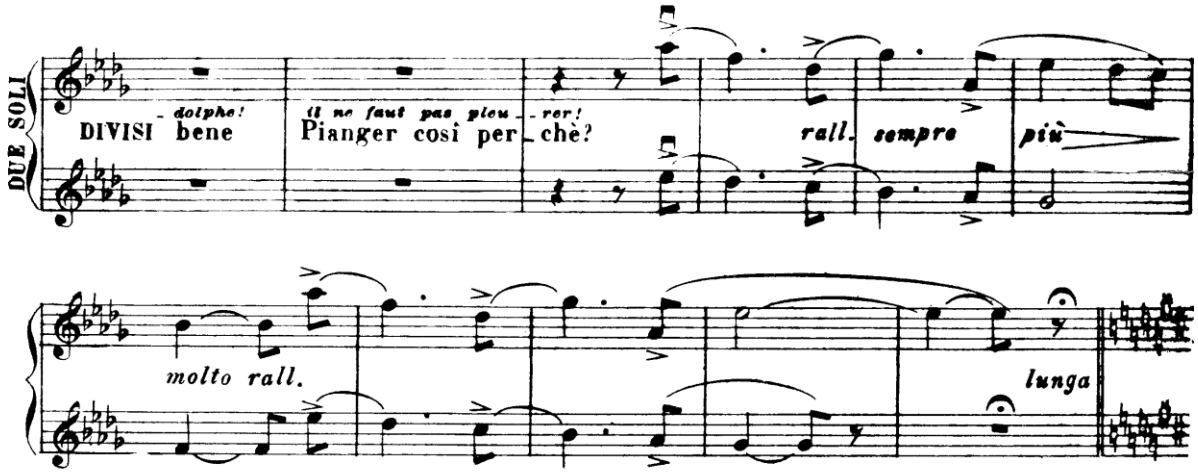

Görsel 9. La Bohème 4. Perde ikili keman solo / IMSLP352381-PMLP50378-29. _Violin_1

İkili keman solonun hemen ardından bu kez Mimi'nin 1.perde *aria'* sının başlangıcı tekrar hatırlatılmıştır.

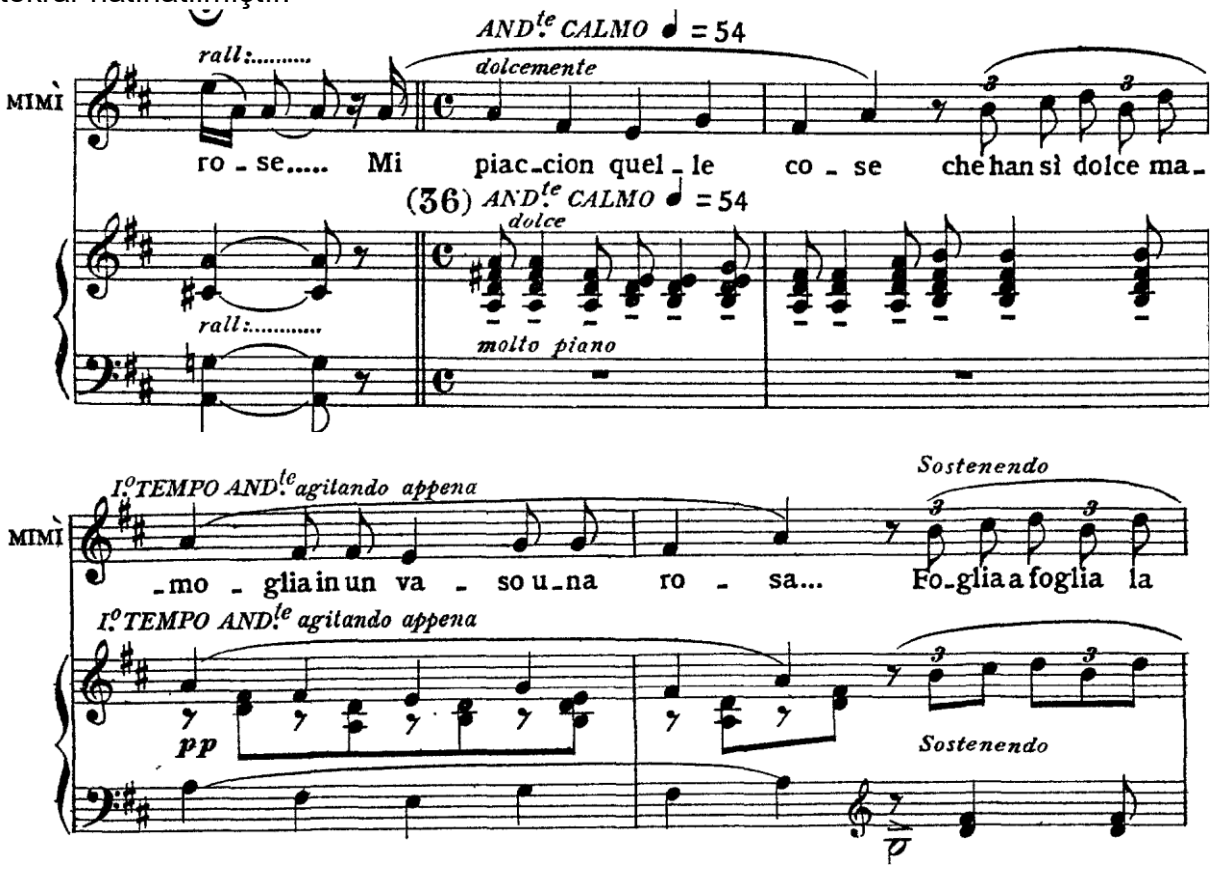

Görsel 10. La Bohème 1. Perde Mimi'nin *aria'*sının başlangıç cümlesi / IMSLP21947-PMLP50378-Puccini_-_La_Bohème_(vocal_score)

Dörtlü keman solo tarafından seslendirilen Mimi'nin *aria*'sının başlangıcı olan altı notalık ezgi yarım kalarak, Mimi'nin yarım kalan yaşamını vurgulamaktadır.

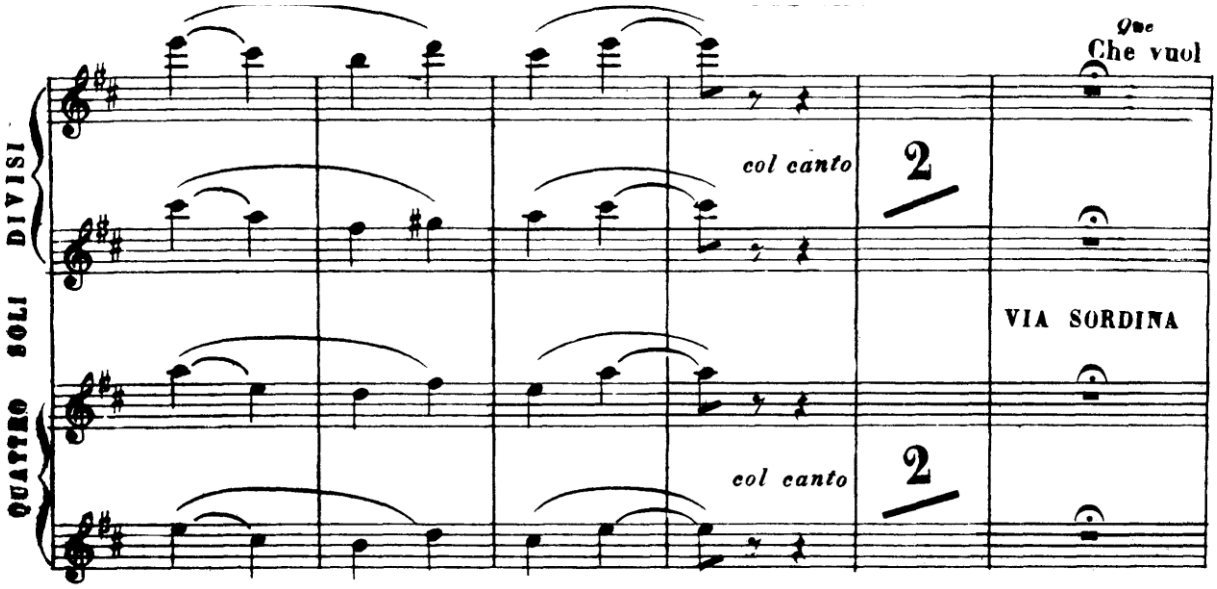

Görsel 11. La Bohème 4. Perde final, dörtlü keman solo/ IMSLP352381-PMLP50378-29. _Violin_1

2.2. Giuseppe Verdi (1813-1901) ve La Traviata Operası

Dramatik, lirik ve trajik sahne müziğinin büyük bestecisi Giuseppe Verdi, Busseto'da dünyaya gelmiş, ilk derslerini kilise orgcusundan almıştır. Kısa sürede büyük ilerleme kaydederek besteler yapmaya başlamış ve eğitimini sürdürmek üzere Milano'ya gitmiştir. Milano Konservatuvarı'nın sınavını kazanamaması üzerine, La Scala operasının çembalocusu Vincenzo Lavigna'dan özel dersler almış ve bu süreçte La Scala'daki temsilleri izleyerek sahne sanatı besteciliğini geliştirmiştir. La Traviata operası bestecinin erken yaratıcılık devri eserlerindendir.

Paris'te yaşamış hafifmeşrep bir kadının yaşam öyküsü, önce Alexandre Dumas Fils'in (1824-1895) "*La dame aux camélias"* adlı romanında, daha sonra G.Verdi'nin müziğiyle La Traviata operasında ölümsüzleşmiştir. Besteci romanı okur okumaz bestelemeye karar vermiş ve Piave'nin hazırladığı metni 19 gün içinde tamamlayarak lirik dramları arasına bir yenisini katmıştır. Eserin ilk sahnelenişi 1853 yılında gerçekleştirilmiştir. Birinci ve üçüncü perdenin başında yer alan prelüdler, operanın dramatik havasını yansıtan iki güzel orkestra parçasıdır. (Yener,s.196)

1. perde

Orkestranın çaldığı prelüdün ardından perde açılır. Violetta'nın evinde bir parti verilmektedir. Canlı açılış müziği teması keman solo tarafından duyurulur.[7]

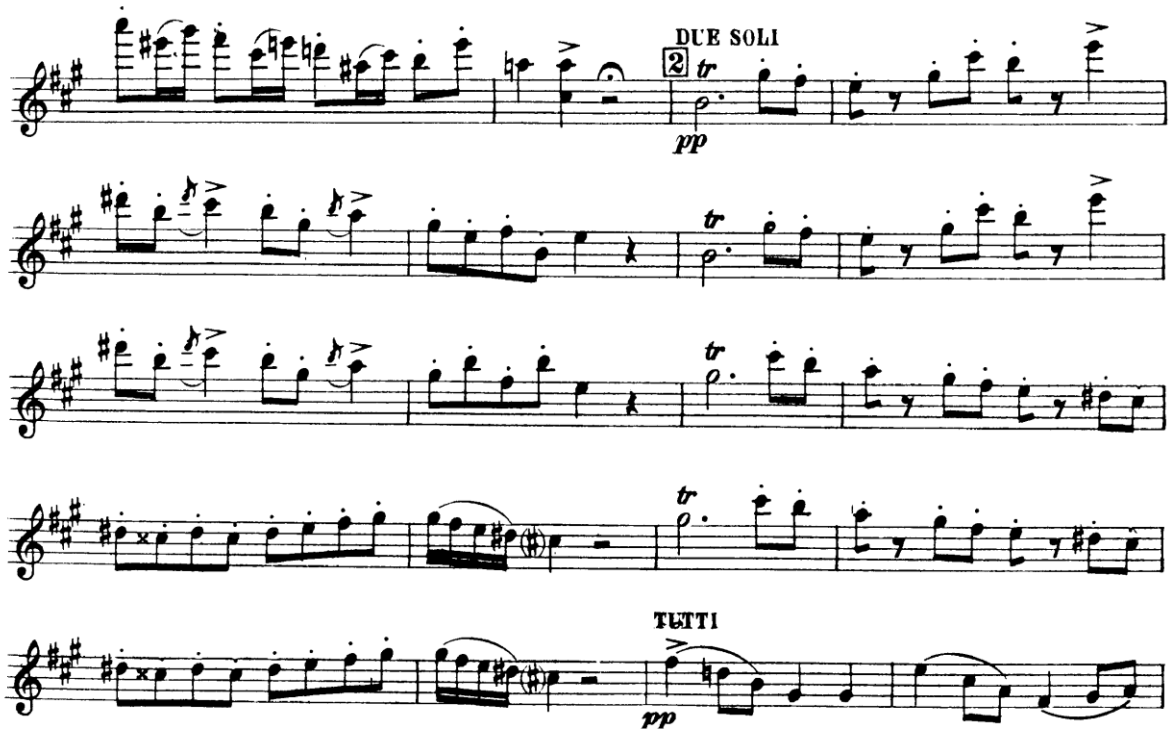

Görsel 12. La Traviata 1. Perde keman solo I/ IMSLP395032-PMLP16223-violin_1

Violetta'nın konuklarıyla sohbeti yine keman solo eşliğinde ve Verdi'nin sıklıkla kullandığı ritmik bir yapıdadır.

[7] Verdi operalarında ikili sololar (*due soli*) tradisyonel olarak tek keman tarafından seslendirilmektedir.

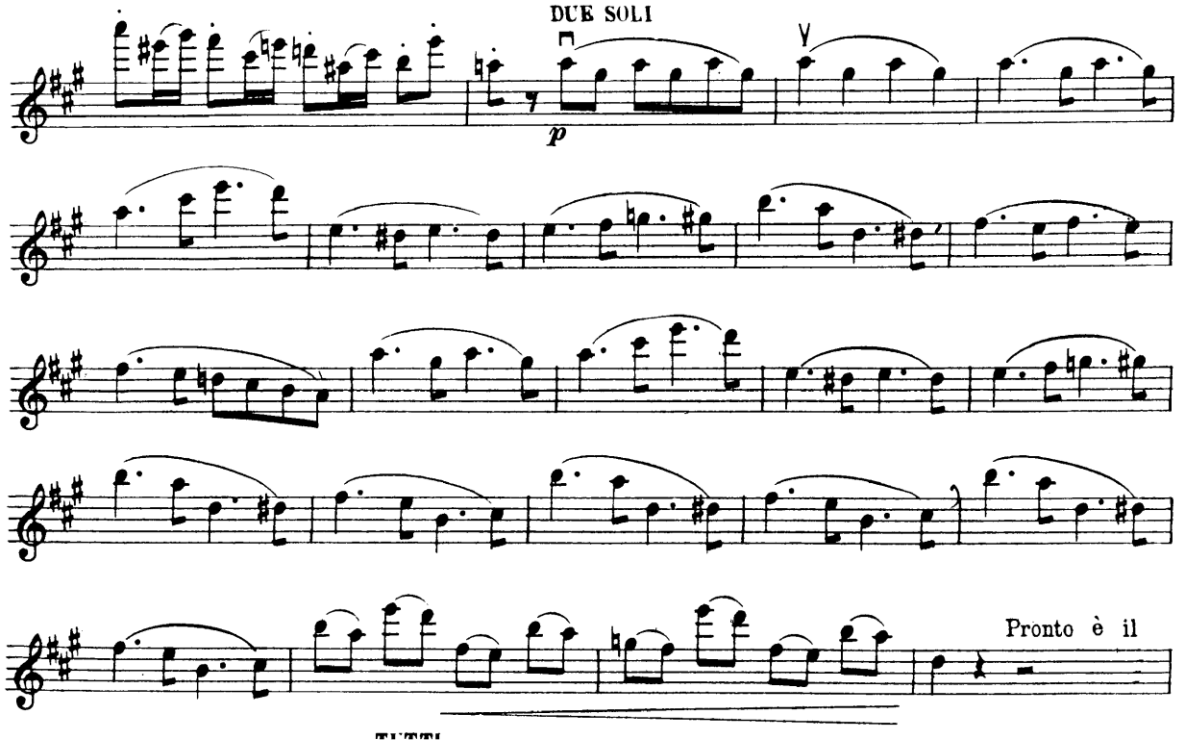

Görsel 13. La Traviata 1. Perde keman solo II/ IMSLP395032-PMLP16223-violin_1

Sahnenin devamında aynı ritmik ezgi bir kez daha duyulur, ilk yedi ölçü 1. obua ile birlikte, devamında yalnız solo keman tarafından çalınır.

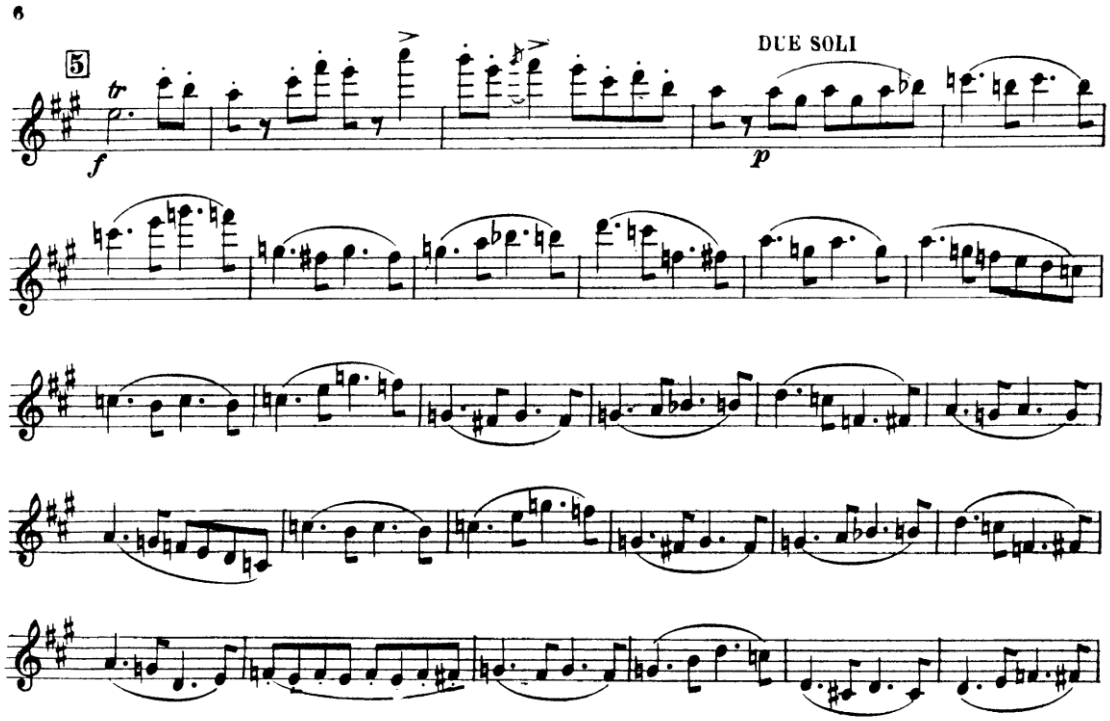

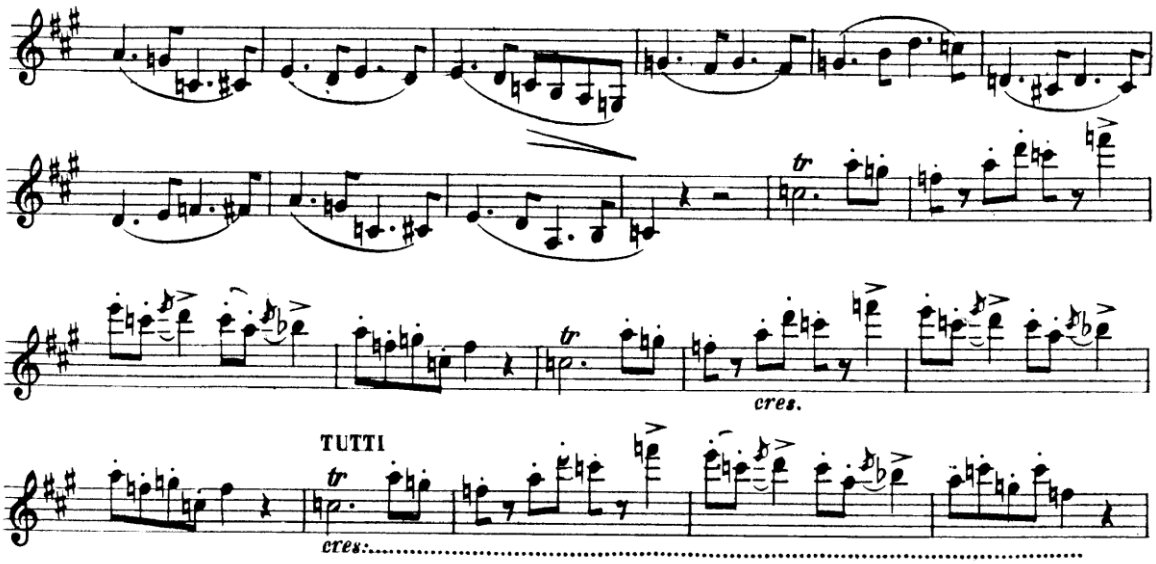

Görsel 14. La Traviata 1. Perde keman solo III / IMSLP395032-PMLP16223-violin_1

Alfredo'nun Violetta'ya aşkını itiraf ettiği düetten alınan ezgi, operanın son sahnesinde solo keman tarafından yeniden hatırlatılacaktır.

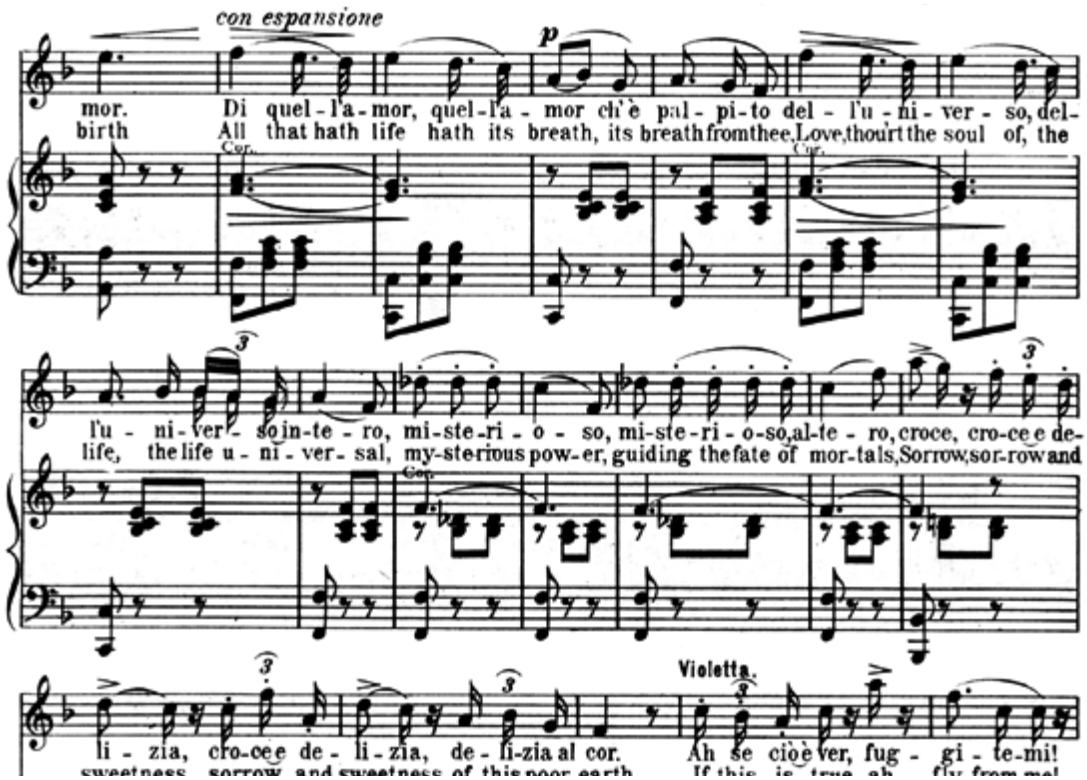

Görsel 15. La Traviata 1.Perde Alfredo – Violetta düett, Alfredo'nun aşk teması / IMSLP517032-PMLP16223-Traviata---act1-sc1-no01---prelude_(etc)

2. perde: Bu perdede keman solo bulunmamaktadır.

3. perde

Violetta'nın Alfredo'nun babasından gelen mektubu okuduğu bölüme solo keman tarafından Alfredo'nun aşk teması ile eşlik edilmektedir.

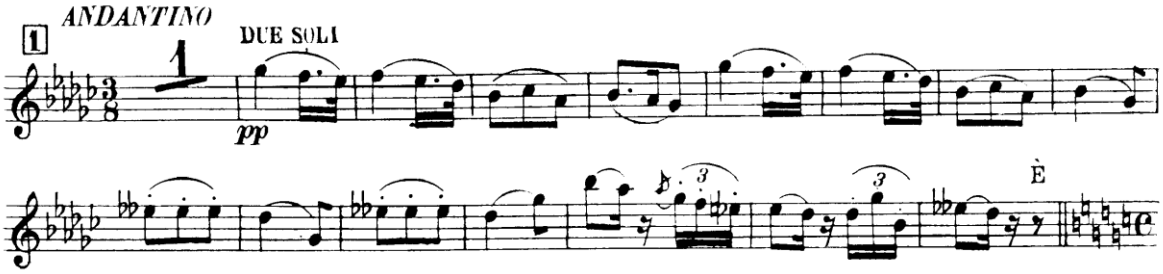

Görsel 16. La Traviata 3.perde keman solo I/ IMSLP395032-PMLP16223-violin_1

Operanın finalinde Violetta'nın son sözlerini söylediği *"parlando"* [8] bölümde, Alfredo'nun aşk teması son kez solo keman tarafından duyurulur

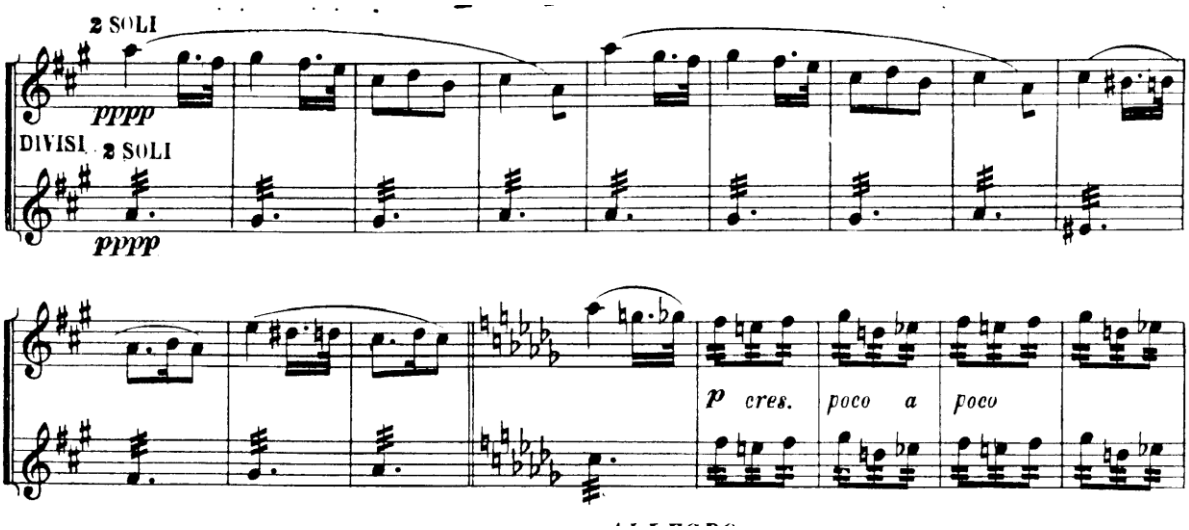

Görsel 17. La Traviata 3. perde keman solo II (final)/ IMSLP517032-PMLP16223-Traviata---act1-sc1-no01---prelude_(etc)

[8] parlando: konuşarak

2. 3. I Lombardi alla Prima Crociata Operası

G. Verdi'nin 1. Yaratış Dönemi olarak adlandırılan dönemde bestelediği operaların dördüncüsü olan I Lombardi alla Prima Crociata operasının ilk gösterimi 11 Şubat 1843 tarihinde Milano Teatro alla Scala'da gerçekleştirilmiştir. Tommaso Grossi'nin epik şiirinden esinlenerek yaratılan dört perdelik operanın İtalyanca librettosunu Temistocle Solera yazmıştır. Verdi ilk operalarında ağırlıklı olarak dinsel konuları işlerken, yanı sıra İtalyan vatanseverlik duygularına da yer vermiştir. 1847 yılında revize ederek ilk "grand opéra"sı olarak Jérusalem adı ile Paris'te sahnelenen operada, Verdi'nin kendi kişiliğine özgü stilinin ortaya çıktığı görülmektedir.(Altar.1975 s.187)

Dört perdeden oluşan I Lombardi operası ilk seslendirilişinde sert eleştiriler almakla birlikte, 3. perde finalinden önce üç bölüm ve bir coda'dan oluşan minyatür bir keman konçertosu formundaki keman solo çok beğeni toplamış ve her performansta büyük alkış almıştır. Partisyonda "violino obbligato" olarak tanımlanan 3. perdedeki solo keman partisi I Lombardi operasının pek çok prodüksiyonunda sahne üzerinde seslendirilmektedir.

Kemanın seslendirdiği Prelüdün ardından gelen sahne bir mağarada geçer. Ağır yaralanmış ve ölmek üzere olan prens Orente (tenor) ile sevgilisi Giselda (soprano) karşılaşırlar. Orente'yi Şeria Nehrinin suyunda vaftiz etmek isteyen bir keşişin (bas) de katılmasıyla başlayan "terzetto" nun sonunda Orente yaşamını yitirir.
Solo keman partisi tüm terzetto boyunca 3. perdenin sonuna kadar devam etmektedir.

Prelüd önce "Allegro" sonra "Presto" tempoda devam eden parlak bir kadans ile başlamaktadır.

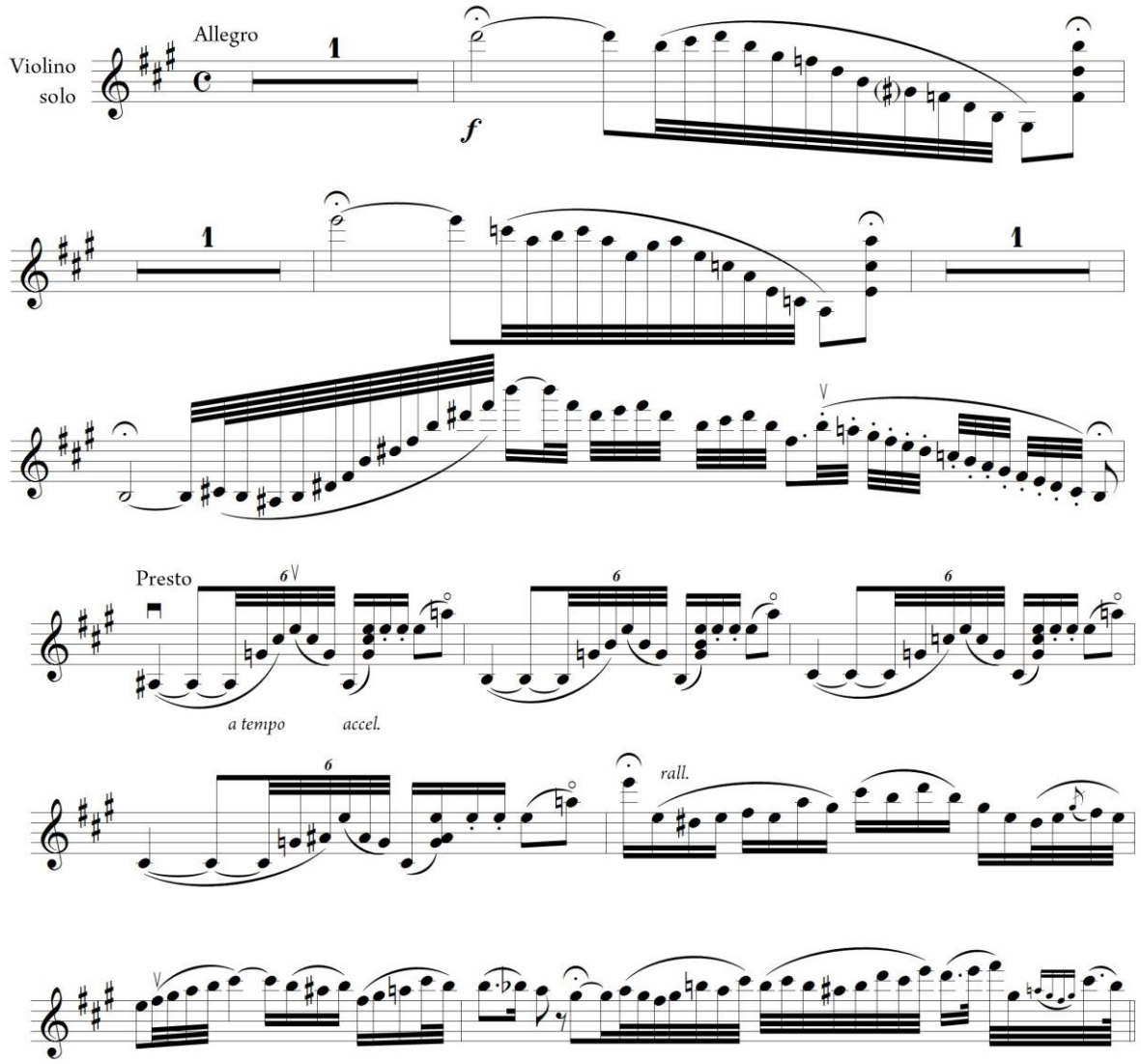

Görsel 18. I Lombardi Keman solo, 1-13.Ölçüler/ IMSLP259913-PMLP55463-Verdi_-_I_Lombardi_-_Preludio_Atto_III_-_Solo_Violino (1)/

Solonun devamı “Moderato” tempoda son derece lirik bir ezgi sunmaktadır; adeta bir opera “*aria*” sını anımsatan bu bölümün ardından, “poco piu mosso” tempo değişikliği ile keman partisinin kıvrak triller ve çift seslerle bezeli virtüoz pasajları öne çıkmaktadır. Moderato bölümün ezgileri Prelüd’den sonra gelen *terzetto’*da da duyulmaktadır.

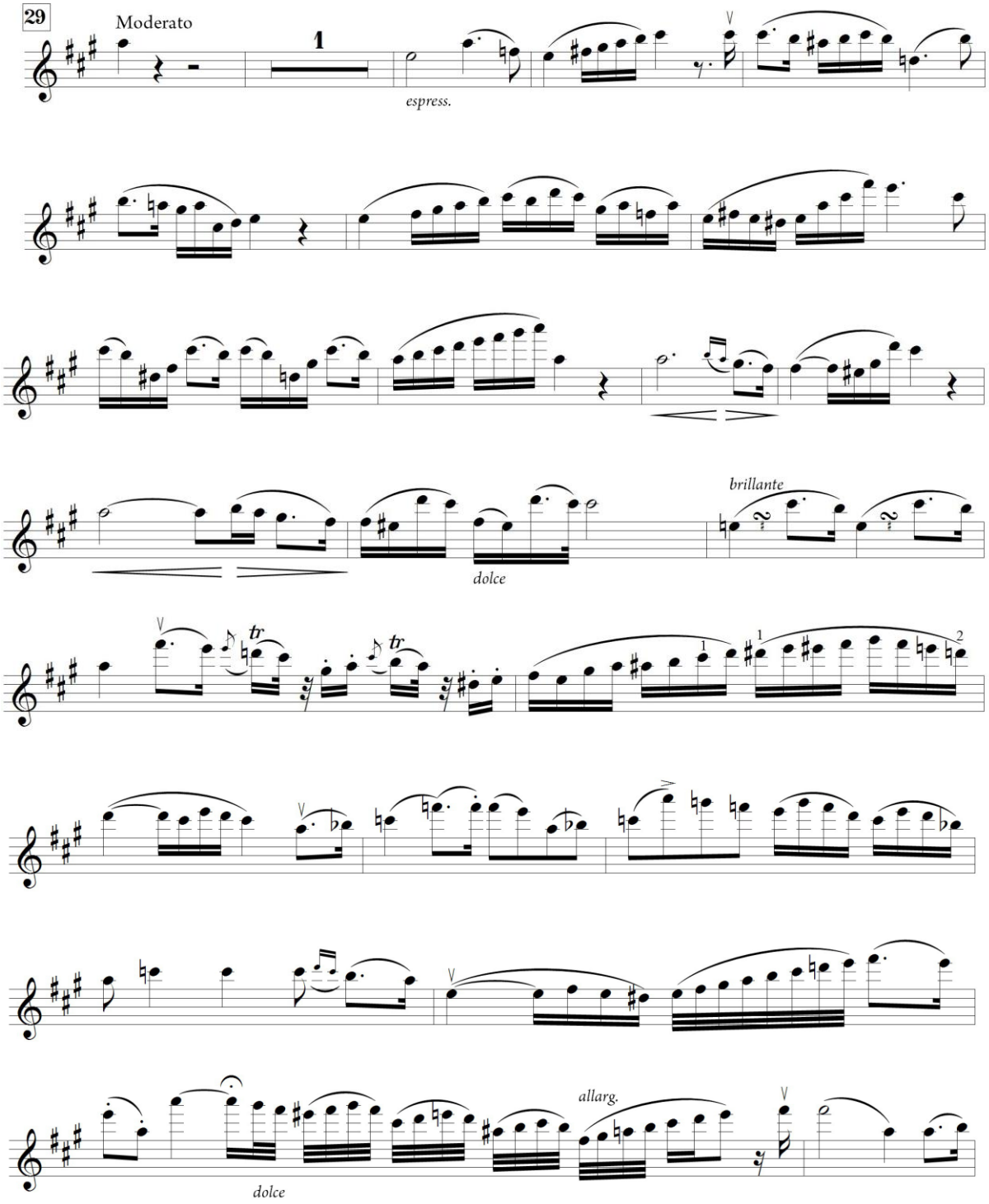
29
Moderato
1
espress.
brillante
dolce
tr
tr
1
1
2
allarg.
dolce

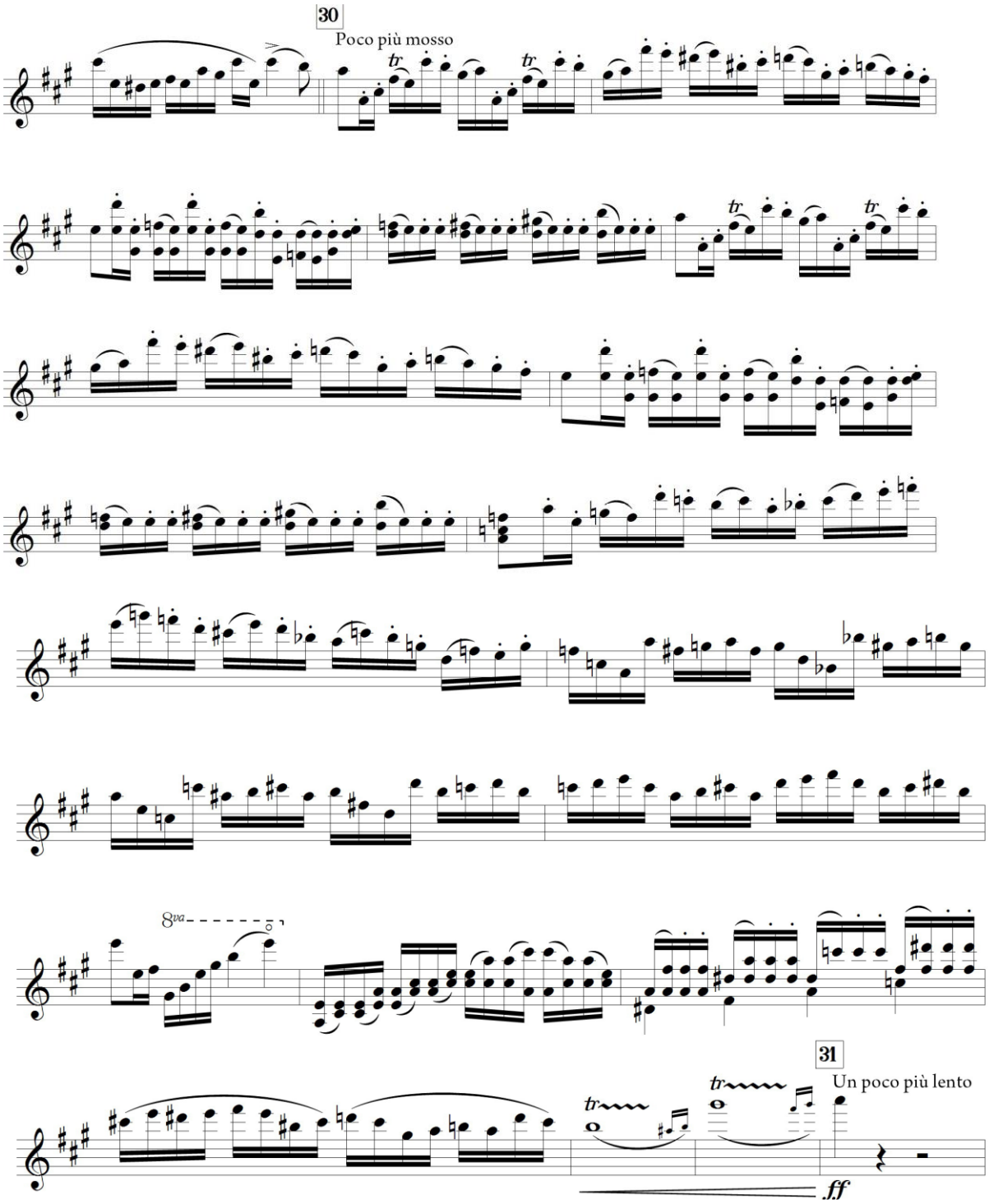

Görsel 19. I Lombardi Keman solo “moderato” ve “poco piu mosso” bölümler/ IMSLP259913-PMLP55463-Verdi_-_I_Lombardi_-_Preludio_Atto_III_-_Solo_Violino (1)/

Prelüd, kemanın *PP* seslendirdiği iki arpejden oluşan bir Coda ile son bulur.

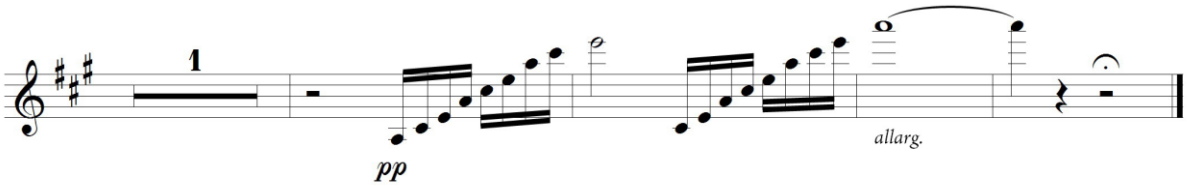

Görsel 20. I Lombardi Keman solo "coda"/ IMSLP259913-PMLP55463-Verdi_-_I_Lombardi_-_Preludio_Atto_III_-_Solo_Violino (1)/

Kemanın sönerek kaybolan arpejlerinin ardından sahneye yaralı, ölmek üzere olan Oronte ve Giselda girerler. İki sevgili arasındaki *"recitativo"* boyunca keman da üçüncü bir parti olarak duyulmaktadır.

I Lombardi

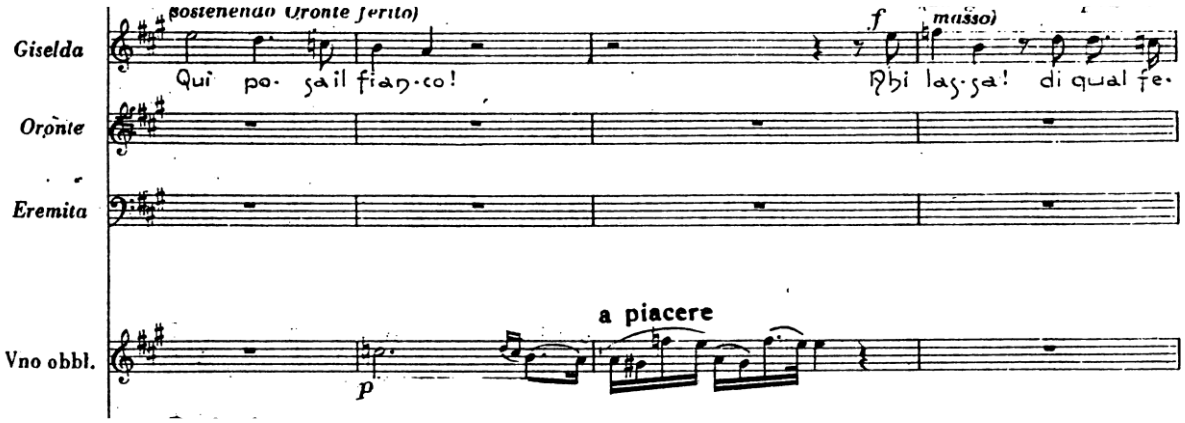

Görsel 21. I Lombardi Oronte – Giselda, recitativo / IMSLP517025-PMLP55463-Verdi_-_I_Lombardi_alla_prima_crociata_-_Act_I_(orch. score)_(etc)

Keşişin (Eremita) sahneye dahil olarak vaftiz olmaya çağırdığı Orente'nin coşkulu cümlesindeki solo keman eşliği, prelüdün moderato bölmesinden alınmıştır.

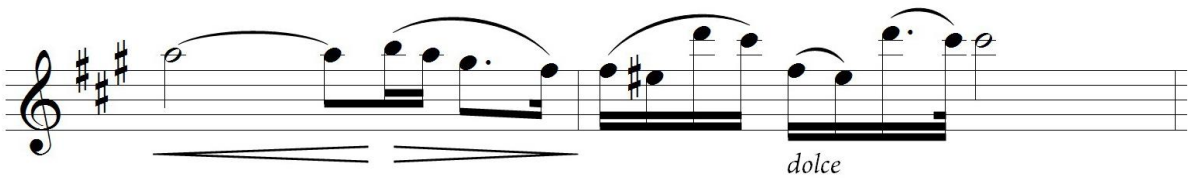

Görsel 22. I Lombardi Prelüd - moderato bölümden tema/ IMSLP259913-PMLP55463-Verdi_-_I_Lombardi_-_Preludio_Atto_III_-_Solo_Violino (1)/

Orento’nun cümlesinin eşliğinde (Görsel .23) de verilen tema tekrar duylmaktadır.

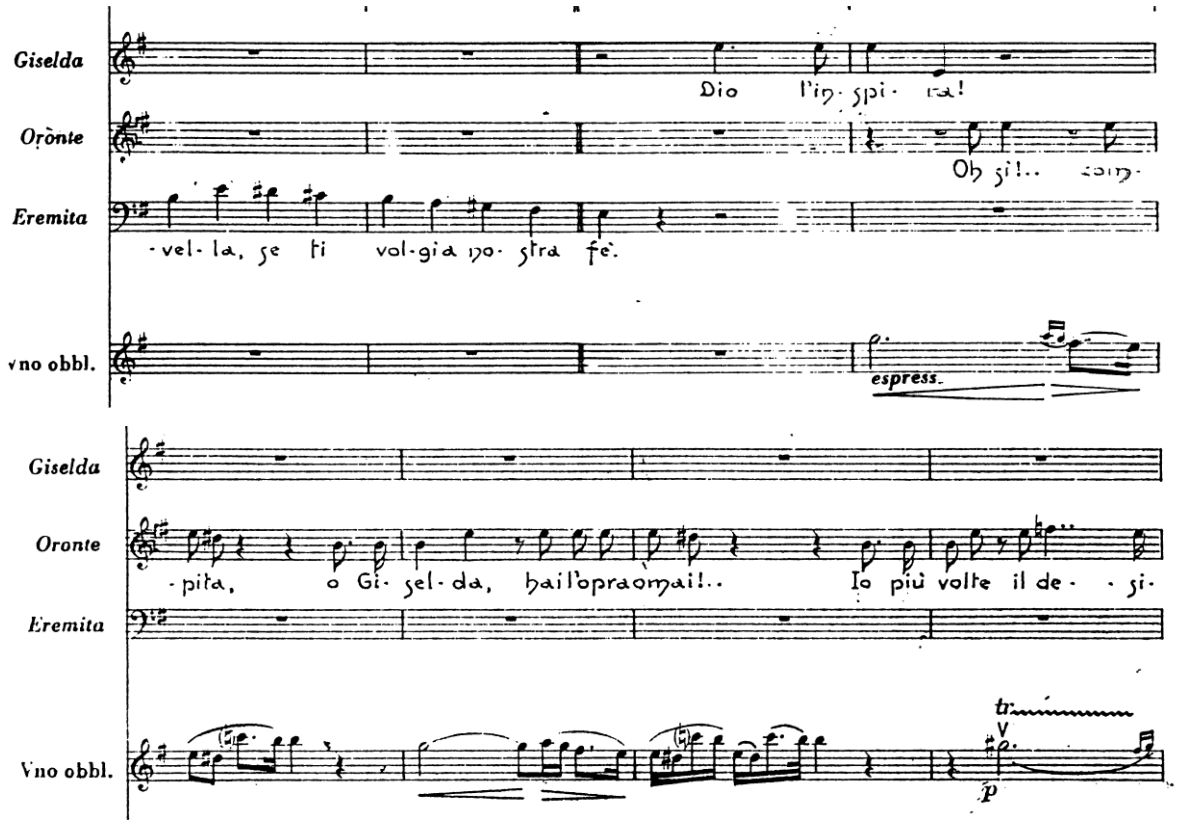

Görsel 23. I Lombardi Orente’nin eşliği /IMSLP517025-PMLP55463-Verdi_-_I_Lombardi_alla_prima_crociata_-_Act_I_(orch._score)_(etc)

Keşişin Orente'yi Şeria Nehri'nin suyu ile vaftizi sırasında kemanın arpejleri dinsel bir dinginlik içinde suyun akışını da yansıtmaktadır. (Görsel 24.)

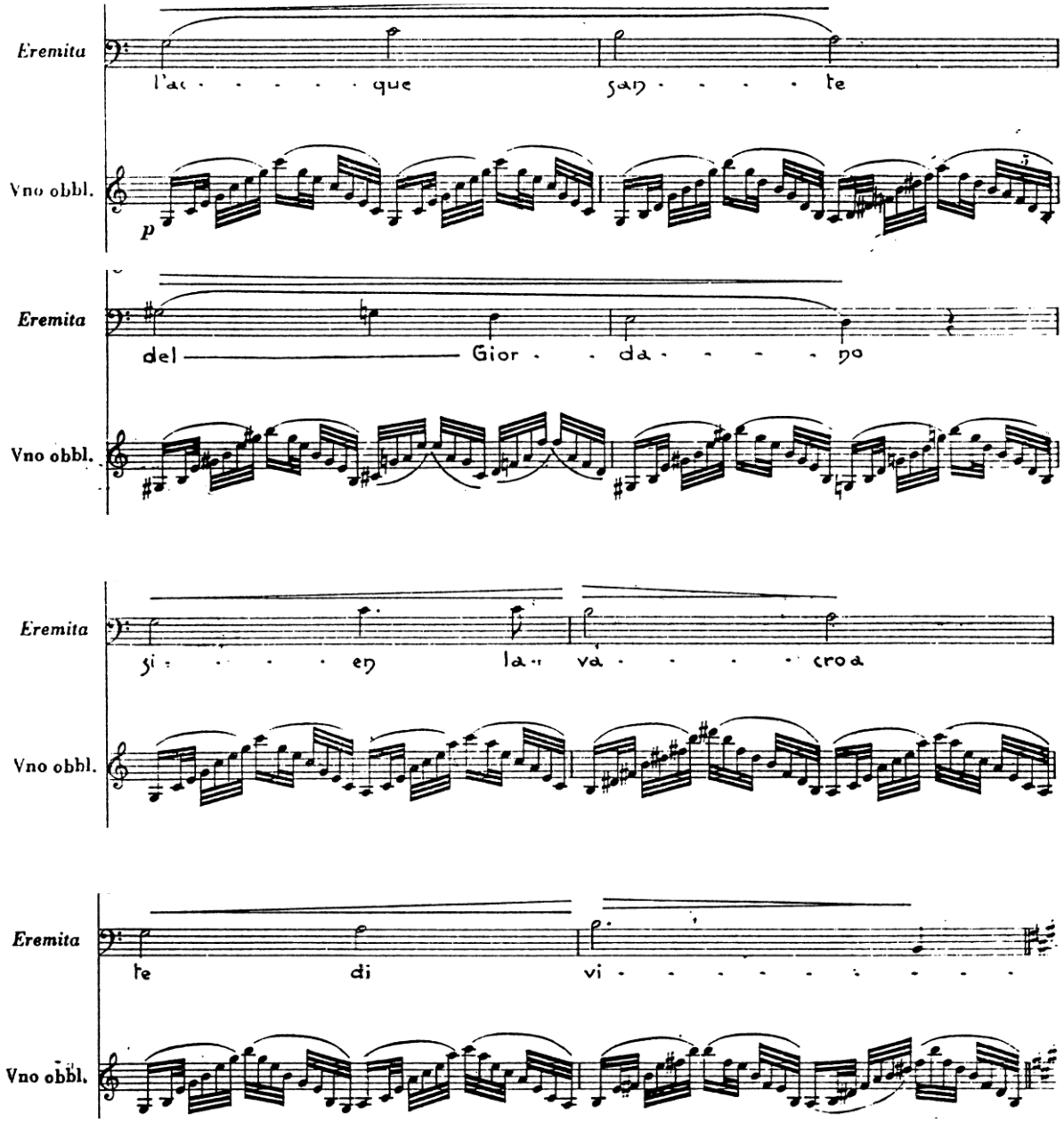

Görsel 24. I Lombardi Vaftiz sahnesi eşliği /IMSLP517025-PMLP55463-Verdi_-_I_Lombardi_alla_prima_crociata_-_Act_I_(orch._score)_(etc)

Artık ölüme çok yaklaşmış olan Oronte'nin vaftiz olmasının ardından söylediği cümleye solo keman leggiero arpejlerle eşlik eder.

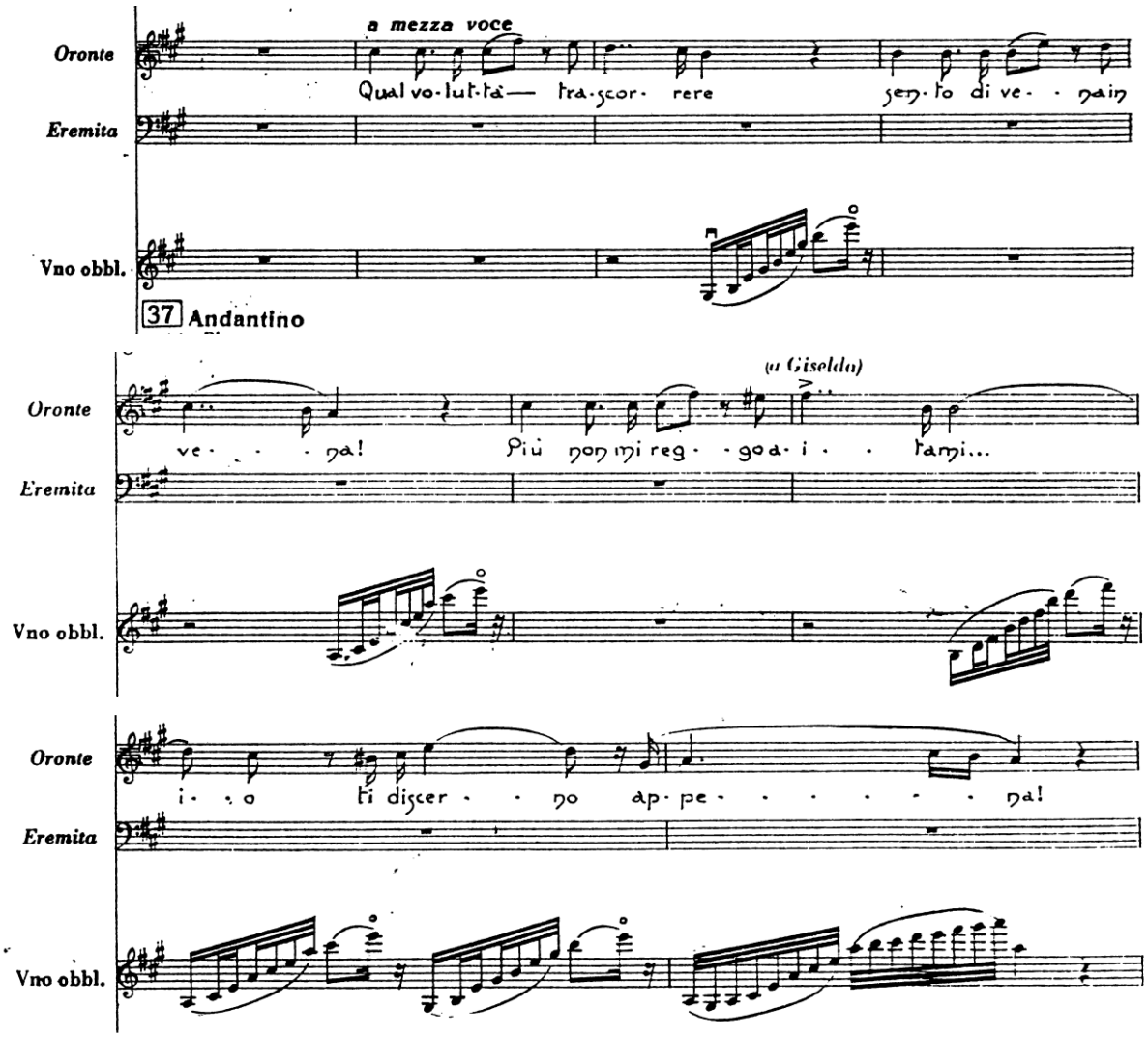

Görsel 25. I Lombardi Oronte'nin ölüm sahnesi eşliği I/ IMSLP517025-PMLP55463-Verdi_-_I_Lombardi_alla_prima_crociata_-_Act_I_(orch._score) _ (etc

Terzetto' nun devamında Oronte'nin kesik kesik cümlelerine solo kemanın eşliği aynı arpejlerle sürmektedir.

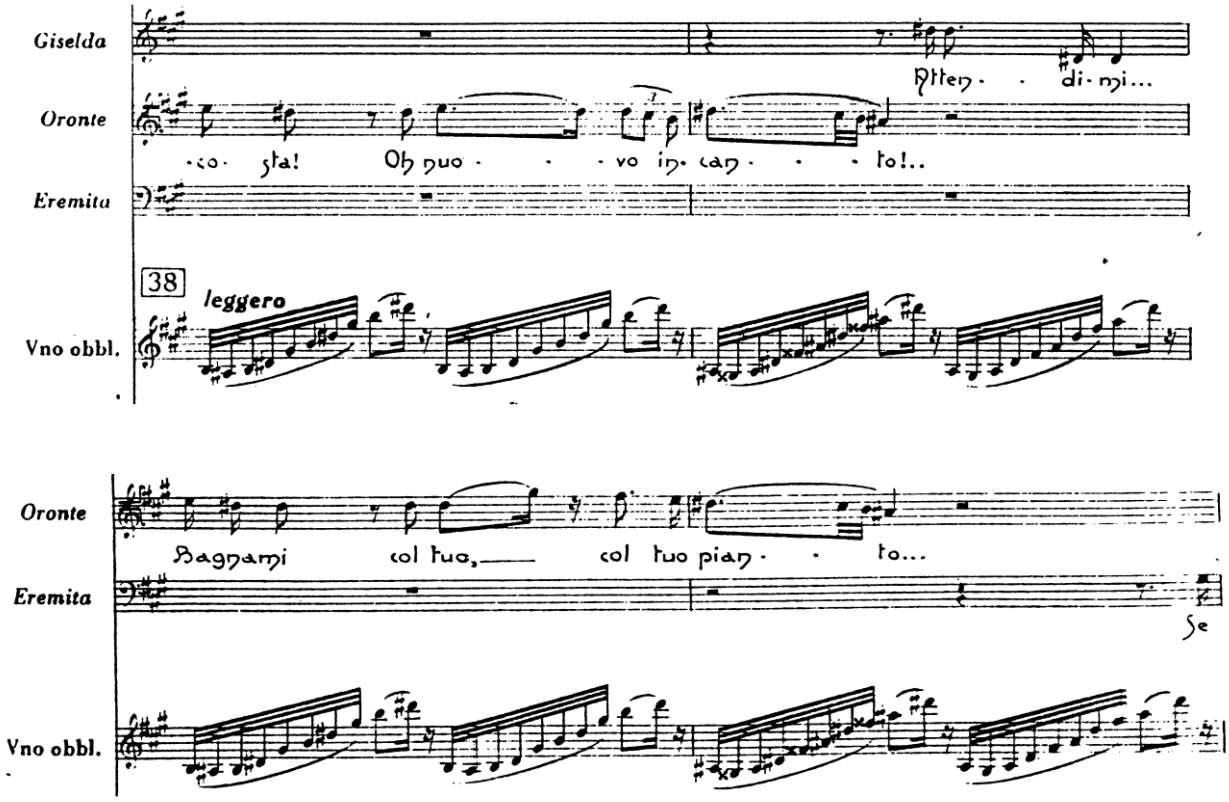

Görsel 26. I Lombardi Oronte'nin ölüm sahnesi eşliği II/ IMSLP517025-PMLP55463-Verdi_-_I_Lombardi_alla_prima_crociata_-_Act_I_(orch._score) _ (etc

Perdenin sonuna doğru *violino obbligato* partisi, üç ses partisine,ntriller ve ses partileri ile birlikte çaldığı ezgilerle eşlik etmeye devam eder. *Richochet* [9] eşlik Orente'nin son nefesine kadar devam eder.

[9] richochet : Yayın farkı teller üzerinde zıplatılarak kullanıldığı bir çeşit yay tekniği

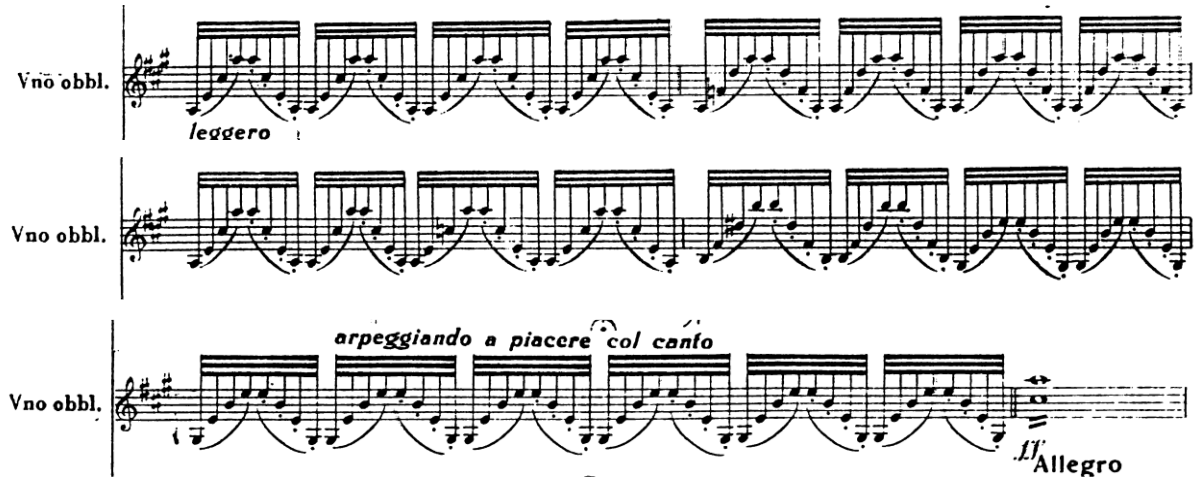

Görsel 27. I Lombardi Oronte'nin ölüm sahnesi eşliği III/ IMSLP517025-PMLP55463-Verdi_-_I_Lombardi_alla_prima_crociata_-_Act_I_(orch._score) _ (etc

Solo keman partisi, perde bitiminde iki ölçü tremolo ve iki ölçü arpej ile son bulur.

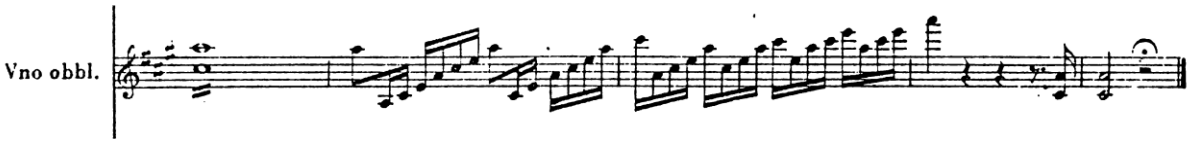

Görsel 28. I Lombardi üçüncü perde finali / IMSLP517025-PMLP55463-Verdi_-_I_Lombardi_alla_prima_crociata_-_Act_I_(orch._score) _ (etc

3. BÖLÜM: ALMAN OPERALARINDA KEMAN SOLOLARI

Genel özellikleriyle Alman stili, felsefeyle bağlantılarını sezinleten, bu yönüyle derinlikleri araştıran, güçlü ifadeli, köklü atılımlara açık bir müzikal kavrayışı temsil eder.

Opera sanatı Almanya'ya gecikmeli olarak girmiş, Barok dönemde Almanya özellikle koro ve çalgı müziğine önem vermiştir.Klasik dönemin üç büyük bestecisi Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart ve Ludwig van Beethoven klasik Alman stilinin gelişkin boyutlarını temsil eder. Bu dönemde Alman operasının ''Singspiel'' olarak özgün bir komik opera geliştirdiği görülür. Mozart' ın birer başyapıt olan operalarının bir kısmı ''Singspiel'' temeli üzerine oluşmuştur. (Say, 2005, c. 1, s. 52)

Romantik dönemde Alman müziği opera sanatında Carl Maria von Weber ile başlayan ve yüzyılın ikinci yarısında Richard Wagner'e uzanan yükselişine devam etmiş ve Richard Strauss, Carl Orff, Arnold Schönberg gibi bestecilerin öncü sanat kavrayışlarıyla modern döneme temel olmuştur.

Bu bölümde Alman Operalarında yer alan önemli sololar, Richard Wagner, Richard Strauss, Alban Berg, Engelbert Humperdinck ve Wolfgang Amadeus Mozart'ın operaları ile örneklendirilerek incelenmiştir.

3.1. Richard Wagner (1813-1883) ve Tannhäuser Operası

Metinlerini kendisinin yazdığı operalarla sahne müziği tarihinde yeni bir çığır açan, dram ile senfonik müziği birleştiren Richard Wagner, Leipzig'de doğmuş, müzik eğitimine Dresden'de 12 yaşında piyano ve keman dersleri alarak başlamış daha sonra eğitimini Leipzig Üniversitesinde sürdürmüştür.1842 yılında Tannhäuser'in partisyonu üzerinde çalışmaya başlayan Wagner, eseri 1845' de tamamlamış, aynı yıl Dresden'de gerçekleşen ilk sahnelenişinde orkestrayı kendisi yönetmiştir.

Tam ismi Tannhäuser und der Sängerkrieg auf der Wartburg (Tannhäuser ve Wartburg'da Şarkıcılar Savaşı) olan operanın konusu 13. Yüzyılda Almanya'da yaşadığı sanılan Tannhäuser adlı "*minnesinger"*[10] in yaşadığı efsanevi olaylar çerçevesinde geçer.

Besteci operanın 1861 yılında Paris'te sahnelenişinde yaşanan başarısızlığı üzerine, eserde Paris versiyonu olarak bilinen değişiklikler yapmış ve ünlü *"Bacchanal"* i[11] eklemiştir.

Uvertür eserin başlıca müzik fikirlerini sunar. Bunlar arasında hatırlatıcı "*leitmotif"*ler[12] olarak, Hacılar Korosu, Venüs Dağı, Tannhäuser'in Aşk Şarkısı orkestra renkleri içinde ustaca işlenmiş olarak bulunmaktadır. (Westerman, Schuman, Karl.1969,s.186)

---

[10] Minnesinger: 12.yüzyıl başlarından 14.yüzyıla kadar Avrupa'da yaygınlaşmış gezgin şarkıcılara verilen isim.
[11] Bacchanal: İlkçağ yunan uygarlığında Şarap Tanrısı Baküs adına yapılan şenliklerin adından yararlanarak bu konuyu dile getiren müzik.
[12] Leitmotif: operalarda konunun akışına göre eser boyunca tekrarlanan melodik, armonik ya da ritmik motif. Dramatik bir durumun, bir olayın, bir karakterin ya da belli bir düşünce öğesinin müziksel sembolü.

Uvertürden sonra 1. sahnede Venüs Dağı görülür. Bacchanal'in ardından müzik sakinleşir. Tanrıça Venüs'le beraberliğini sona erdirmek ve geri gitmek isteyen Tannhäuser'in söylediği ünlü aşk şarkısından önce keman solo Venüs temasını çalar.

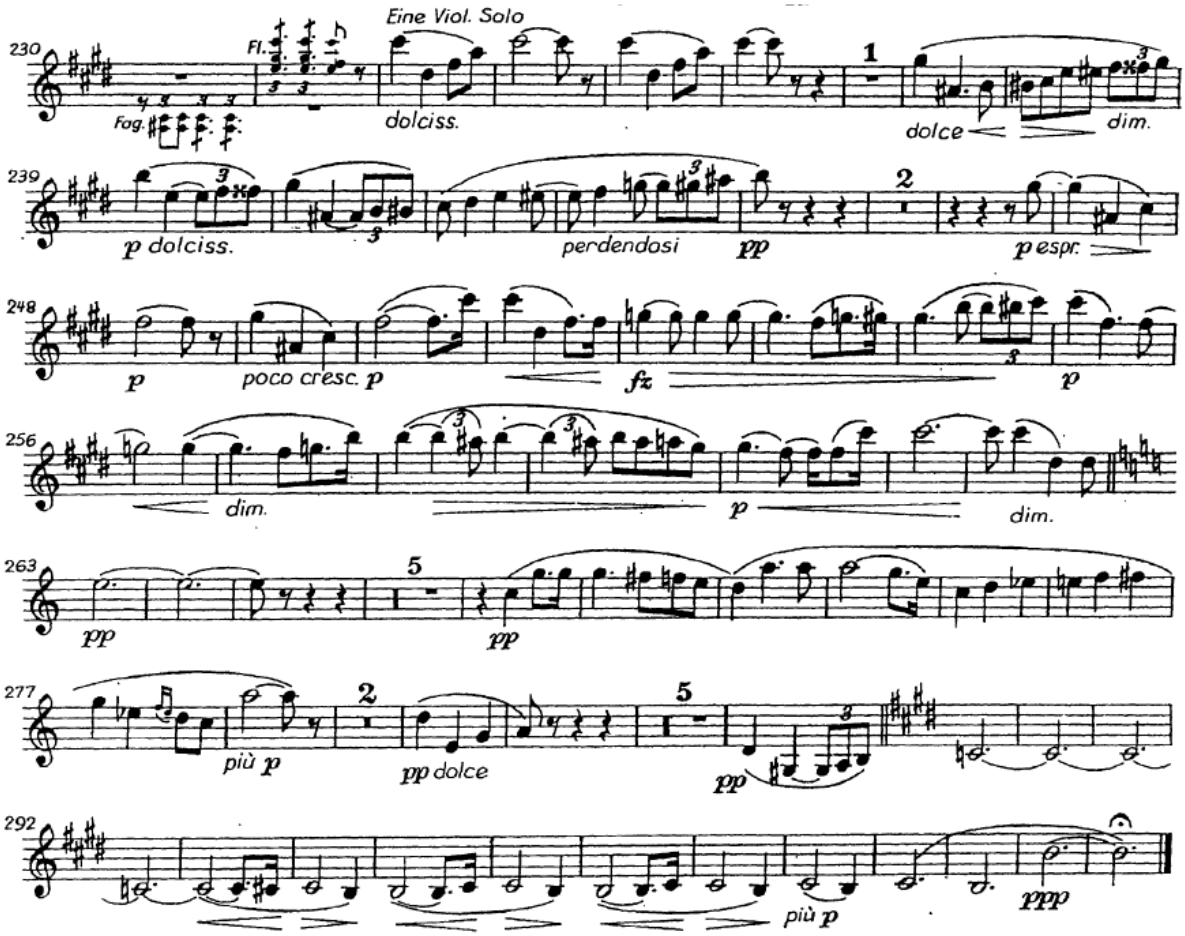

Görsel 29. Tannhäuser 1. perde 1. sahne keman solo/ IMSLP65709-PMLP21243-Wagner-WWV070.vn1

Venüs'ün Tannhäuser'in gitmesine engel olmak için söylediği şarkısına 1. kemanlar (dörtlü divisi) ve solo keman tarafından eşlik edilir. 84 ölçülük solo keman partisi, opera literatüründe önemli konzertmeister sololarındandır.

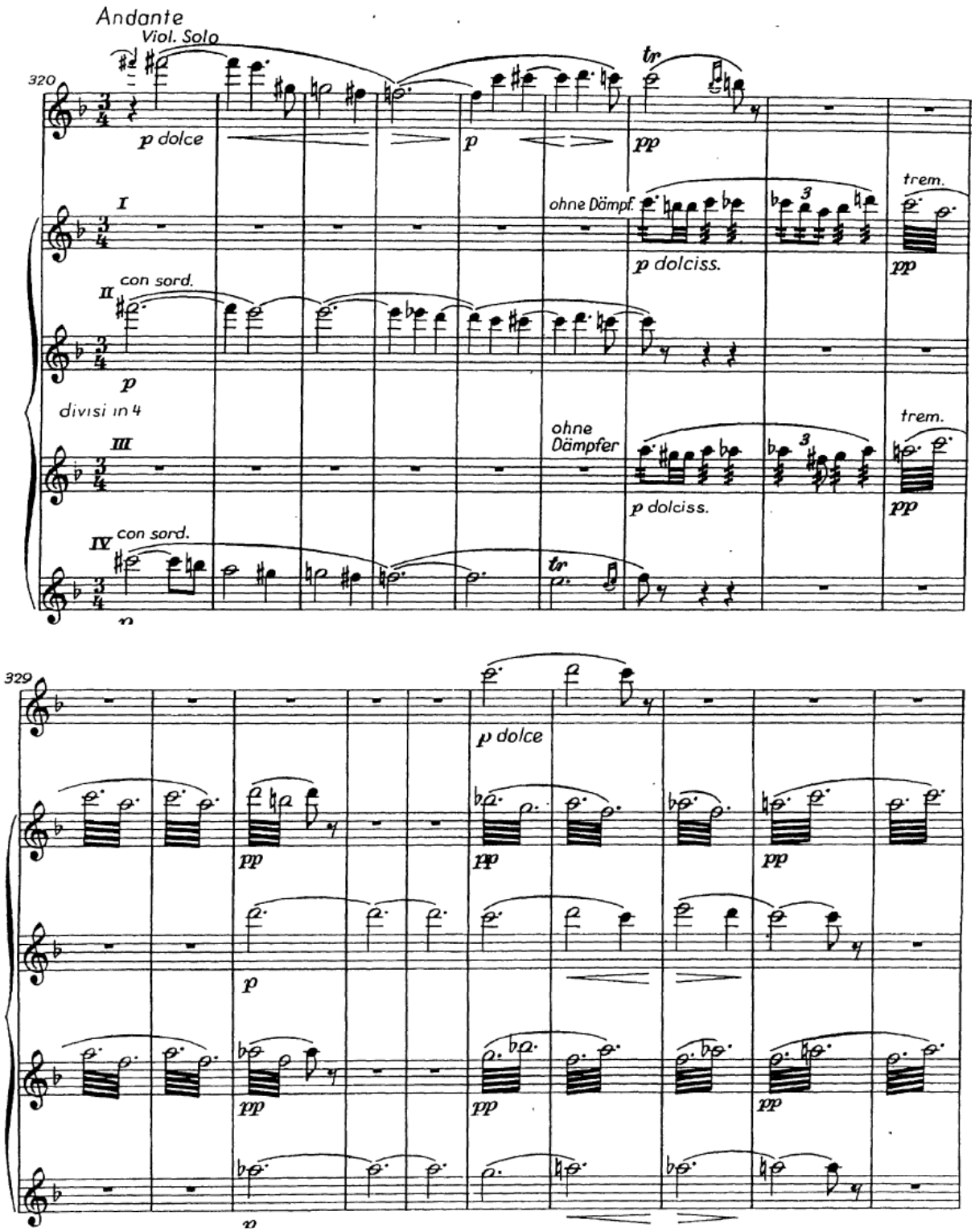

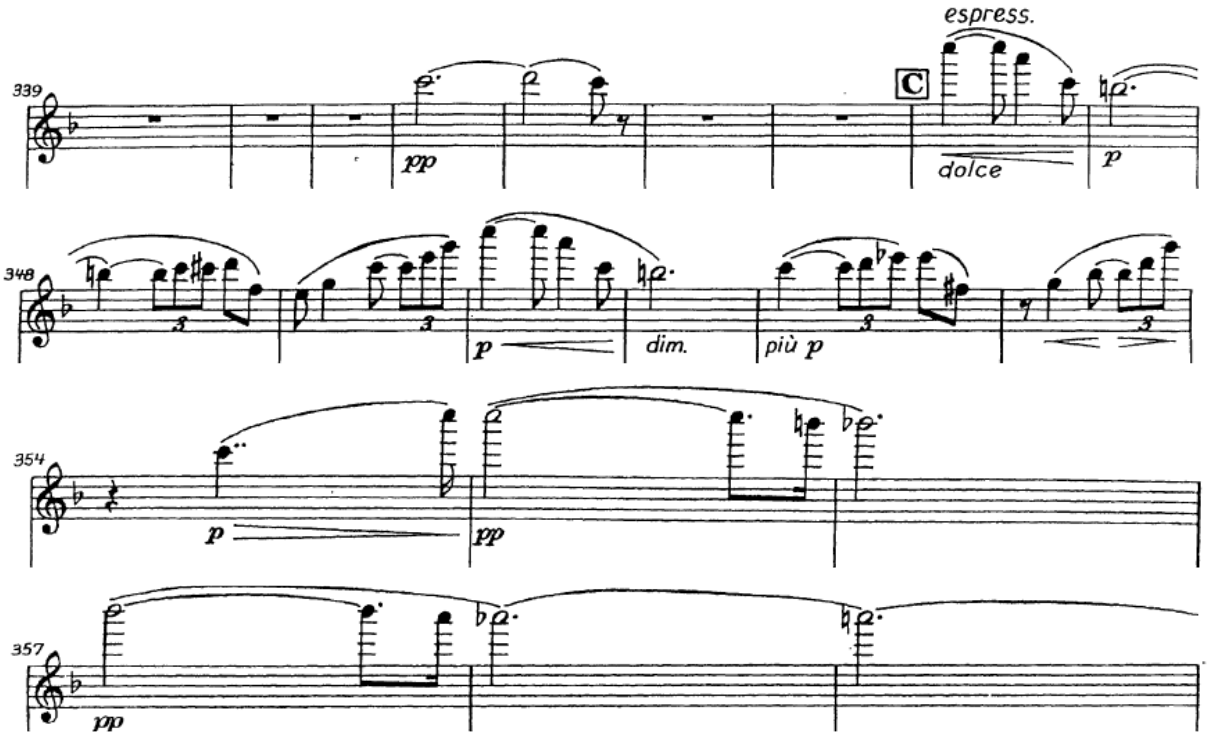

Görsel 30. Tannhäuser 1. perde 2. sahne keman solo/ IMSLP65709-PMLP21243-Wagner-WWV070.vn1

Venüs'ün Tannhäuser'i baştan çıkarmak için büyük bir tatlılıkla söylediği ezginin eşliğinde dörtlü divisi üzerinde devam eden solo keman partisinde sekiz ölçülük *ricochet* bir pasaj bulunmaktadır.

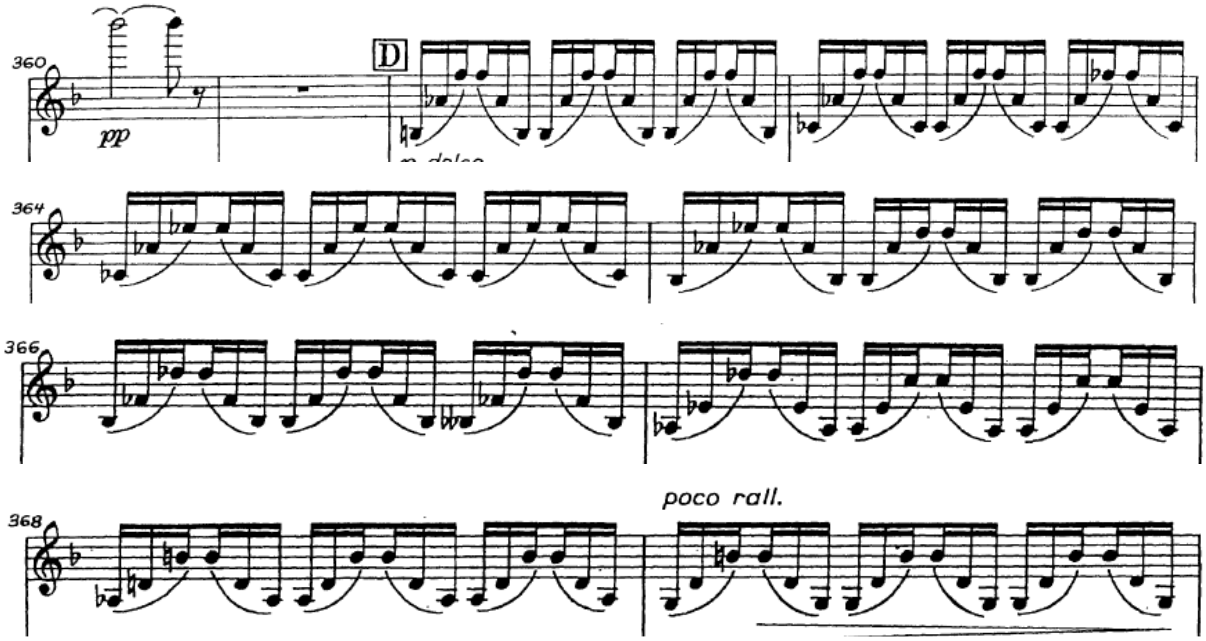

Görsel 31. Tannhäuser 1. perde 2. sahne keman solo (*ricochet* pasaj)/ IMSLP65709-PMLP21243-Wagner-WWV070.vn1

Solonun devamında Venüs teması yeniden duyurulur.

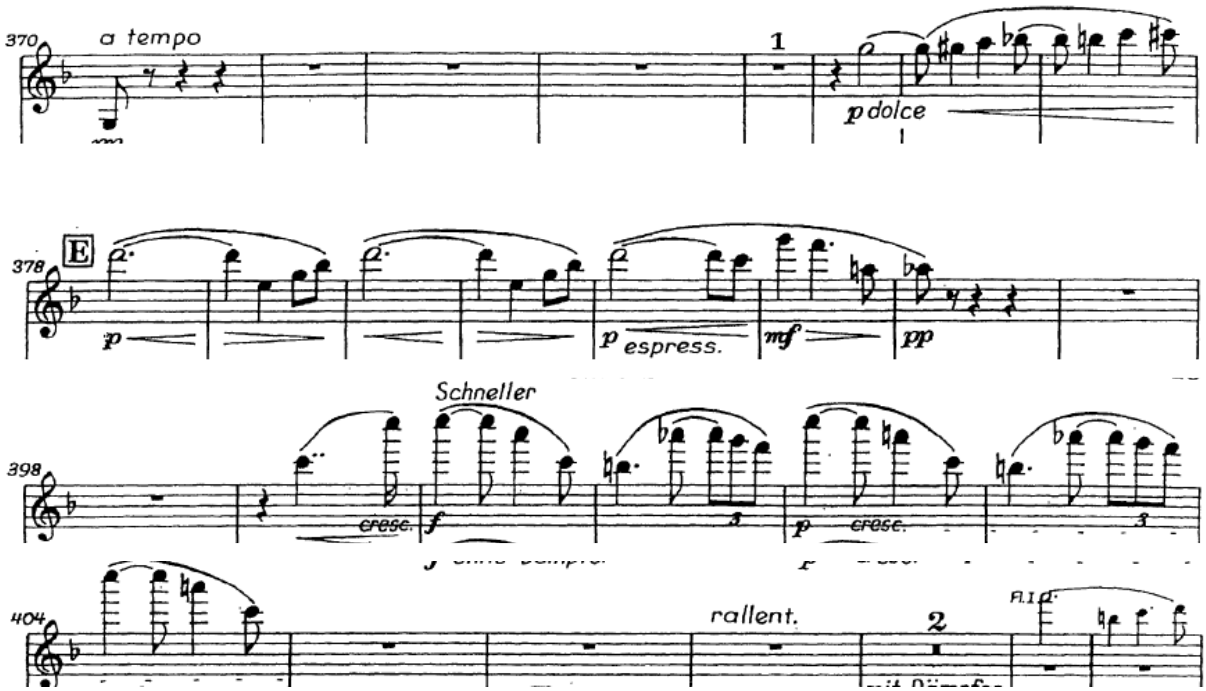

Görsel 32. Tannhäuser 1. perde 2. sahne keman solo / IMSLP65709-PMLP21243-Wagner-WWV070.vn1

2. ve 3. Perdede keman solo bulunmamaktadır.

3.2. Richard Strauss (1864-1949) ve Salome Operası

Almanya'da romantizmin zirvesi olan Richard Wagner, Johannes Brahms ve Anton Bruckner'in ardından, geç romantiklerin öncüsü olan Richard Strauss, Münih'te dünyaya gelmiştir. Dört yaşında piyano çalmaya başlayan besteci, altı yaşında müzik yazmaya başlamış on iki yaşında orkestra için bestelediği re minör senfonisi 1881'de Münih'te seslendirilmiştir.

Berlin'de Meiningen Saray Orkestrası şefliğini sürdürürken tanışmış olduğu şair ve müzikçi Alexander Ritter besteciye Franz Liszt ve Richard Wagner'in ileri müzik anlayışı hakkında bilgiler vermiş, müziğin bir "anlatım sanatı" olarak benimsenmesi gerektiğine onu inandırmıştır.(Say, 2005)

1886-89 yılları arasında yeni müzikal anlayışı ile bestelediği senfonik şiirlerle, eserleri üzerinde çok tartışılan ve aynı zamanda övgüler alan bir besteci olmuştur.

İlk sahne eseri olan “Guntram” başlıklı operası 1894’de Weimar’da sahnelenmiş ve orkestrayı kendisi yönetmiştir. 1901’de Königliches Opernhaus Dresden’de sahnelenen “Feuersnot” adlı operası fazla ilgi uyandırmamış, öte yandan 1905’de yine Dresden’de sahnelenen “Salome” büyük başarı kazanmıştır.

Salome, Richard Strauss’un gençlik verimlerinden biri, üçüncü sahne eseri, kişiliğini bulduğu operasıdır. İngiliz şair Oscar Wilde, (1854-1900) Herodias’ın kızı Prenses Salome’nin efsanesini olağanüstü üslubuyla Fransızca olarak oyunlaştırmış ve şaire hayran olan R.Strauss 1903 yılında eseri bestelemeye karar vermiştir. Bir perdelik opera, Wilde’ın oyununun Hedwig Lachmann tarafından yapılan çevirisi üzerine bestelenmiştir.

Orkestra yapının en önemli malzemesidir. Wagner etkileri açıkça görülür. Geniş bir çalgı gurubunun yer aldığı orkestra içinde aşağıda gösterilen konzertmeister soloları dışında ikili ve üçlü keman sololara da sıkça yer verilmiştir.
Eser,konusunu eski ahitten almaktadır. Efsaneye göre, Herodias’ın kızı Prenses Salome, bir zindanda kapalı tutulan (Yahya Peygamber) Jochanaan’ı merak ederek görmek ister, ancak bir bakışta aşık olduğu peygamber kendisine yaklaşmasını reddeder. Salome, eserin sonunda Herodes için ünlü “yedi tül” dansını yapar ve ödül olarak bir tepsi içinde Jochanaan’ın başını alır.

2. sahne

İçeride verilen şölenden sıkılarak açık havaya çıkan Salome’nin, sahneye giriş müziği solo keman tarafından seslendirilir. İkinci cümle, eser boyunca Salome motifi olarak karşımıza çıkar.

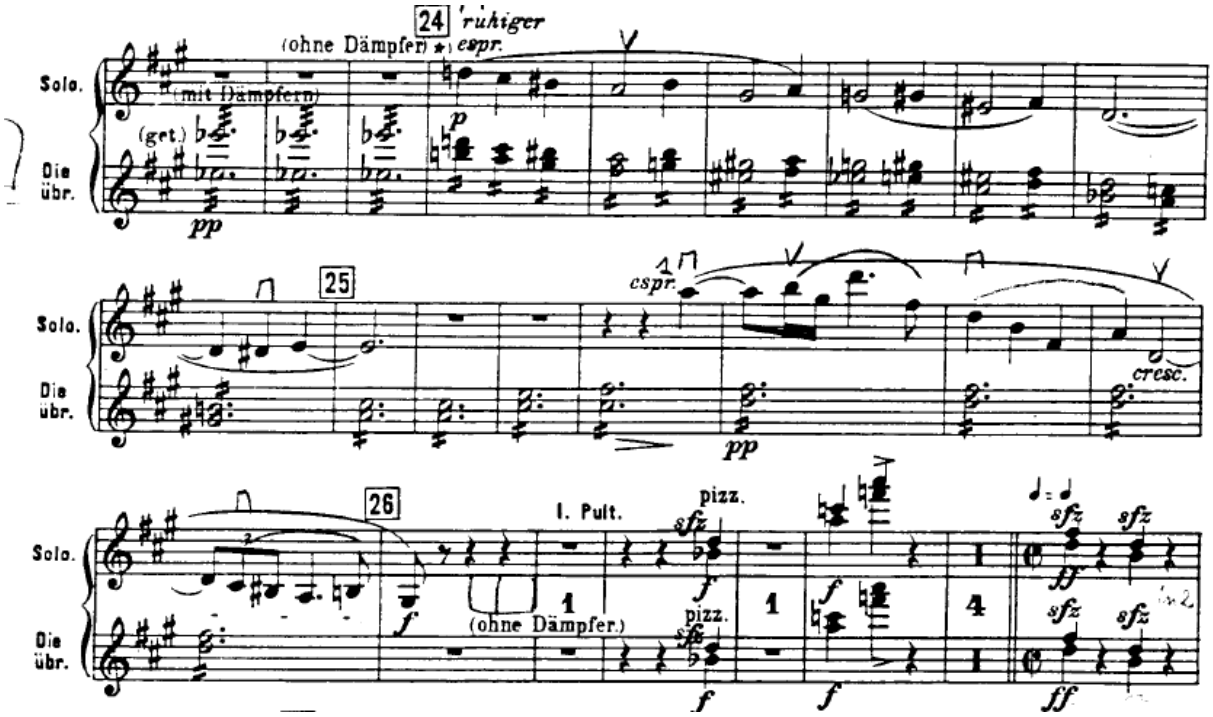

Görsel 33. Salome keman solo I , Salome'nin giriş müziği ve Salome motifi 1/ IMSLP237874-PMLP03532-Strauss_-_Salome_Violin_1a,_1b0001

Sakin ve ay ışığı altındaki gecenin atmosferi solo keman ile betimlenir.

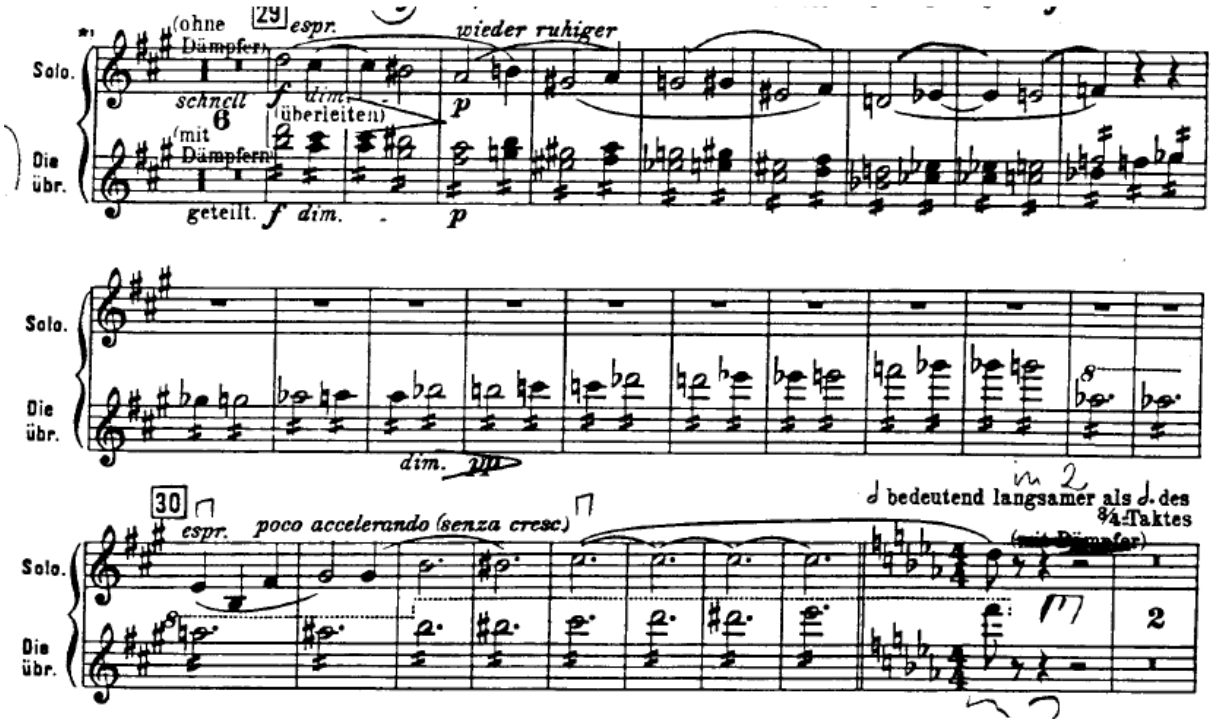

Görsel 34. Salome keman solo II /IMSLP237874-PMLP03532-Strauss_-_Salome_Violin_1a,_1b0001

Johanaan'ı yakından görmek isteyen Salome'nin nöbetçiyi kandırmak için söylediği sözlerin eşliğinde solo keman tekrarlayan ısrarcı Salome motifini duyurur.

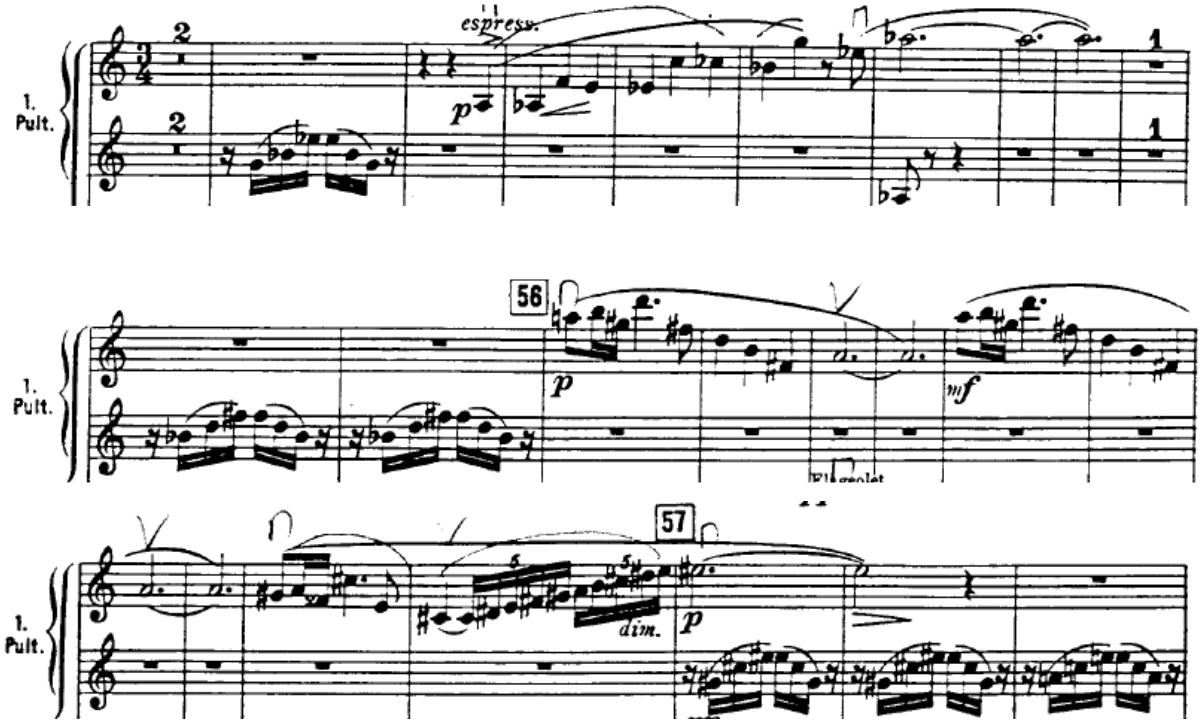

Görsel 35. Salome keman solo III / IMSLP237874-PMLP03532-Strauss_-_Salome_Violin_1a,_1b0001

3. sahne

Solo kemanın seslendirdiği canlı ve kıvrak motif bir diğer Salome motifidir.

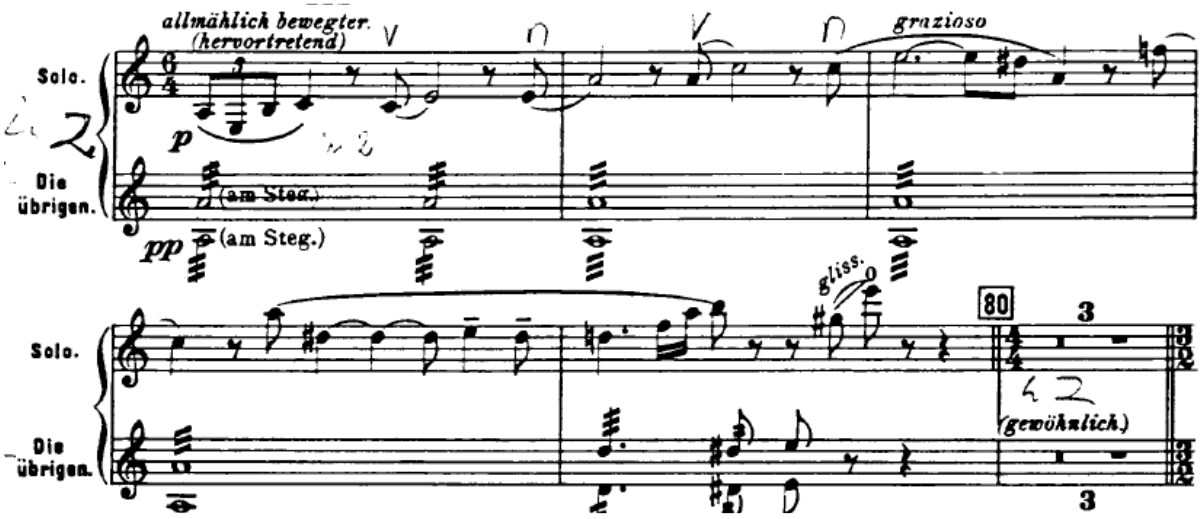

Görsel 36. Salome keman solo IV, Salome motifi 2/IMSLP237874-PMLP03532-Strauss_-_Salome_Violin_1a,_1b0001

Salome’nin Jochanaan’a kim olduğunu söylediği en dramatik noktada birinci motif yine keman solo tarafından seslendirilir.

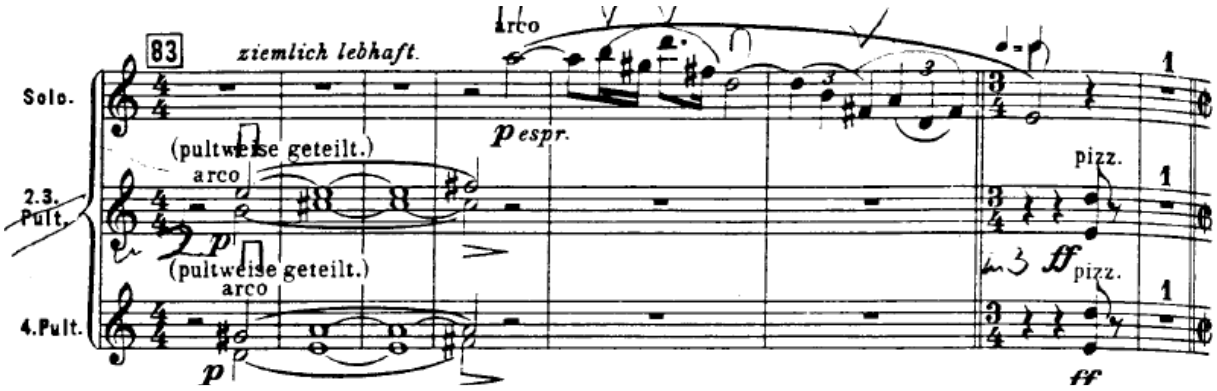

Görsel 37. Salome keman solo V, Salome motifi 1/ IMSLP237874-PMLP03532-Strauss_-_Salome_Violin_1a,_1b0001

Salome’nin Jochanaan ‘a ilgisi giderek artarken solo keman eşlik eder.

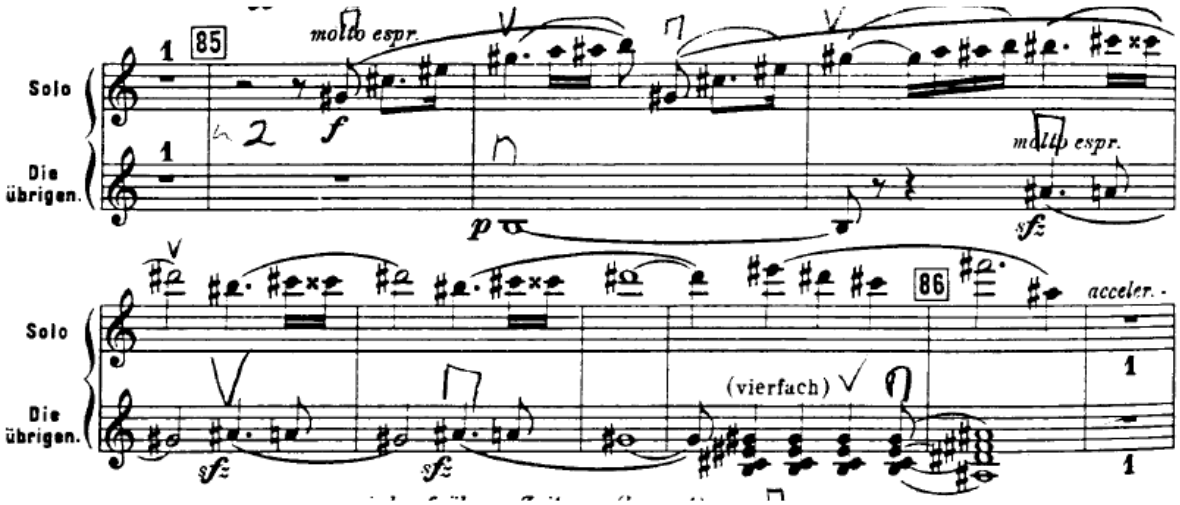

Görsel 38. Salome keman solo VI /IMSLP237874-PMLP03532-Strauss_-_Salome_Violin_1a,_1b0001

Solonun başlangıcında Salome’nin aşk motifi olarak adlandırılan motif, eserin devamında da çeşitli enstrümanlar ve keman solo tarafından seslendirilir. Salome’nin Jochanaan’a hitaben söylediği monolog boyunca solo keman eşliği sürmektedir.

Solo.
(sehr singend)
92
♩=52.
Solo.
2.Pult.
p
pp
Solo.
2.Pult.
93
espr.
espr.
Solo.
2.Pult.
p
espr.
dim.
pp

A. 5501 F.

Violine I A.

Solo.
(pultweise geteilt.)
Die übrigen.
pp
94
pp
Solo.
espr.
cresc.
Die übrigen.
(pultweise get.)
p
cresc.
cresc.
f
Solo
espr.
espr.
95
dim.
espr.
Die übrigen.
dim.
espr.

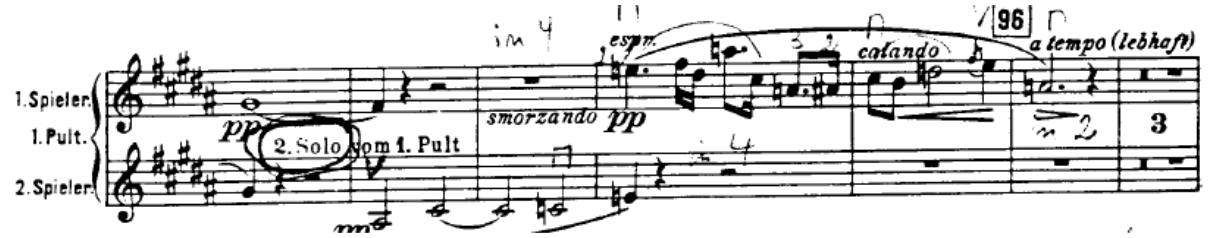

Görsel 39. Salome keman solo VII, aşk motifi/IMSLP237874-PMLP03532-Strauss_-_Salome_Violin_1a,_1b0001

Salome'nin sahneye çıkışında duyulan ezgiyi, solo keman tekrar seslendirir.

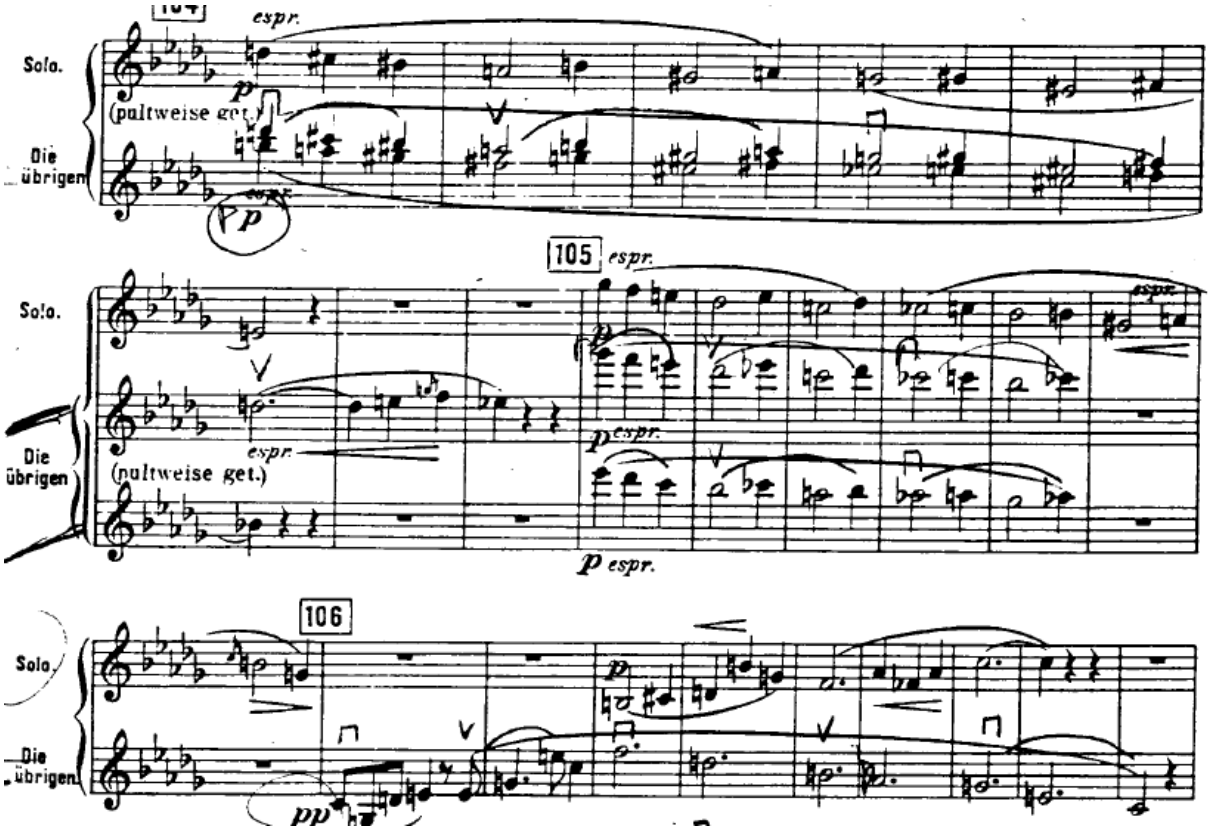

Görsel 40. Salome keman solo VIII, giriş müziği /IMSLP237874-PMLP03532-Strauss_-_Salome_Violin_1a,_1b0001

4. sahne

Herode Salome'nin dansetmesi için ısrar ederken, solo keman dansı çağrıştıran ikinci Salome temasını çalar.

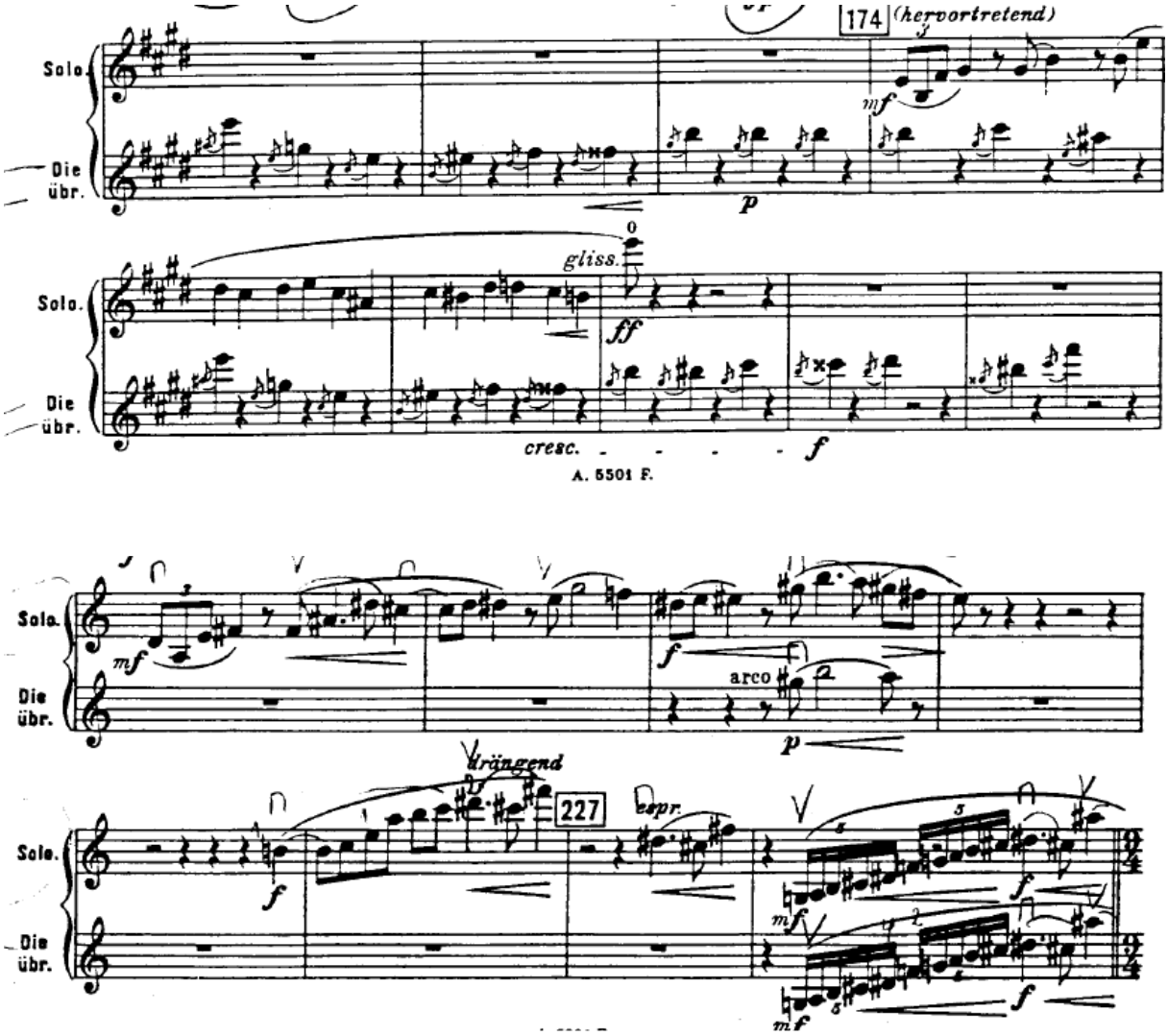

Görsel 41. Salome keman solo IX, Salome teması 2//IMSLP237874-PMLP03532-Strauss_-_Salome_Violin_1a,_1b0001

Yedi Tül Dansı

Eserdeki tüm motiflerin içinde geçtiği Yedi Tül Dansı'nda, keman solo Salome'nin giriş müziğini seslendirir.

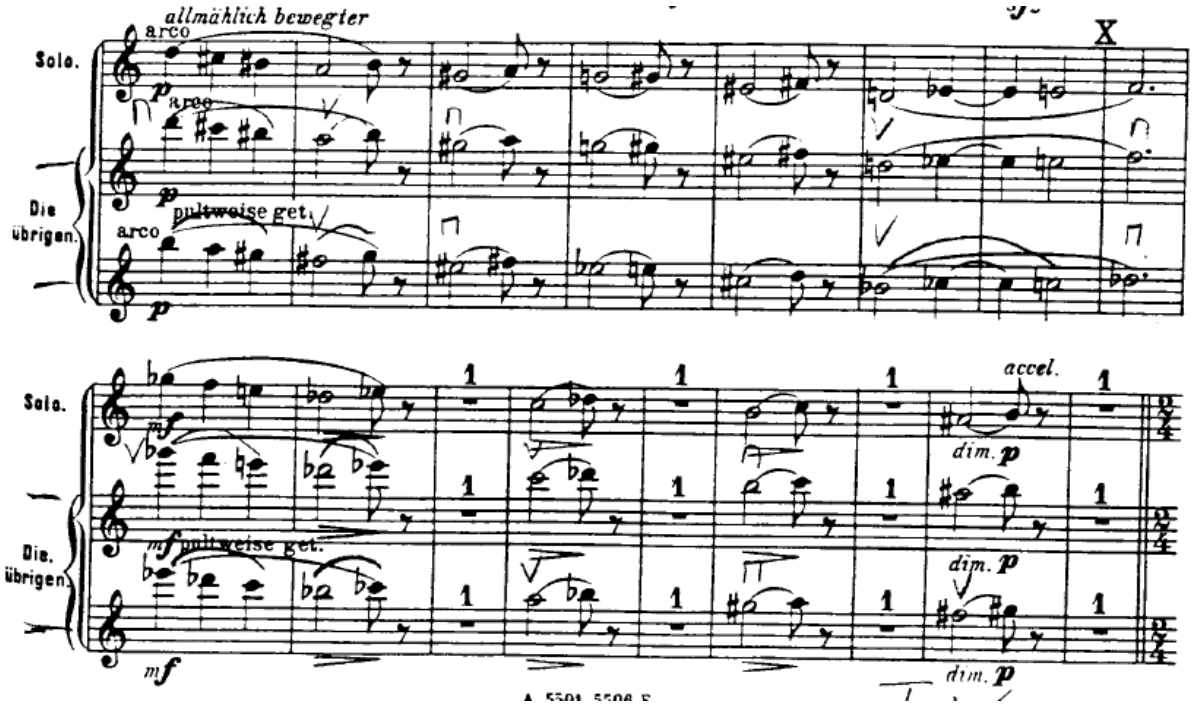

Görsel 42. Salome keman solo X, giriş müziği / /IMSLP237874-PMLP03532-Strauss_-_Salome_Violin_1a,_1b0001

Salome'nin, Jochanaan'ın kesik başı ile konuştuğu eserin final sahnesinde, kemanın uzun bir solosu bulunmaktadır.

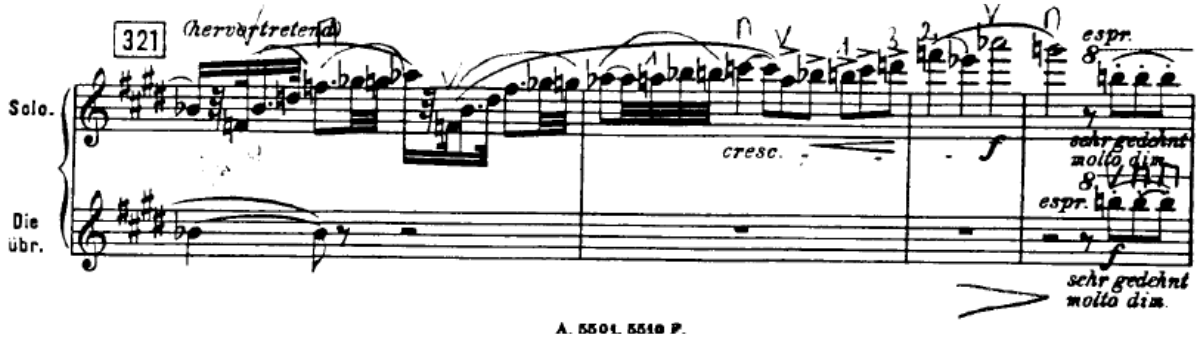

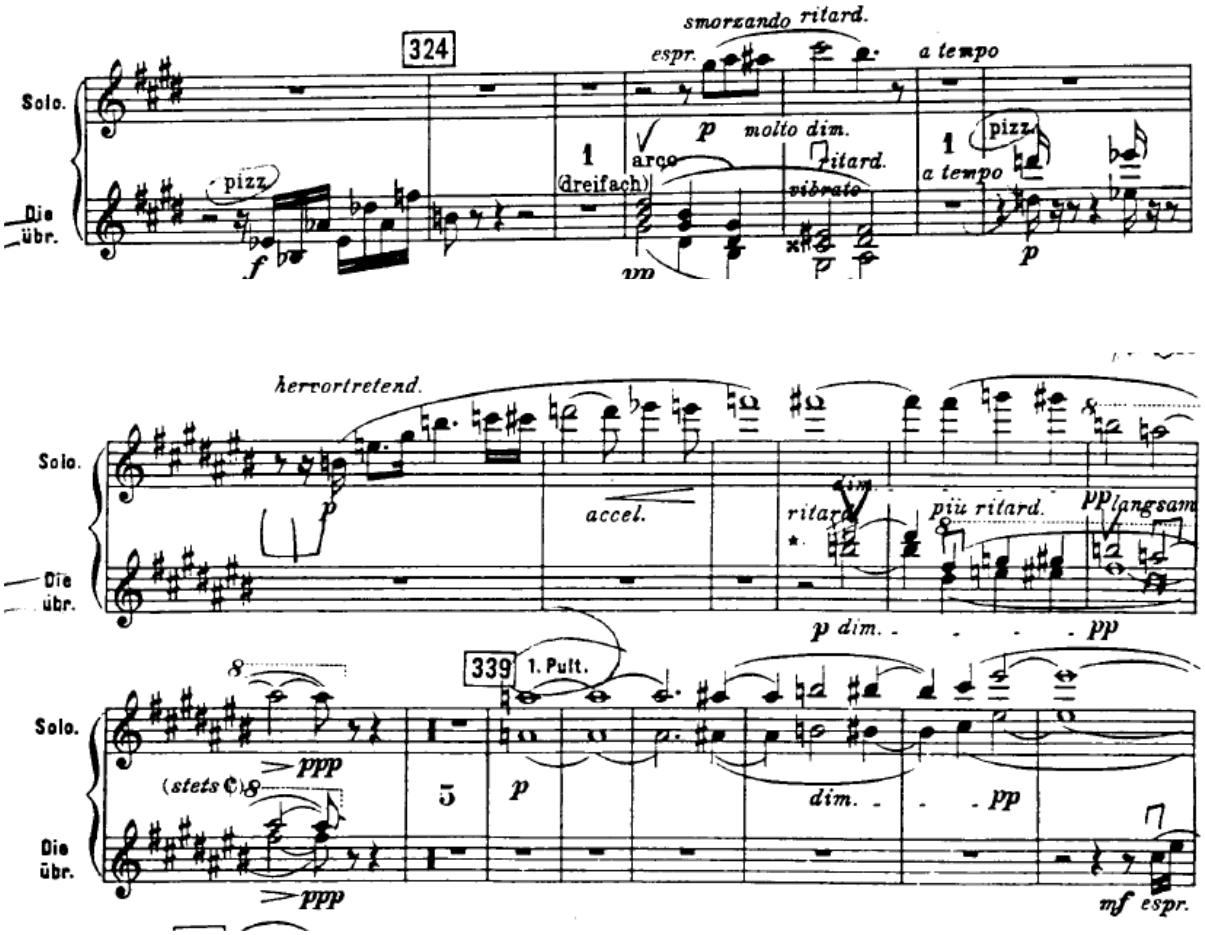

Görsel 43. Salome final sahnesi, keman solo XI / /IMSLP237874-PMLP03532-Strauss_-_Salome_Violin_1a,_1b0001

3.3. Alban Berg (1885-1936) ve Lulu Operası

Atonal müziğin öncülerinden olan Avusturyalı besteci Alban Berg, müzik eğitimini Viyana'da sürdürmüş,1904 yılında Arnold Schönberg ile tanışarak öğrencisi olmuştur. Bu eğitim süreci 1910 yılına kadar sürmüş ve Anton Webern ile birlikte "İkinci Viyana Okulu" olarak adlandırılan yeni bir öncü müzik anlayışı oluşturmuşlardır.

1914-1921 yılları arasında yazdığı ilk sahne eseri olan "Wozzeck" operası tüm tartışmalara karşın büyük başarı kazanmıştır.Frank Wedekind'in iki tiyatro eseri "Erdgeist" ve Die Büchse der Pandora" dan yararlanarak librettosunu kendisinin yazdığı üç perdelik Lulu operasını bestelemeye 1929 yılında başlamıştır.Eserin konusu 1. Dünya Savaşı öncesinde Almanya, Fransa ve İngiltere'de geçmektedir. (Say, 2005 s.)

Alban Berg 1934 yılında operanın son perdesi üzerinde çalışırken ünlü kemancı Louis Krasner için bir keman konçertosu bestelemiştir. Lulu operası içindeki solo keman tarafından çalınan kadans da adeta bir keman konçertosu kadansını çağrıştırmaktadır.

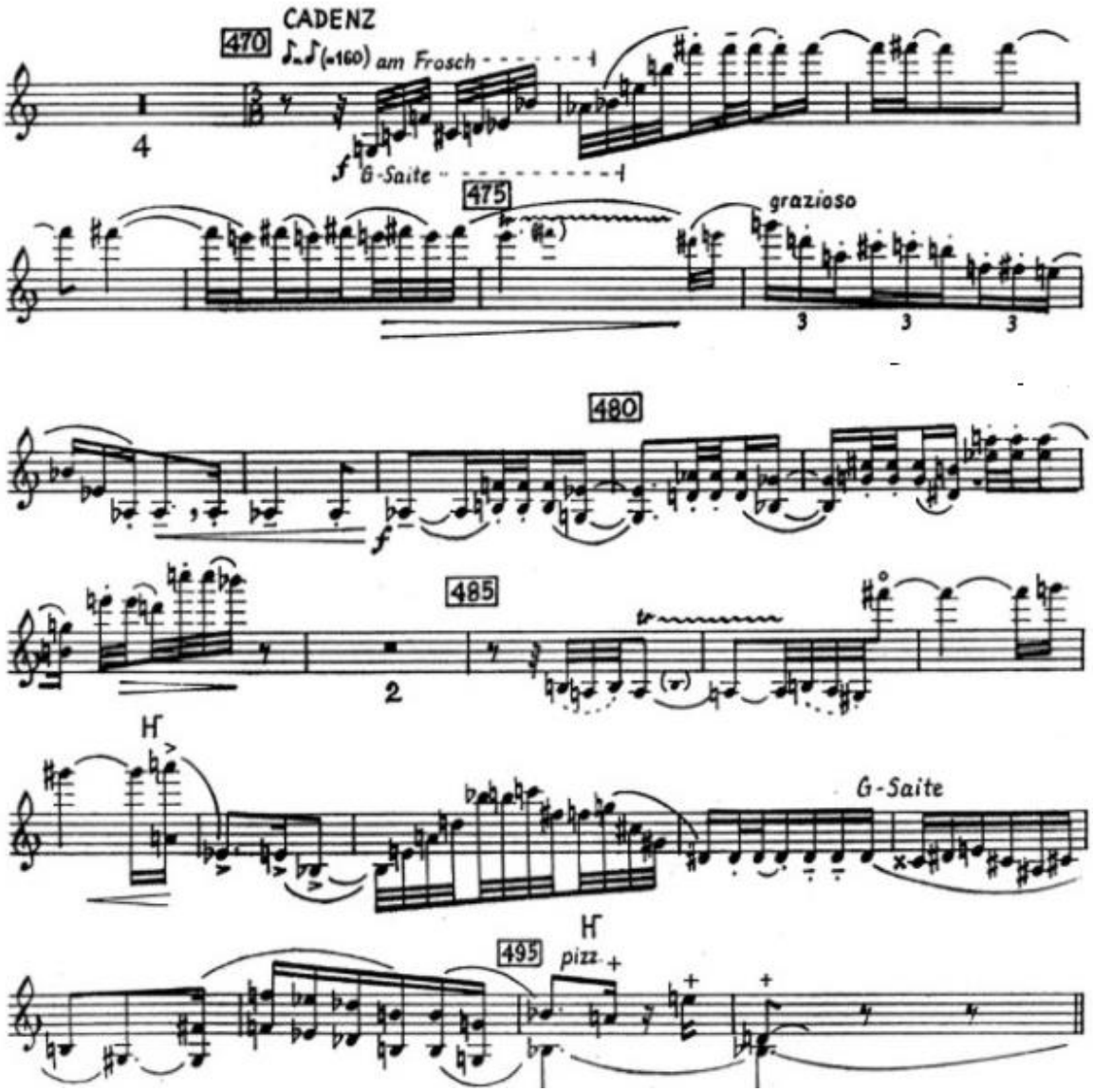

Görsel 44. Lulu - Kadans / http://orchestraexcerpts.com/berg-lulu-concertmaster-cadenza

3.4. Engelbert Humperdinck (1854-1921) ve Hänsel und Gretel Operası

Ondört yaşında beste yapmaya başlayan Alman besteci ve eğitimci Engelbert Humperdinck, eğitimini Almanya'da Köln, Münih ve Berlin şehirlerinde sürdürmüştür.1879'da Berlin'de bir koro eseriyle "Mendelssohn" ödülünü almış, 1880 - 1882 yılları arasında Wagner'in asistanı olarak Bayreut Festivalinde görev yapmıştır. Barselona, Köln ve Frankfurt müzik okullarında dersler veren E. Humperdinck, 1900-1920 yılları arasında Berlin'de kompozisyon dersleri vermiş ve 1911'den başlayarak Berlin Müzik Yüksek Okulu'nun direktörlüğünü yapmıştır.
E. Humperdinck'in başyapıtı olarak kabul edilen Hänsel und Gretel operası 1893'de bestelenmiş ve ilk sahnelenişinde orkestrayı Richard Strauss yönetmiştir. Masalsı bir konusu olan eser, halk şarkılarını andıran melodileri, renkli orkestrasyonu, Wagner'in "*leitmotiv*" tekniğinin başarılı uygulamasıyla opera repertuvarında kalıcı bir yer edinmiştir. (Say, 2005 s.91-92)

Operanın konusu bilinen bir masaldan alınmıştır. Süpürgecinin yaramaz çocukları Hänsel ve Gretel evde dans ederken bir kase sütü dökerler ve anneleri tarafından ormana çilek toplamaya gönderilirler. Zamanın nasıl geçtiğini fark etmeden karanlık bastırır ve yolunu kaybeden çocuklar bir ağaç altında uyuya kalırlar. Ormanda yaşayan bir cadının tuzağına düşseler de zekâları sayesinde hem kendilerini hem de daha önce cadı tarafından tutsak edilmiş olan çocukları kurtarırlar.

Operadaki solo keman partisi ormanın seslerini betimlemekte kullanılmıştır ve keman ile kuş sesi betimlemesi için en güzel örneklerden biridir.

1. Perde Orman Sahnesi

Orman sahnesinde eve dönüş yolunu kaybeden Hänsel ormanın seslerini dinler ve ağaçların sallanarak kendileriyle konuştuğunu, "çocuklar korkmuyor musunuz?" diye sorduğunu düşünür.

Gerilim ve huzursuzluğu yansıtan soru cümlesi önce solo keman tarafından seslendirilir. Cümlenin son iki ölçüsü klarinet tarafından tekrarlanır.

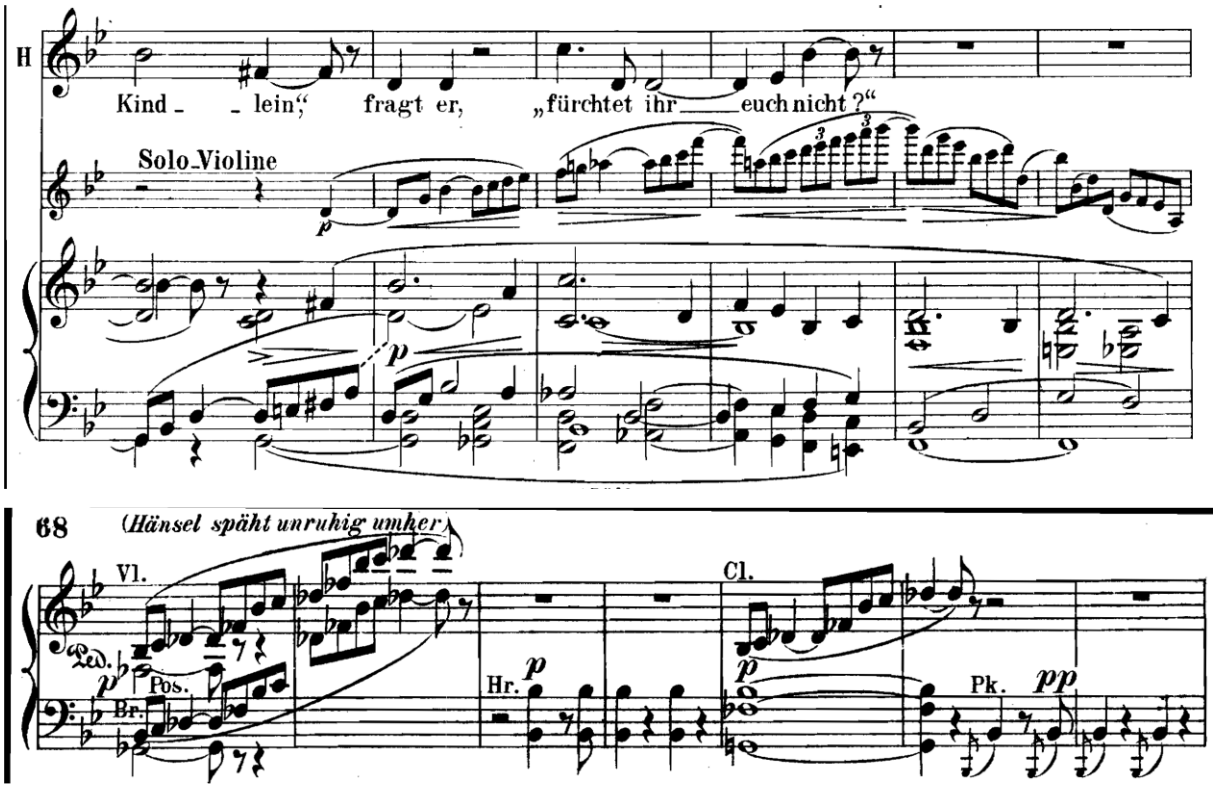

Görsel 45. Hänsel und Gretel orman sahnesi, keman solo I/ IMSLP180033-SIBLEY1802.7274.542e-39087011136704score

Gretel ormanda bir çam ağacının altında uyuduktan sonra gün ağarırken uyanır. Önce nerede olduğunu anımsayamaz, bu sırada solo keman kuş sesini betimleyerek çalmaya başlar.

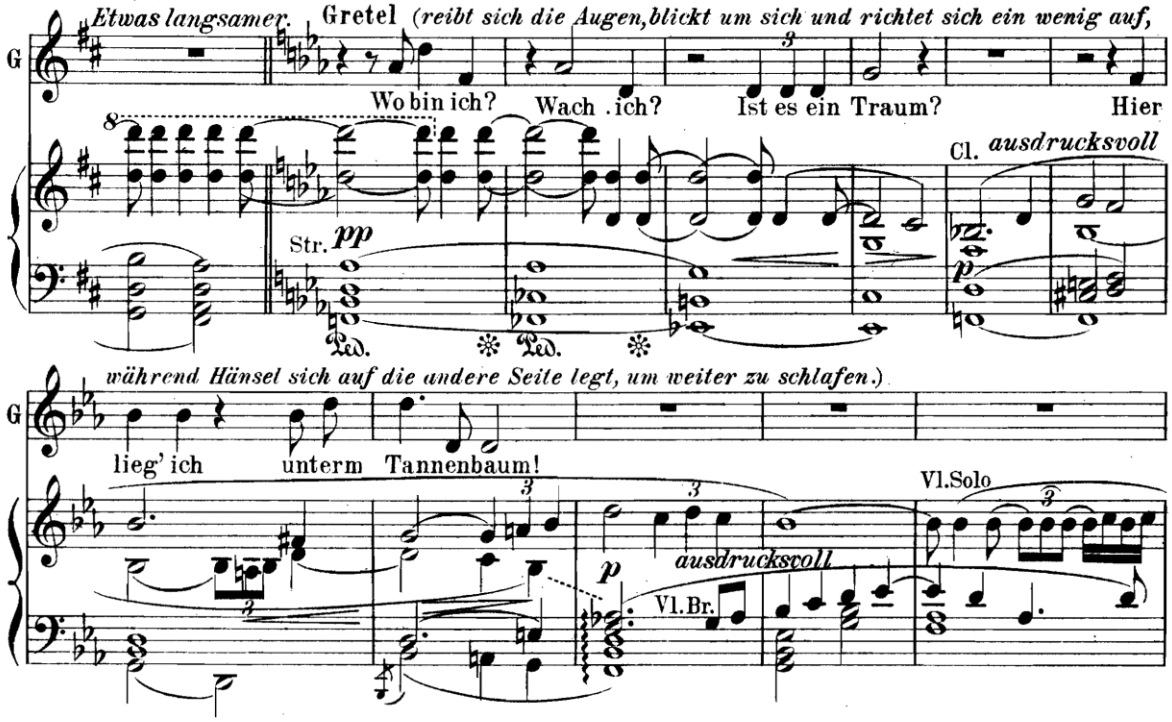

Görsel 46. Hänsel und Gretel Gretel'in ormanda uyanışı ve keman solonun başlangıcı/ IMSLP180033-SIBLEY1802.7274.542e-39087011136704score

Görsel 47.de 1. Keman partisi ile birlikte keman solonun devamı görülmektedir. Gretel kuş ile konuşmaya başlar. Bu konuşma partisyonda soprano ve keman ile yansıtılmıştır.

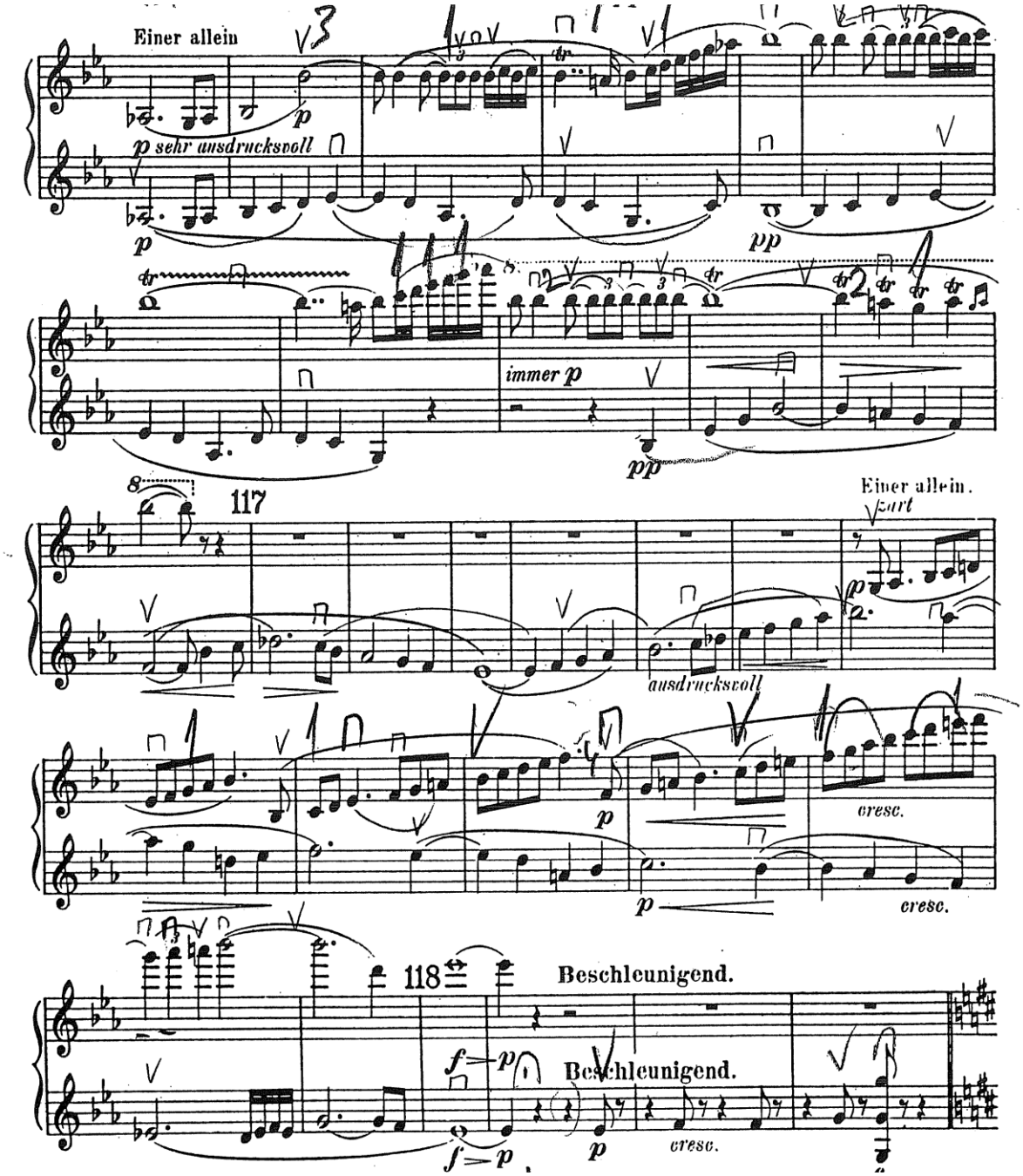

Görsel 47. Hänsel und Gretel keman solo II/ IMSLP180033-SIBLEY1802.7274.542e-39087011136704score

Gretel kuşun arkasından koşarak ve onun çıkardığı sesleri taklit ederek şarkı söyler.

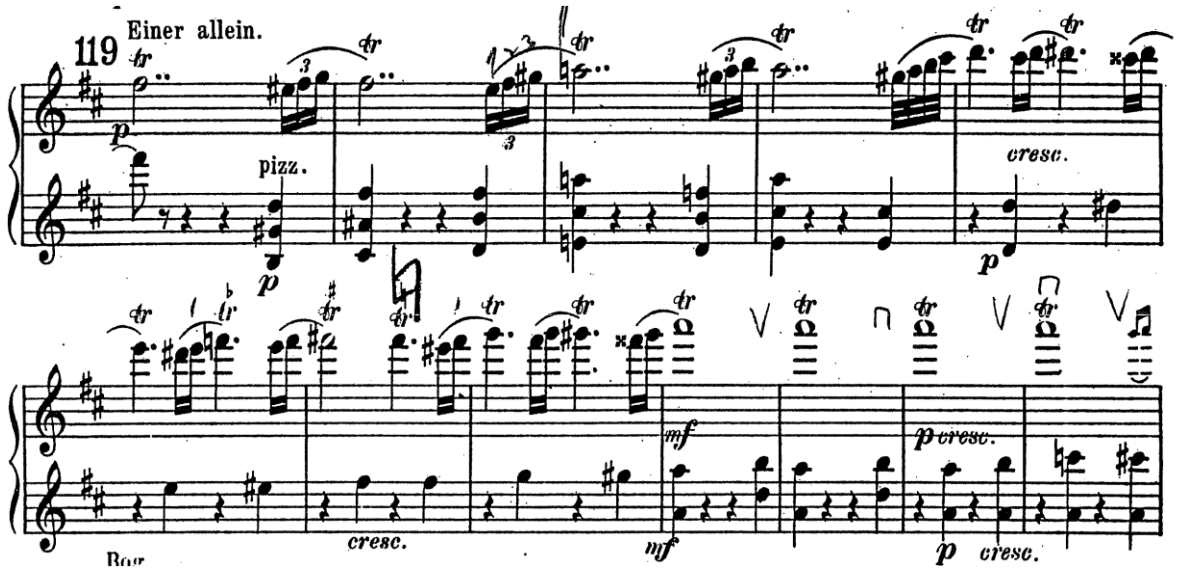

Görsel 48. Hänsel und Gretel keman solo III - kuş sesleri / IMSLP180033-SIBLEY1802.7274.542e-39087011136704score

Keman solonun son 12 ölçüsü boyunca Gretel'e solo keman ile beraber flüt partisi de eşlik eder.

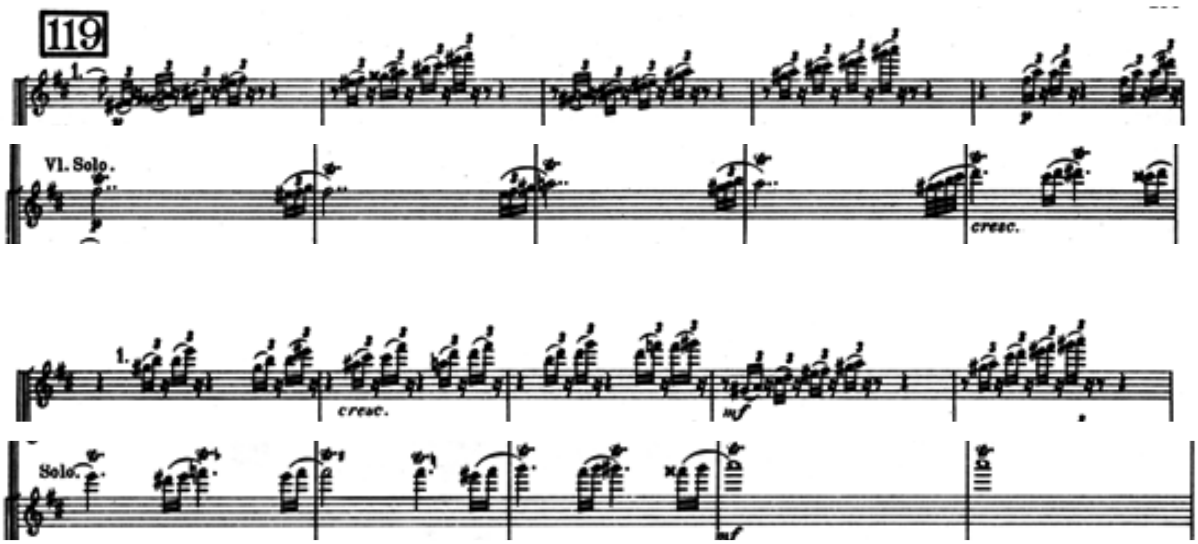

Görsel 49. Hänsel und Gretel keman ve flüt - kuş sesleri / IMSLP180033-SIBLEY1802.7274.542e-39087011136704score

3. 5. Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791) ve Saraydan Kız Kaçırma (Die Entführung aus dem Serail) Operası

Avusturyalı besteci, piyanist ve orkestra şefi olan Wolfgang Amadeus Mozart, müzik tarihinin tanıdığı en yaratıcı ve üretken bestecilerdendir. Dört yaşındayken ablasının çembalo derslerine ilgi göstermesi nedeni ile değerli bir besteci ve eğitimci olan babası Leopold Mozart'tan müzik dersleri almaya başlamıştır. Çembalo ile başlayan bu çalışmalar daha sonra keman eğitimini de içermiştir. Çalgıcılığının yanı sıra beste ve doğaçlamaları ile de dikkat çeken Mozart, babası ile Avrupa'nın birçok şehrine yaptığı yolculuklarda büyük ilgi görmüş, saray konserleri vermiştir.1766 yılında Salzburg'da babası ile yaptığı kontrpuan çalışmalarına hız veren Mozart, "La finte sempile" adlı ilk operasını bestelemiştir. Bestecinin ikinci sahne eseri olan "Bastien ve Bastienne" adlı Singspiel (komik opera)[1] ise Viyana' da Dr.Franz Mesmer'in evinde sahnelenmiştir.

1772 yılında koruyucusu Salzburg Arşidükü Schrattenbach'ın ölümü üzerine onun yerine tahta çıkan Collerado Kontu Mozart'ın yeteneklerini anlayamamış ve müziğine de ilgi duymamıştır. 1781 Ocak ayında Münih'te sahnelenen "Idomeneo" operasıyla olgunluk evresinin ilk sahne eserini besteleyen Mozart, Arşidük Collerado'nun davranışlarına daha fazla dayanamayacağını anlamıştır. 1781 Mayıs ayında Salzburg Sarayı'nı terk ederek Viyana'ya yerleşen Mozart'ın başyapıtlarından biri olan "Die Entführung aus dem Serail" operası 16 Temmuz 1782 tarihinde Viyana'da Burgtheater'da sahnelenmiş ve büyük bir başarı kazanmıştır. (Say 2005.C.II, s.511)

---

[1]Singspiel:"Şarkılı oyun". Alman stilinde müzikli tiyatro ya da operet. Halk kültüründen yararlanan, recitativ yerine düz konuşmaları, şarkı, koro ve çalgı müziğini içeren sahne eseridir. 18. yüzyıl ortalarından 19.yüzyılın ilk çeyreğine kadar yaygın olan Singspiel,"komik opera" türünde İtalya'da "opera buffo", Fransa'da"opera comique" olarak nitelenen hafif sahne eserleri geleneğinin Almanya ve Avusturya'daki karşılığıdır. (Say 2005.C.III, s.328)

Christoph Friedrich Brezner'in Belmonte ve Konstanze isimli piyesi üzerine Gottlieb Stephanie'nin librettosunu yazdığı Saraydan Kız Kaçırma operasının konusu 16. Yüzyılda İstanbul'da Selim isimli bir paşanın sarayında geçer. Korsanların kaçırdığı bir genç kız olan Konstanze ve onu Selim Paşa'nın sarayından kaçırmaya çalışan İspanyol soylusu Belmonte'nin serüvenini anlatan öykü, Selim Paşa'nın sevgilileri birbirlerine bağışlaması ile son erer. (Aktüze 2003, C.IV, s.1597)

3 perdelik eserin 1. ve 3. perdesinde hiç keman solo bulunmazken 2. perdede Konstanze'nin büyük aryası eşliğinde üç solo çalgı ile beraber keman solo da yer almaktadır.

Sarayın bahçesinde geçen sahnede Selim Paşa'nın ısrarlı ilgisinden rahatsız olan Konstanze, her tür işkence hatta ölüm karşısında bile nişanlısından vazgeçmeyeceğini anlatan uzun bir aria söyler.

Orkestra partitüründe tutti dışnda 4 solo çalgıya (fiüt, obua, keman, viyolonsel) yer verilmiştir. Bu şekilde aria orkestra ve bir oda müziği grubu eşliğinde seslendirilmektedir.

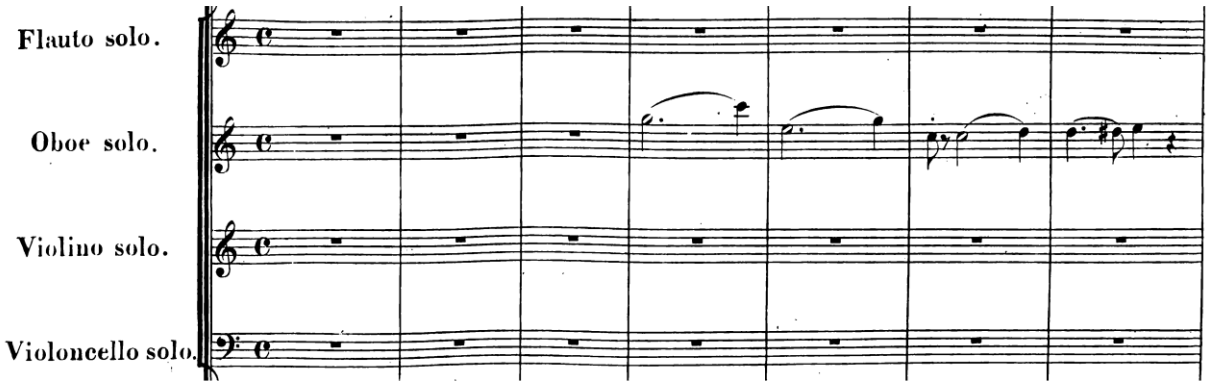

Görsel 50. Saraydan Kız Kaçırma *"martern aller arten"* partisyon/ IMSLP365237-PMLP15322WAMozart_Die_Entführung_aus_dem_Serail,_K.384_WAMWS5B7N15

Arianın başında ağırlıklı olarak dört solo çalgının seslendirdiği uzun bir orkestra girişi bulunmaktadır.

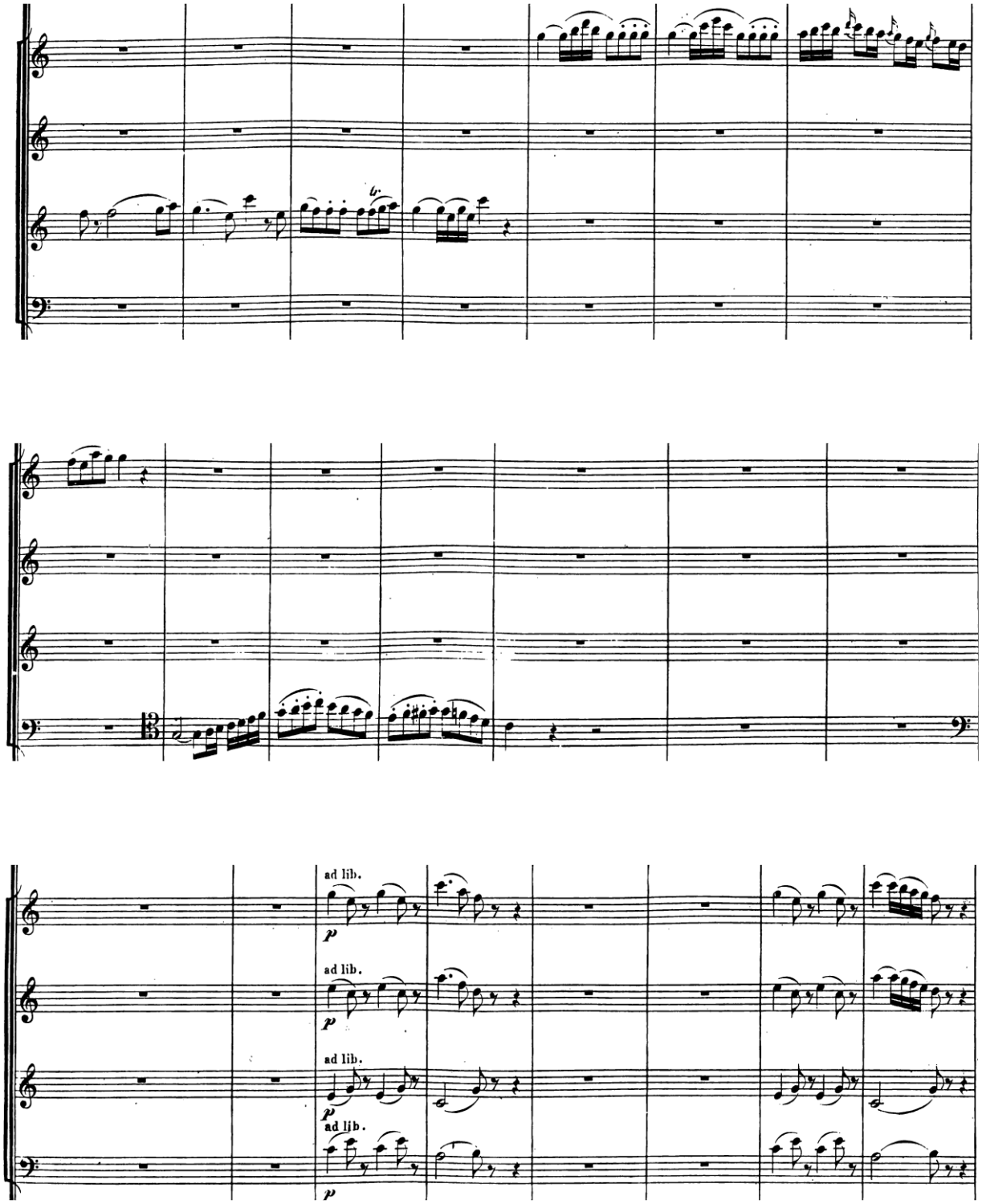

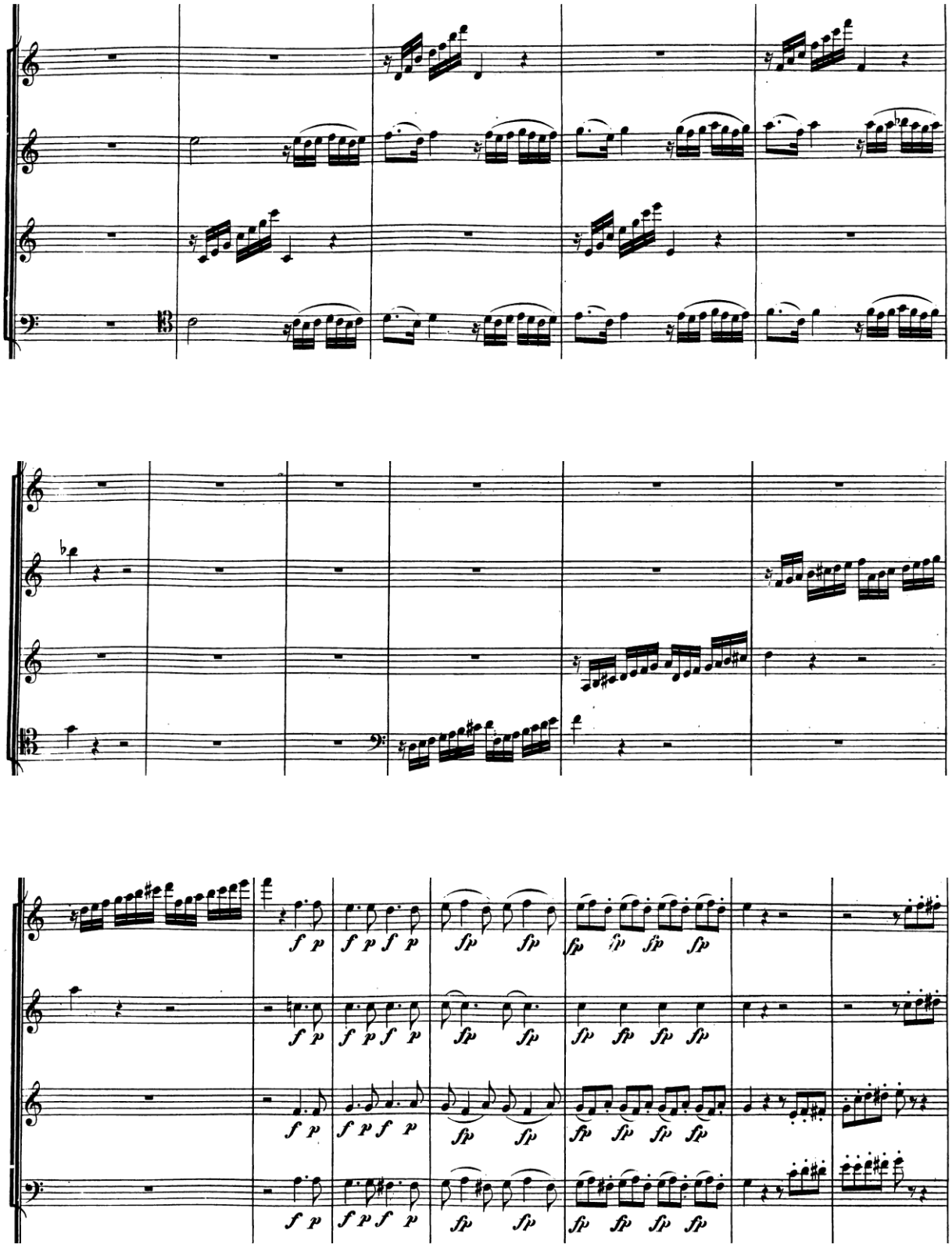
f p
f p f p
fp
fp
fp fp fp fp

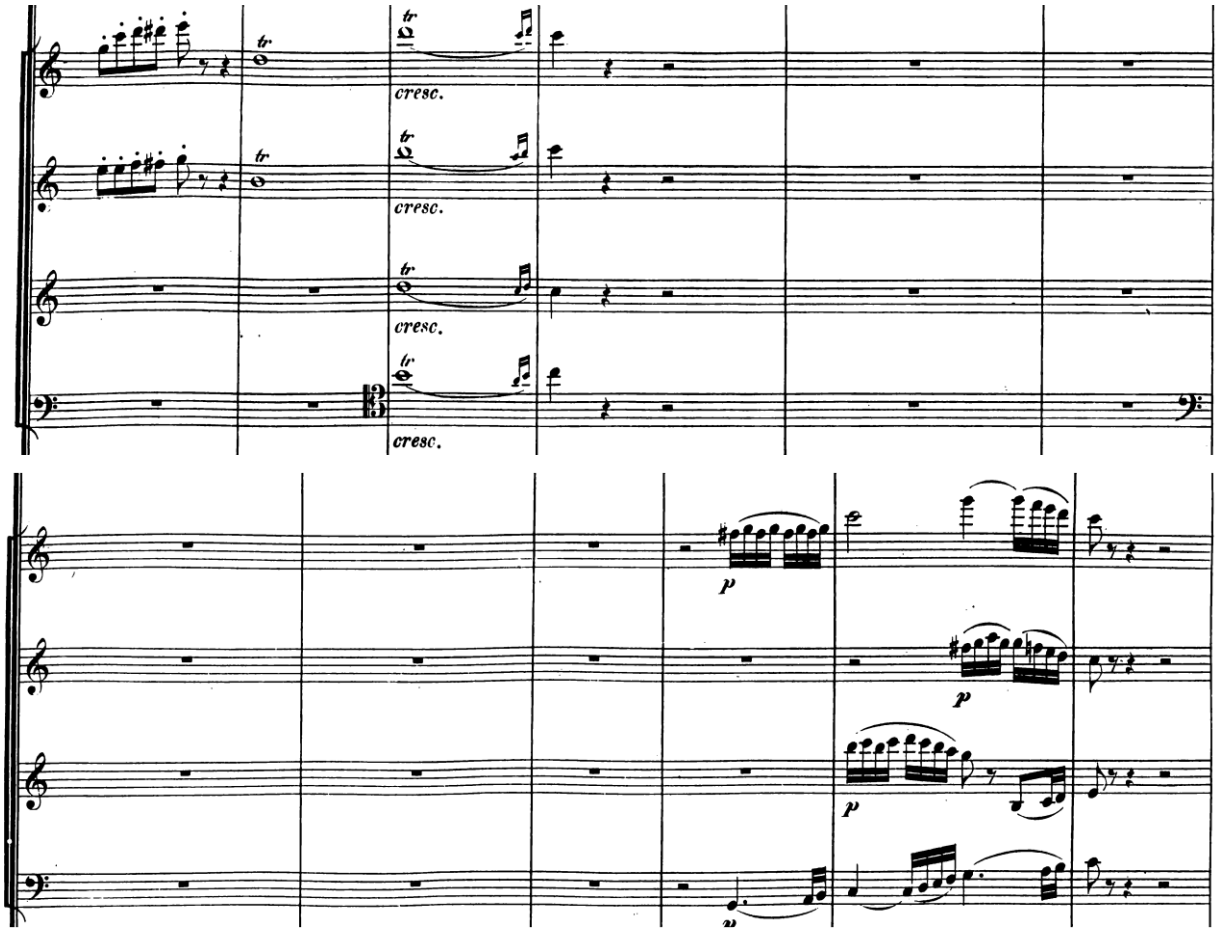

Görsel 51. Saraydan Kız Kaçırma *"martern aller arten"* orkestra girişi içinde solo dörtlü partisi I/ IMSLP365237-PMLP15322-WAMozart_Die_Entführung_aus_dem_Serail,_K.384_WAMWS5B7N15

Soprano tutti eşliğinde "*martern aller arten*" sözleriyle ariaya başlarken orkestrada solo dörtlü partisine yer verilmemiştir.

Arianın A1 bölümünün sonunda önce solo keman ve viyolonselin sonra da flüt ve obuanın çıkıcı gamları başa dönüşü hazırlamaktadır.

.

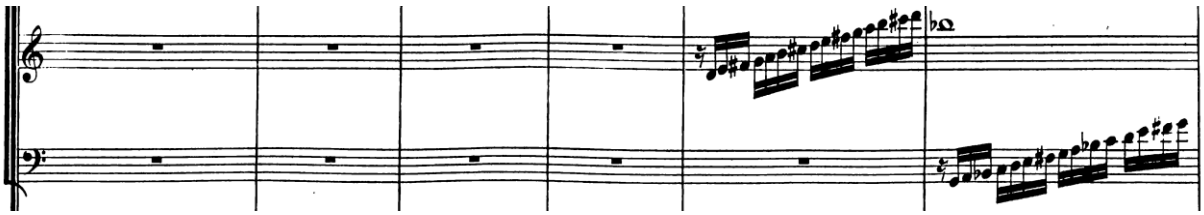

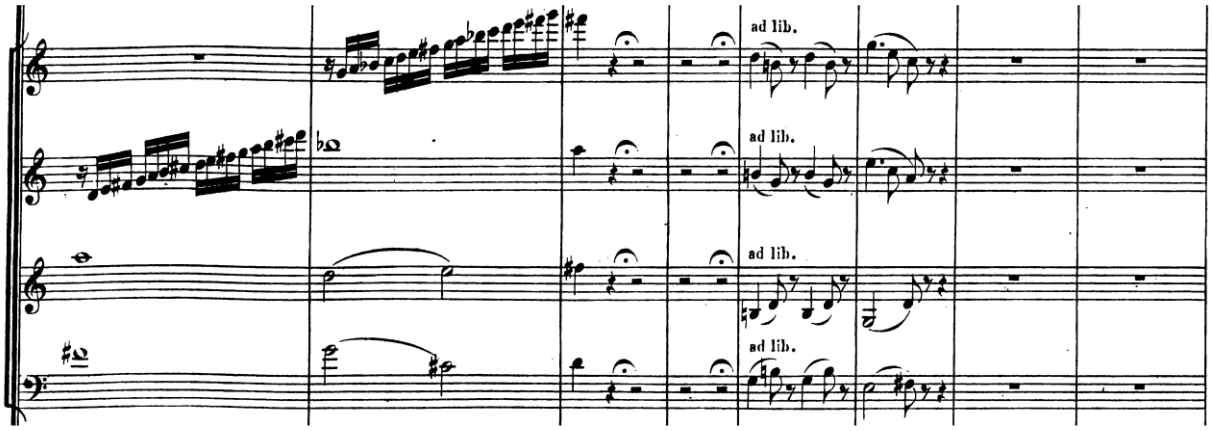

Görsel 52. Saraydan Kız Kaçırma solo dörtlü partisi II/ IMSLP365237-PMLP15322WAMozart_Die_Entführung_aus_dem_Serail,_K.384_WAMWS5B7N15

Arianın başa döndüğü A2 bölmesi bu kez solo dörtlü ve tutti orkestra eşliğindedir.

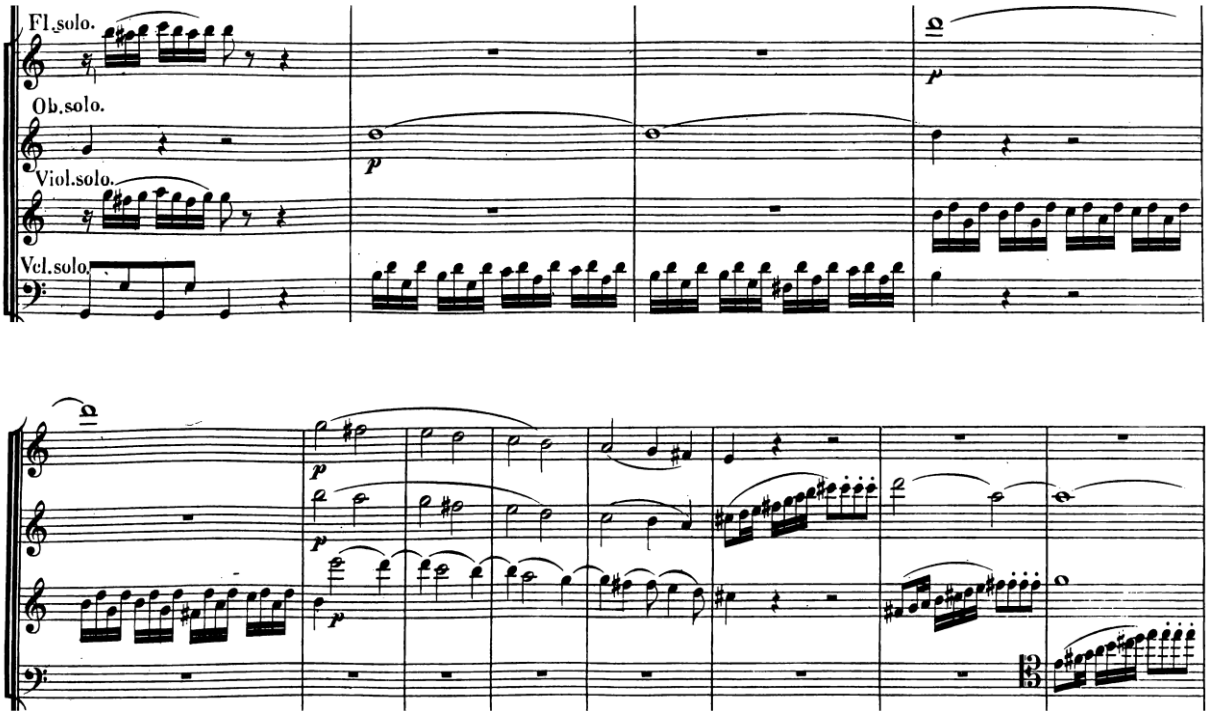

Görsel 53. Saraydan Kız Kaçırma solo dörtlü partisi III/ IMSLP365237-PMLP15322-WAMozart_Die_Entführung_aus_dem_Serail,_K.384_WAMWS5B7N15

Arianın temposunun hızlandığı B bölmesinde ise solo dörtlü tutti ile birlikte çalar. Yeniden A bölmesine dönüş ile birlikte solo dörtlü arianın sonuna kadar sopranonun ajiliteli pasajlarına eşlik etmektedir.

4. BÖLÜM: FRANSIZ OPERALARINDA KEMAN SOLOLARI

Çok sesli müzikte Fransız stili, 700 yıllık gelişim süreci içinde özellikle solo şarkı, çalgı müziği, opera ve bale sanatlarında kendi ayırt edici ve köklü kimlik özelliklerini sergileyen bir üslubu temsil etmektedir.

On yedinci yüzyılın ikinci yarısında Jean Baptiste Lully'nin (1632 – 1687) yaşama geçirdiği yeniliklerin, Fransız Operasının ve orkestrasının gelişmesinde büyük katkısı olmuştur.Lully, fransızcanın özellikleri gözeterek opera sanatında İtalyan öğelerinin Fransız karakteri kazanmasını sağlamıştır. On sekizinci yüzyılda Jean - Philippe Remeau (1683 – 1764) opera orkestrasının olanaklarını geliştirmiş ve operada ifadenin daha açık olmasına önem vermiştir.

Fransız Operası, Jean – Philippe Remeau, Hector Berlioz, Charles Gounod, Georges Bizet, Jules Massanet, Claude Debussy, Maurice Ravel ve Olivier Messiaen gibi bestecilerin eserlerini içeren Avrupa'nın en önemli opera geleneklerinden biridir.

Bu bölümde Fransız Operalarında yer alan önemli sololar, Jules Massenet ve Charles Gounot'nun operaları ile örneklendirilerek incelenmiştir.

4.1. Jules Massenet (1842-1912) ve Thaïs Operası

Jules Massenet, 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında yaşamış olan Fransız opera bestecilerinin en önde gelen isimlerinden biridir. Paris Konservatuvarı'nda müzik okumuş ve 1863 yılında prestijli bir ödül olan *Prix de Rome*'u kazanmıştır. Bu ödülü kazanmak Massenet'nin iki yıl boyunca İtalya'da çalışma yapmasını sağlamış, burada besteci Franz Liszt ile tanışmıştır (Lizst Massenet'yi gelecekteki eşi ile tanıştırmıştır). J. Massenet Paris'e döndükten sonra Opéra-Comique için bir opera bestelemekle görevlendirilmiş, bu noktadan itibaren besteci olarak başarılı bir kariyere adım atmıştır. J. Massenet kısa süre sonra, müzik ile ilgili aynı görüşlere sahip olduğu genç bestecilere katılmış, *National Society for French Music* (Ulusal Fransız Müzik Topluluğu) adındaki bir grubun üyesi olmuştur. Bu grup, Fransız bestecileri destekleme ve Fransız müziğini tanıtma amacıyla

kurulmuş olan bir birliktir. J. Massenet opera yazmanın yanı sıra orkestra için süitler, tiyatro için özgün parçalar, bale müziği bestelemiş, bunların dışında oratoryolar, kantatlar ile dini içeriği olan ve olmayan şarkıları içeren koro çalışmaları yapmıştır.

1876 yılında Fransa'nın prestijli *Légion d'honneur* nişanını (Şeref Nişanı) alan J. Massenet, kısa zamanda kendi çağının en çok tanınan Fransız opera bestecilerinden biri olarak kabul edilmiştir. Operaları Londra, Milano ve Viyana gibi şehirlerde opera toplulukları tarafından düzenli olarak sahneye konulmuştur. En ünlü operalarından bazıları *Manon* (1884), *Werther* (1892) ve Thaïs'dir (1894).

Thaïs, Anatole France'ın (1844-1924) romanına dayanmaktadır ve Thaïs adında, bir kibar fahişeyi kurtarmaya çalışan genç bir rahibin hikayesini anlatmaktadır. "Meditation" adlı eser, Massenet'nin operasının ikinci perdesinin ortasında yer alan senfonik bir "*interlüd*" dür. Bu ara esnasında perde kapandığı zaman, "Meditation" solo keman tarafından orkestra eşliğinde çalınır. Bu parçanın lirik ve dışavurumcu melodisi, düşüncelere dalan ve hayatının gideceği yönü tartan Thaïs'in içsel savaşını sembolize etmektedir. Parça ilerledikçe müziğin dramatik gerilimi ve yükselen melodisi manevi bir uyanışı tasvir etmektedir zira Thaïs, yaşam tarzını değiştirip Hristiyanlığa dönmeye karar verir. Thaïs operası ilk olarak 1894 yılında Paris'te sahnelenmiş, fakat 1903 yılında İtalya'da sahneye konuncaya kadar dikkate değer bir başarı elde edememiştir. Bu noktadan itibaren Thaïs, dünya çapında opera literatürüne dahil olmuş ve önemli sahnelerin popüler bir eseri haline gelmiştir**.** (MacDonald, Hugh. "Jules (Emile Frédéric) Massenet.")

"Meditation", solo müzik performansı olarak son derece popülerdir (konser kemancıları tarafından sık sık bis performansı olarak kullanılmaktadır ve diğer enstrümanlara da uyarlanmıştır).

Keman, orkestra ve koro için yazılmış olan eserin başlığında Massenet, *andante religioso* terimini kullanmıştır; bunun anlamı eserin ibadet edercesine ya da dini bir havada çalınmasıdır.

Arpın çaldığı 2 ölçülük girişten sonra solo keman ezgiyi çalar. Arp tüm parça boyunca ezgiye eşlik etmektedir.

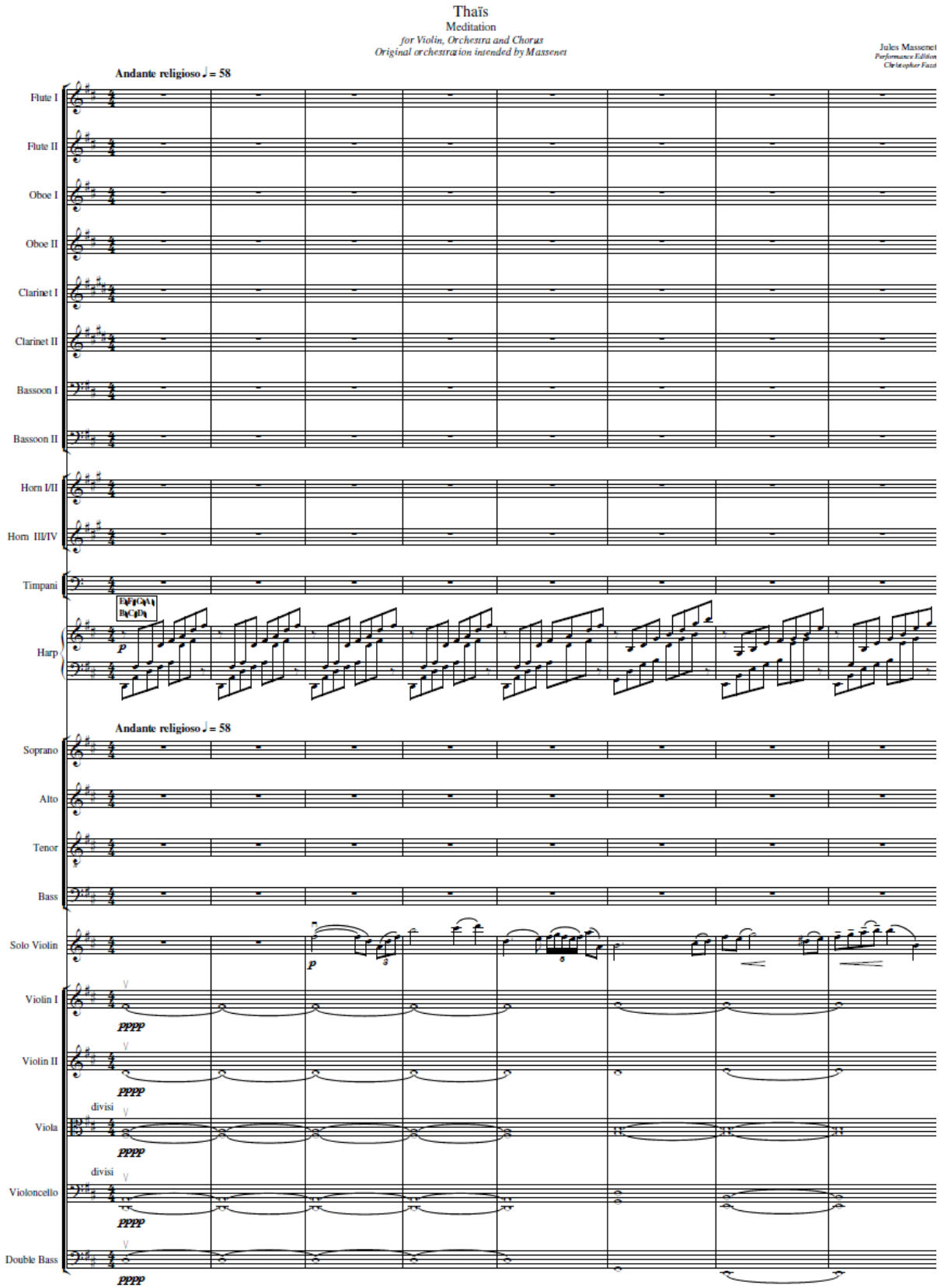

Görsel 54. Thaïs Meditation partisyon I / IMSLP97008-PMLP10664-Massenet_Thais-Medidation_Original_Orchestration

23. ölçü çizgisinde *“piu mosso”* ile birlikte solo kemanın ezgisine 1. kemanlar da katılmaktadır. 26. ölçü çizgisinde Massenet “*poco a poco appassionato”* terimini kullanmıştır.

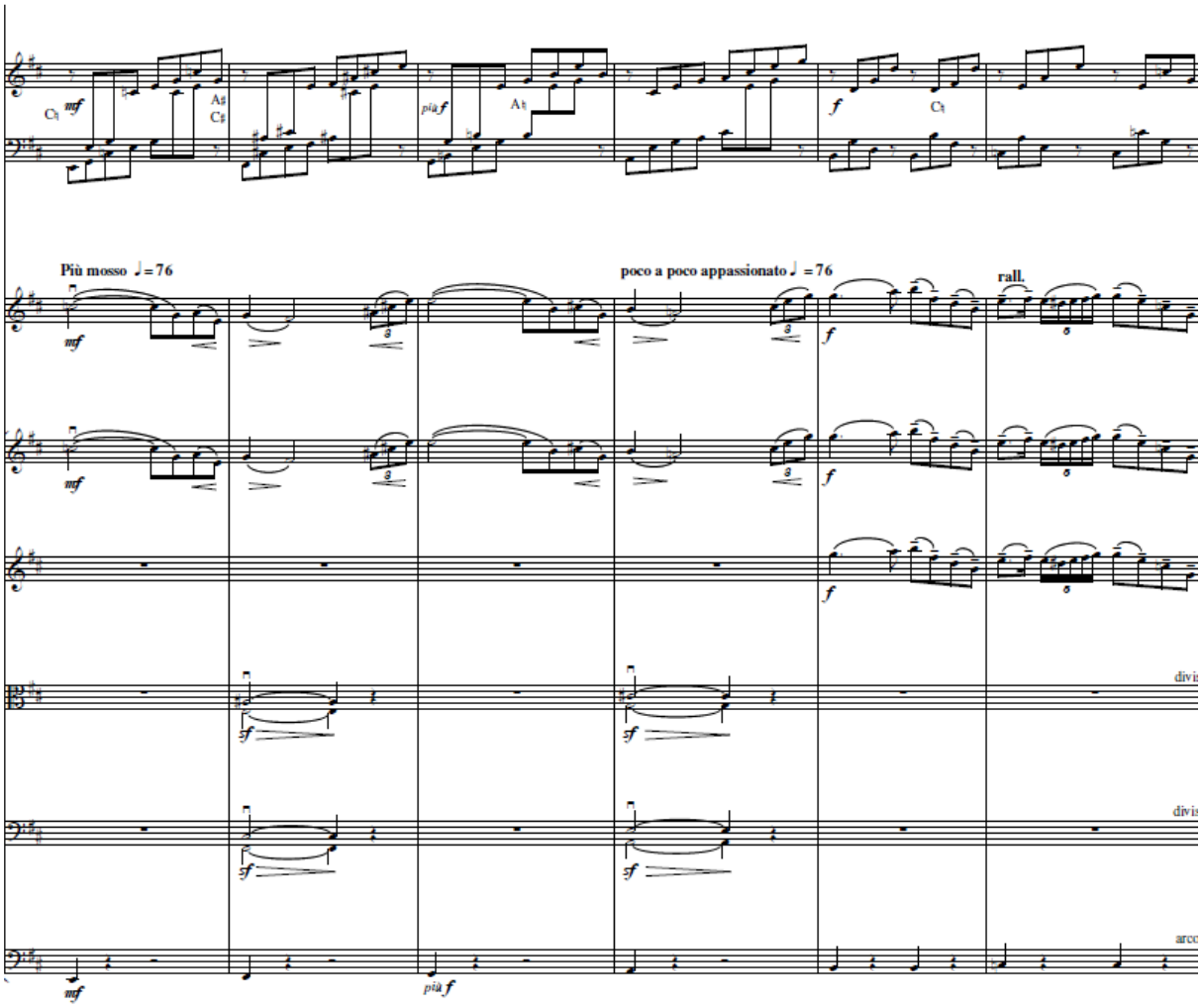

Görsel 55. Thaïs Meditation partisyon II/ IMSLP97008-PMLP10664-Massenet_Thais-Medidation_Original_Orchestration

32. ölçüde “*poco piu appassionato*“ ve 34. Ölçüde “*piu mosso agitato*” ile parçanın dramatik yükselişi bütün orkestranın katılımıyla devam eder. 39. ölçü de solo keman, arp ve koronun kapalı ağızla tınlattığı uzun sesler eşliğinde tekrar baştaki ezgiyi seslendirir ve müzik giderek dinginleşerek son bulur.

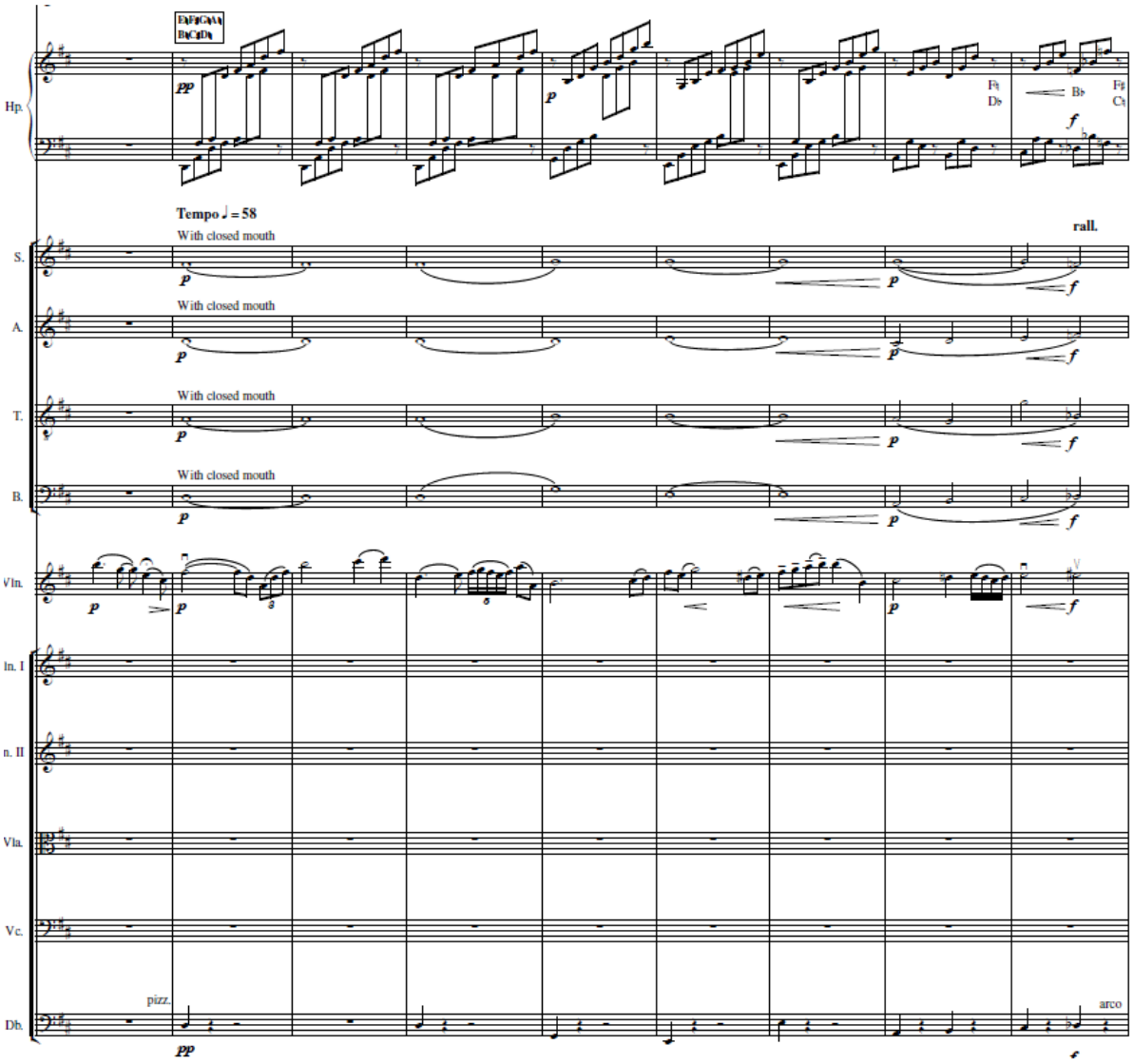

Görsel 56. Thaïs Meditation partisyon III/ IMSLP97008-PMLP10664-Massenet_Thais-Medidation_Original_Orchestration

4.2. Charles Gounod (1818-1893) ve Margarete (Faust) Operası

İlk müzik derslerini iyi bir piyanist olan annesinden alan Charles Gounod, 1836'da Paris Konservatuvarına girerek Halevy, Le Sueur ve Paer gibi sanatçıların kompozisyon öğrencisi olmuştur. Bir dönem İtalya'da kilise müziği ve Palestrina'nın eserleri üzerine çalışmalar yapmış, Paris'e dönüşünde kiliselerde orgcu olarak çalışmıştır. İlk operası "Sapho", 1851 yılında Paris Operasında sahnelenmiş ancak Gounod asıl başarıyı 1859 yılında bestelediği "Faust" operası ile sağlamıştır.

Ünlü Alman şair Johann Wolfgang von Goethe'nin(1749-1832) eseri iki Fransız şairi tarafından opera metni olarak düzenlenmiş, eserin ana felsefesinden çok birinci bölümdeki olaylar ele alınmıştır. Orijinal eserdeki değişiklikler nedeniyle Goethe'nin anısına saygısızlık olmaması için operanın ismi "Margarete" olarak değiştirilmiştir.

Operanın 1. ve 2. Perdelerinde keman solo bulunmamaktadır.

3. perde

Ruhunu şeytana satmak karşılığında ebedi gençliğe sahip olan Faust, aşık olduğu saf ve masum bir genç kız olan Margarete'nin evinin bahçesinde, onun saflığın güzelliğini selamlayan ünlü "Kavatine" i söyler: *Salut! Demeure chaste e püre*.

Giriş cümlesinin hemen arkasından başlayan keman solo, A-B-A formundaki aria'nın A bölümünün sonuna kadar tenor partisine eşlik eder.

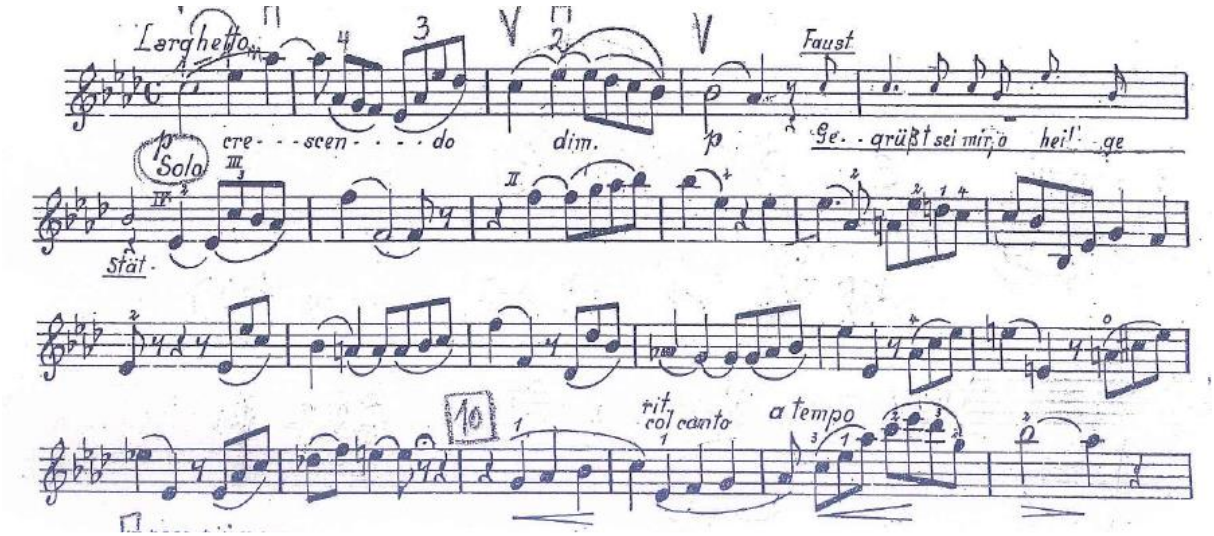

Görsel 57. Faust " *kavatine*" keman solo I/IMSLP21547-PMLP48987-Gounod-FaustVSch

Arianın ara bölümünde keman solo ile birlikte müzik yükselmeye devam eder.

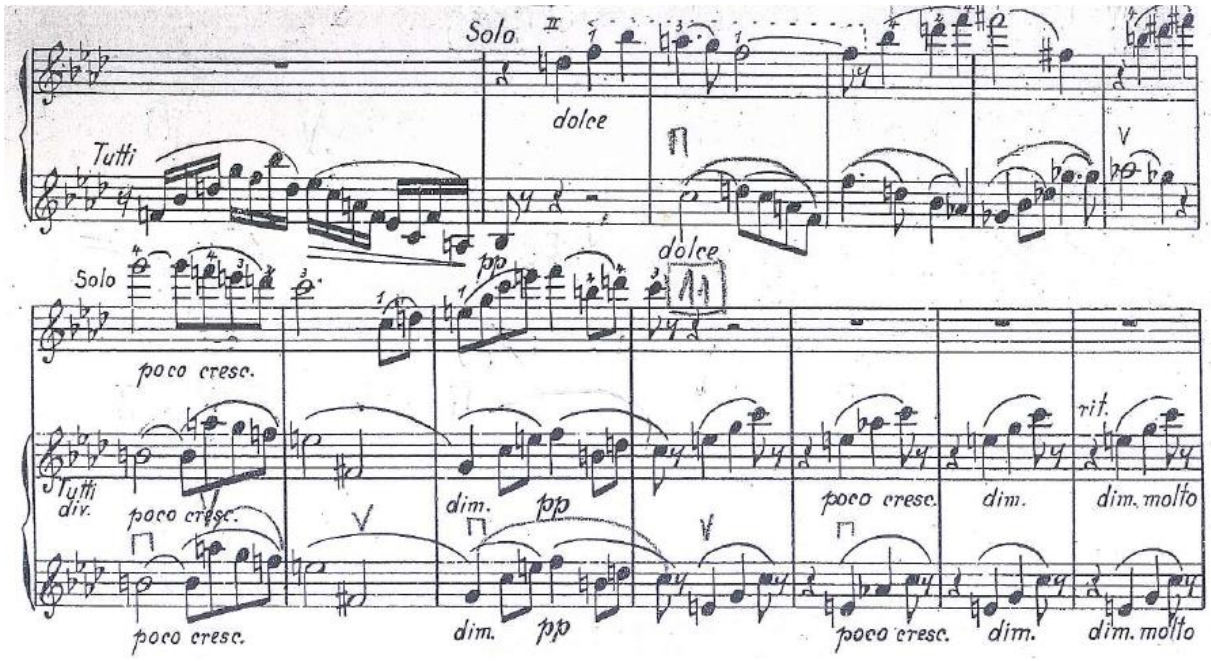

Görsel 58. Faust “ *kavatine*” keman solo II/IMSLP21547-PMLP48987-Gounod-FaustVSch

Baştaki giriş cümlesinin tekrarlanmasının arkasından keman solo arianın sonuna kadar devam eder.

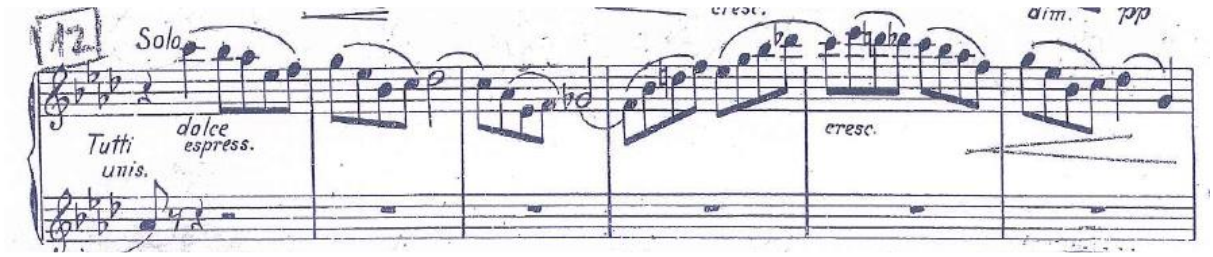

Görsel 59. Faust “ *kavatine*” keman solo IIIIMSLP21547-PMLP48987-Gounod-FaustVSch/

Faust'un arianın sonunda tuttuğu ince do notası keman partisinde (colla parte) olarak gösterilmiştir ve tenor ile birlikte seslendirilir. Faust'un partisi bittikten sonra kemanın üç ölçülük solosu bulunmaktadır.

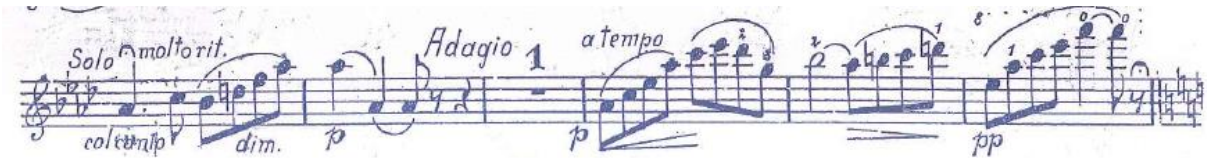

Görsel 60. Faust " *kavatine*" keman solo final /IMSLP21547-PMLP48987-Gounod-FaustVSch

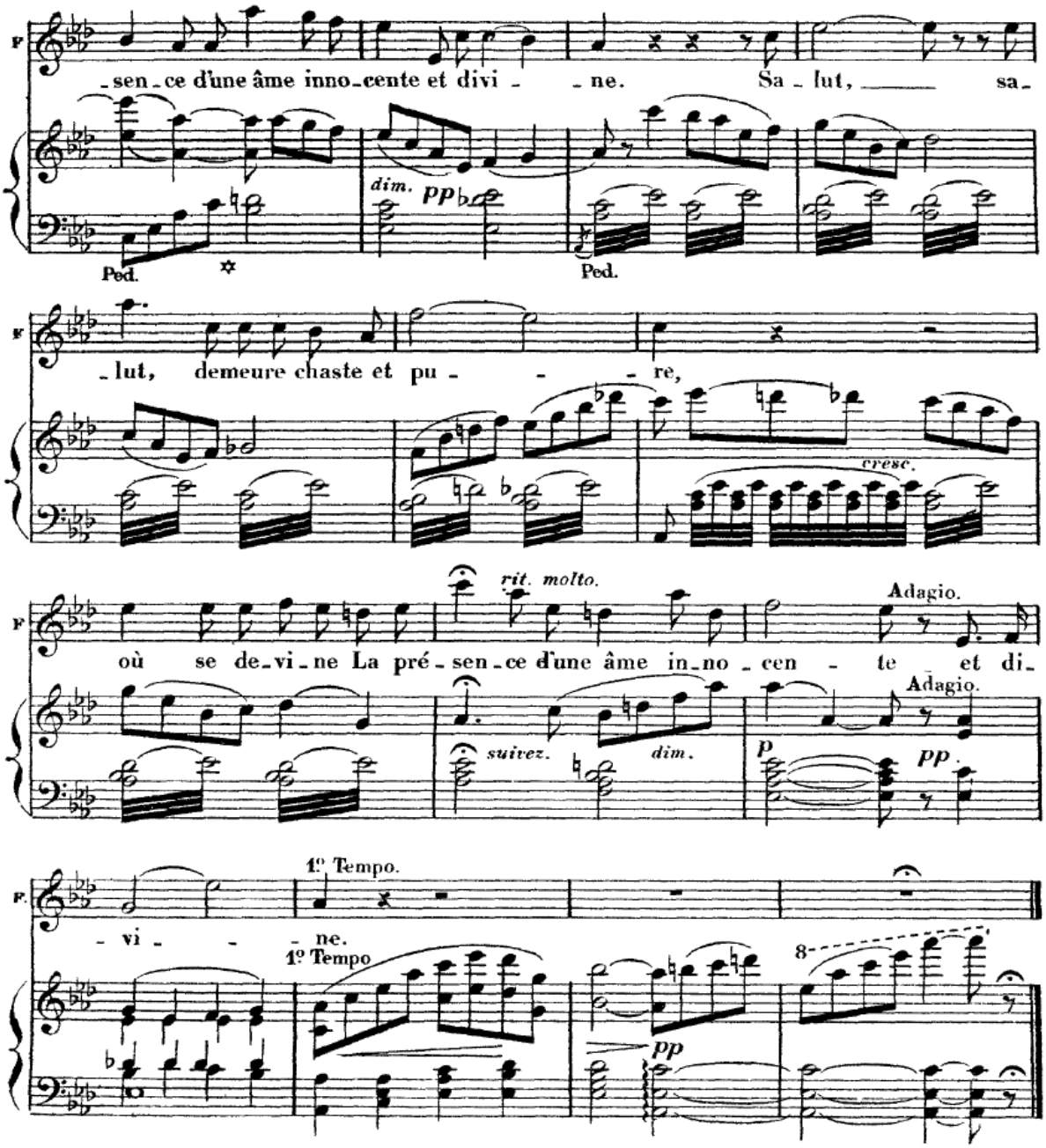

Görsel 61. Faust "*kavatine*" final /IMSLP21547-PMLP48987-Gounod-FaustVSch

5. BÖLÜM: TÜRK OPERALARINDA KEMAN SOLOLARI

Cumhuriyetin kuruluş döneminde, tiyatro, opera, bale ve çoksesli müzik gibi sanat alanları çağdaş uygarlığın göstergeleri olarak belirlenmiş ve çoksesli müzik çalışmaları hız kazanmıştır. 1934 yılında ilk Türk Operaları olan ‘’Özsoy’’ ve ‘’Taşbebek’’ Ahmet Adnan Saygun tarafından, ‘’Bay Önder’’ ise Necil Kazım Akses tarafından bestelenmiş ve sahnelenmiştir. Cumhuriyet döneminin ikinci ve üçüncü kuşak bestecileri Sabahattin Kalender, Nevit Kodallı, Ferit Tüzün, Çetin Işıközlü, Okan Demiriş ve Selman Ada opera alanında eserler vermeye devam etmişlerdir.

Bu bölümde Türk Operalarında yer alan önemli sololar, Selman Ada ve Okan Demiriş’in operaları ile örneklendirilerek incelenmiştir.

5.1. Selman Ada (1953-) ve Aşk-ı Memnu Operası

Besteci, orkestra şefi ve piyanist olan Selman Ada, 1953 yılında Ceyhan’da dünyaya gelmiştir.1965 yılında üstün yetenekli çocuklar için 6660 sayılı yasayla Fransa’ya öğrenime gönderilen Ada, Paris Conservatoire National Supérieure de Musique’i birincilikle bitirmiş ve 1971 yılında yurda dönerek İstanbul Devlet Opera ve Balesi’nde orkestra şefi olarak göreve başlamıştır. Türkiye’de Ankara Devlet Opera ve Balesi Genel Müzik Yönetmeni, Mersin Devlet Opera ve Balesi Genel Müzik Yönetmeni ve Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürü olarak görev yapan sanatçı, 1980-1987 yılları arasında Paris’e giderek Ecole Normale Supérieure de Musique’de opera korrepetitörlüğü ve orkestra şefliği bölümlerini kurarak ders vermiştir. (Say, 2005) Yedi yaşından beri beste yapmakta olan Selman Ada, Ali Baba ve Kırk Haramiler ve Aşk-ı Memnu isimli iki opera dışında birçok sahne ve çalgı müziği bestelemiştir.

Aşk-ı Memnu operasının librettosu, Halit Ziya Uşaklıgil’in aynı adı taşıyan ünlü romanından hareketle Tarık Günersel tarafından yazılmıştır. Eserin konusunda, İstanbul’da yaşayan zengin bir ailenin,19. Yüzyılda yaşanan batılılaşma eğilimi ve sınıf farkı ile ortaya çıkan sorunları işlenmiştir. Zengin bir İstanbul beyefendisi olan Adnan Bey, karısı intihar ettikten sonra Firdevs Hanımın küçük kızı Bihter ile evlenir. Zengin yaşama düşkün olan Firdevs Hanım da Adnan Beye ilgi

duymaktadır. Adnan Bey'in genç yeğeni Behlül, Bihter'le yasak bir aşk yaşamaya başlar ve Bihter bu ilişkiden hamile kalır. Behlül, Adnan Bey'in kızı Nihal ile nişanlanacağı sırada Adnan Bey herşeyi öğrenir ve Bihter intihar eder. (Demir, 2014)

S.Ada'nın 2002 yılında bestelediği operanın ilk seslendirilişi Ocak 2003 yılında Mersin Devlet Opera ve Balesi tarafından gerçekleştirilmiştir.

1. perde

Operanın çapkın karakteri Behlül'ün eserin başında yer alan düğün sahnesinde söylediği kadınlar aryasının tümünde solo keman eşlliği bulunmaktadır.

Görsel 62. Aşk-ı Memnu "kadınlar aryası"/ Adamus, 2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

Behlül aryada kendini anlatırken bir tek kadına bağlı kalmayacağını bildirir, solo keman eşliğinde bunun hareketli gamlar ile anlatıldığı görülmektedir.

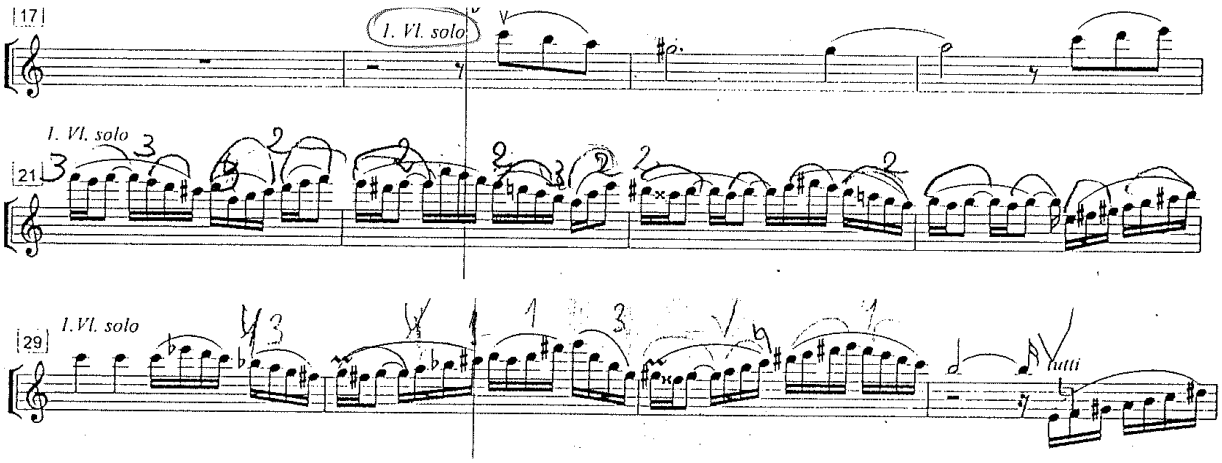

Görsel 63. Aşk-ı Memnu "kadınlar aryası" keman solo/ Adamus, 2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

Firdevs hanım-Behlül recitativo bölümünde, solo keman 2. Perdede Firdevs hanımın seslendireceği “kanto”yu hatırlatan oynak bir ezgi çalar.

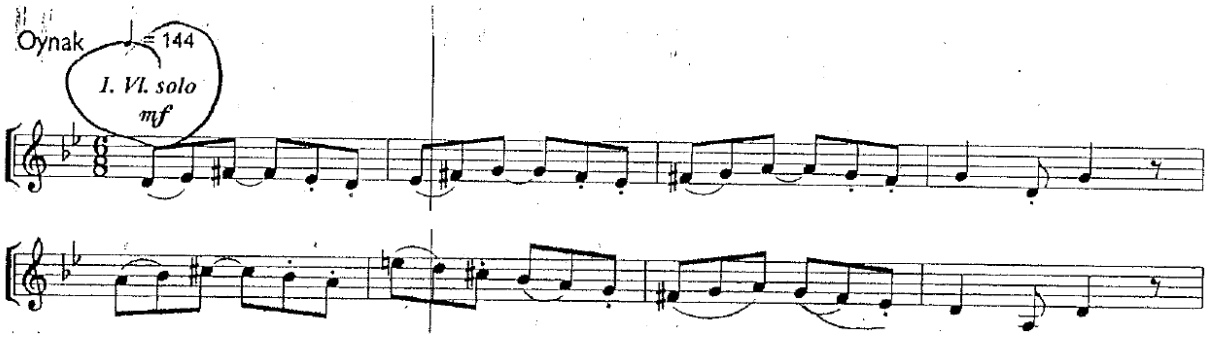

Görsel 64. Aşk-ı Memnu” Firdevs Hanım - Behlül recitativo “keman solo/ Adamus,2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

Davetliler korosu tarafından seslendirilen “Havada Bulut Yok” türküsünün orkestrasyonu kontrpuan tekniğinde yazılmıştır ve girişte 6 ölçüde ve bitişte son 3 ölçüde solo keman vardır.

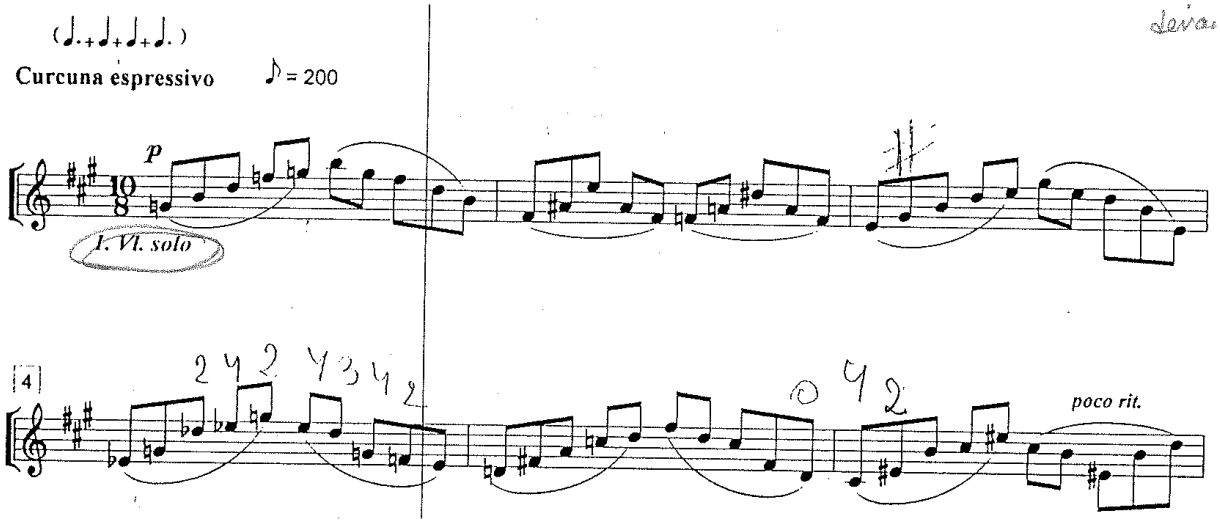

Bitiş:

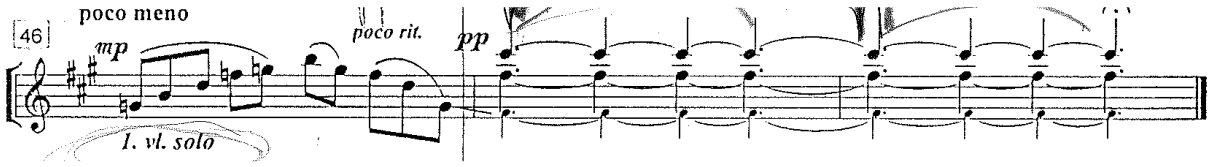

Görsel 65. Aşk-ı Memnu” havada bulut yok “keman solo/ Adamus, 2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

Nihal'in genç kızlığa adım atışını simgeleyen "Çarşaf ritüeli" sahnesinde 2.keman solosu bulunmaktadır.

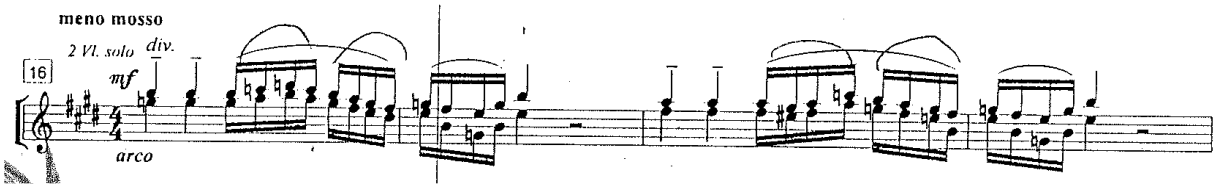

Görsel 66. Aşk-ı Memnu "çarşaf ritüeli" 2.keman solo I/Adamus, 2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

Solo keman Behlül'ün çapkın karakterinin simgesi olan "kadınlar aryası" nın ezgisini hatırlatır.

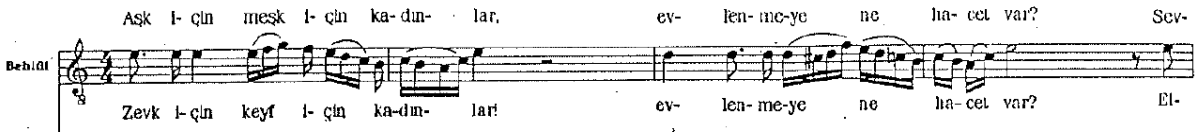

Görsel 67. Aşk-ı Memnu "kadınlar aryası"/ Adamus,2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

Sahne boyunca 2. keman farklı tonlarda ezgiyi tekrarlar.

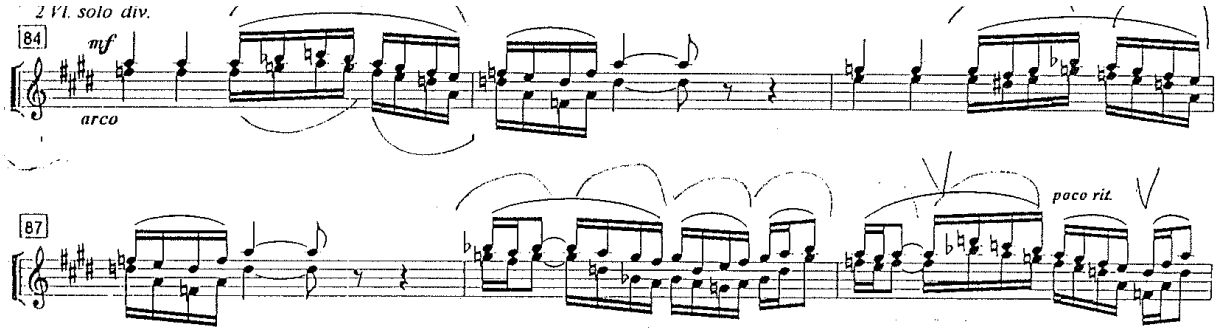

Görsel 68. Aşk-ı Memnu " çarşaf ritüeli " 2.keman solo II/Adamus, 2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

Bihter karakterinin ilk aryası olan “İffet aryası“ nın eşliği yine kontrpuan tekniğinde yazılmıştır ve büyük bir bölümünde 1. keman ve 2. keman solo yer almaktadır.

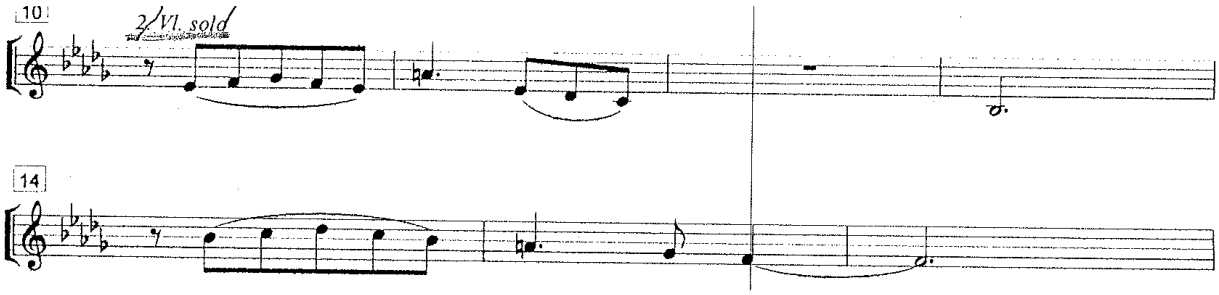

Görsel 69. Aşk-ı Memnu “iffet aryası” 2. keman solo /Adamus, 2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

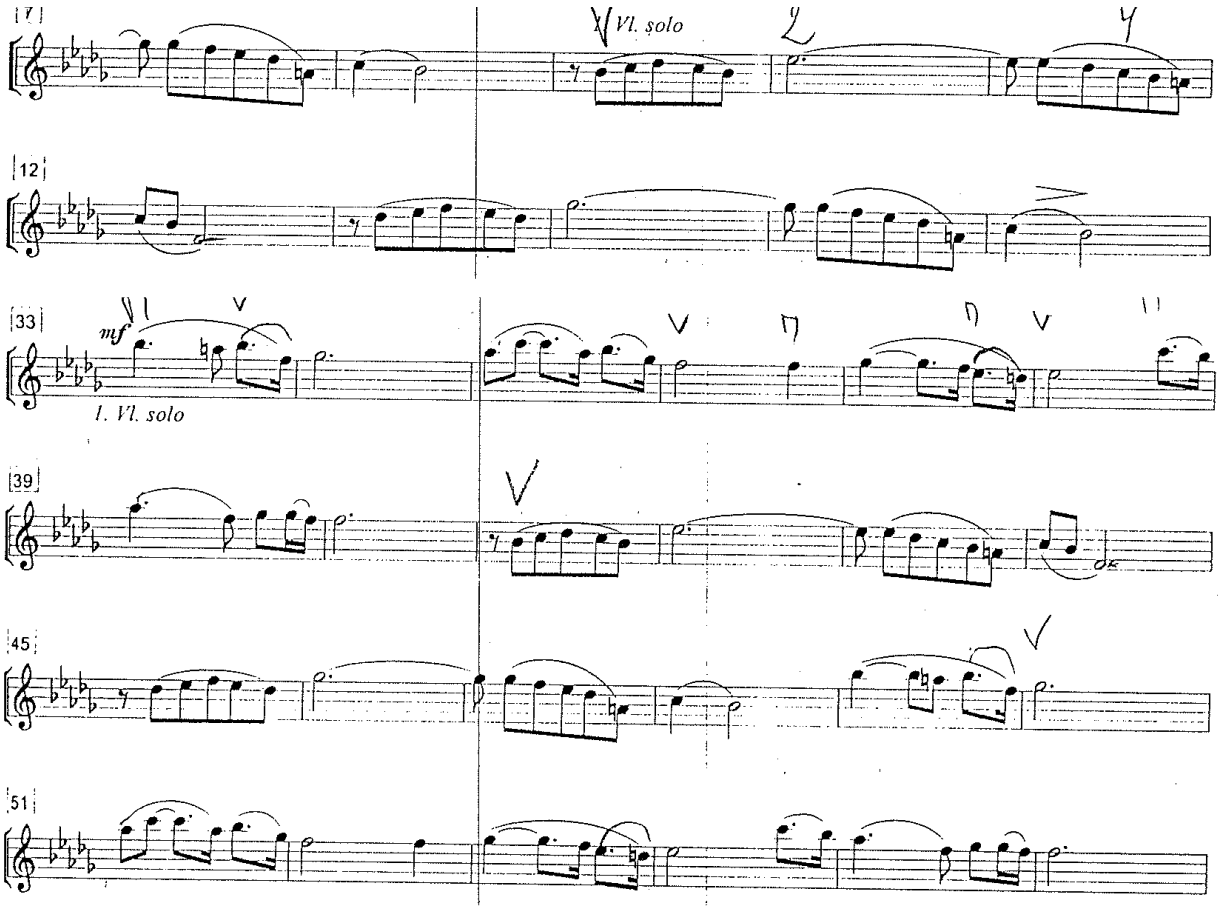

Görsel 70. Aşk-ı Memnu “iffet aryası“1. keman solo /Adamus, 2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

2. perde

Bihter-Behlül aşk düetinde orkestrada iki solo enstrüman yer almaktadır. Serenat havasını vermek için partisyonda gitar yerine 2 mandolin kullanılmıştır.

Düetin başında keman solo tarafından seslendirilen bir giriş bulunmaktadır.
Aynı ezgi arya boyunca tekrar eder.

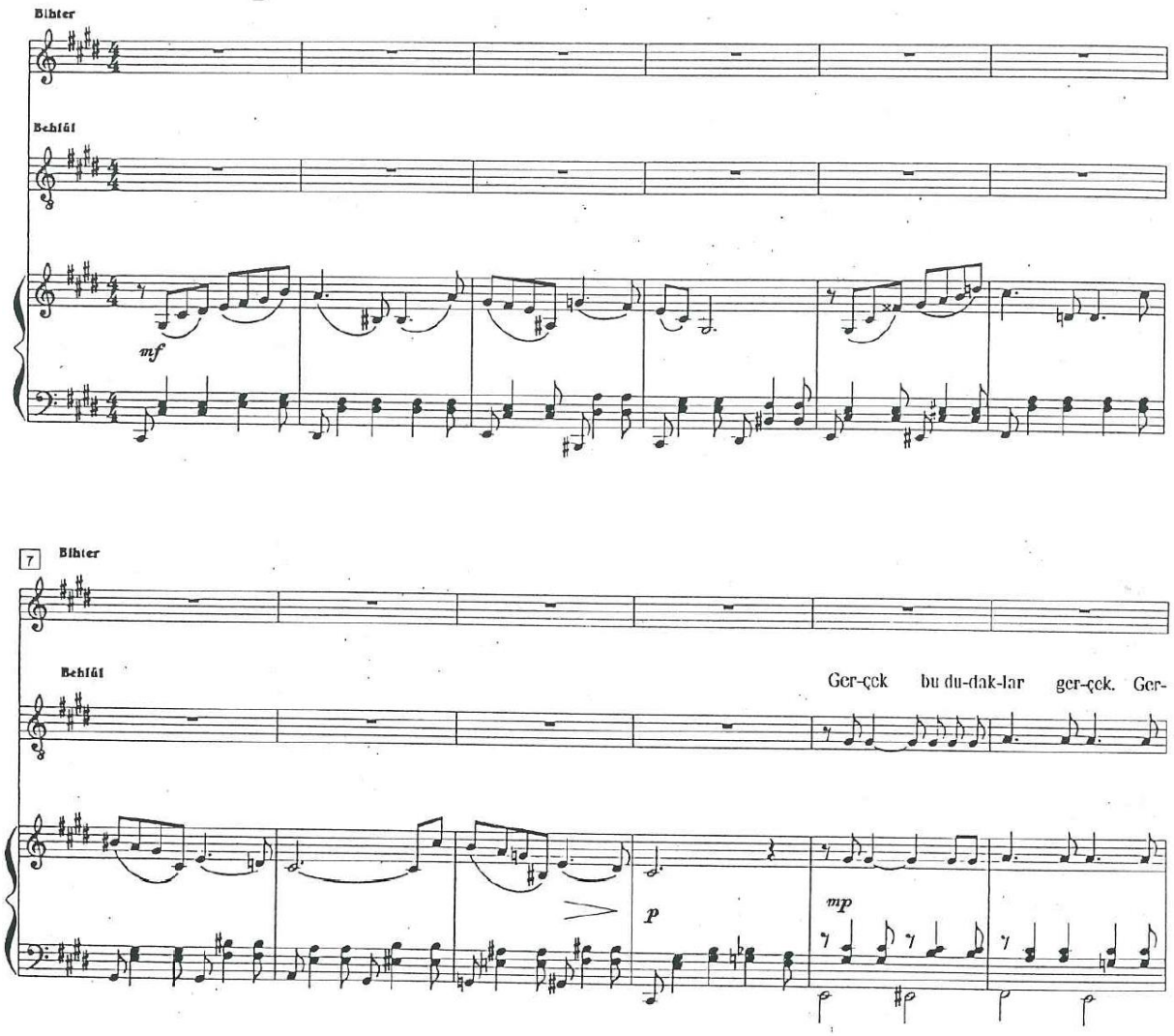

Görsel 71. Aşk-ı Memnu “aşk düeti“ giriş / Adamus, 2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

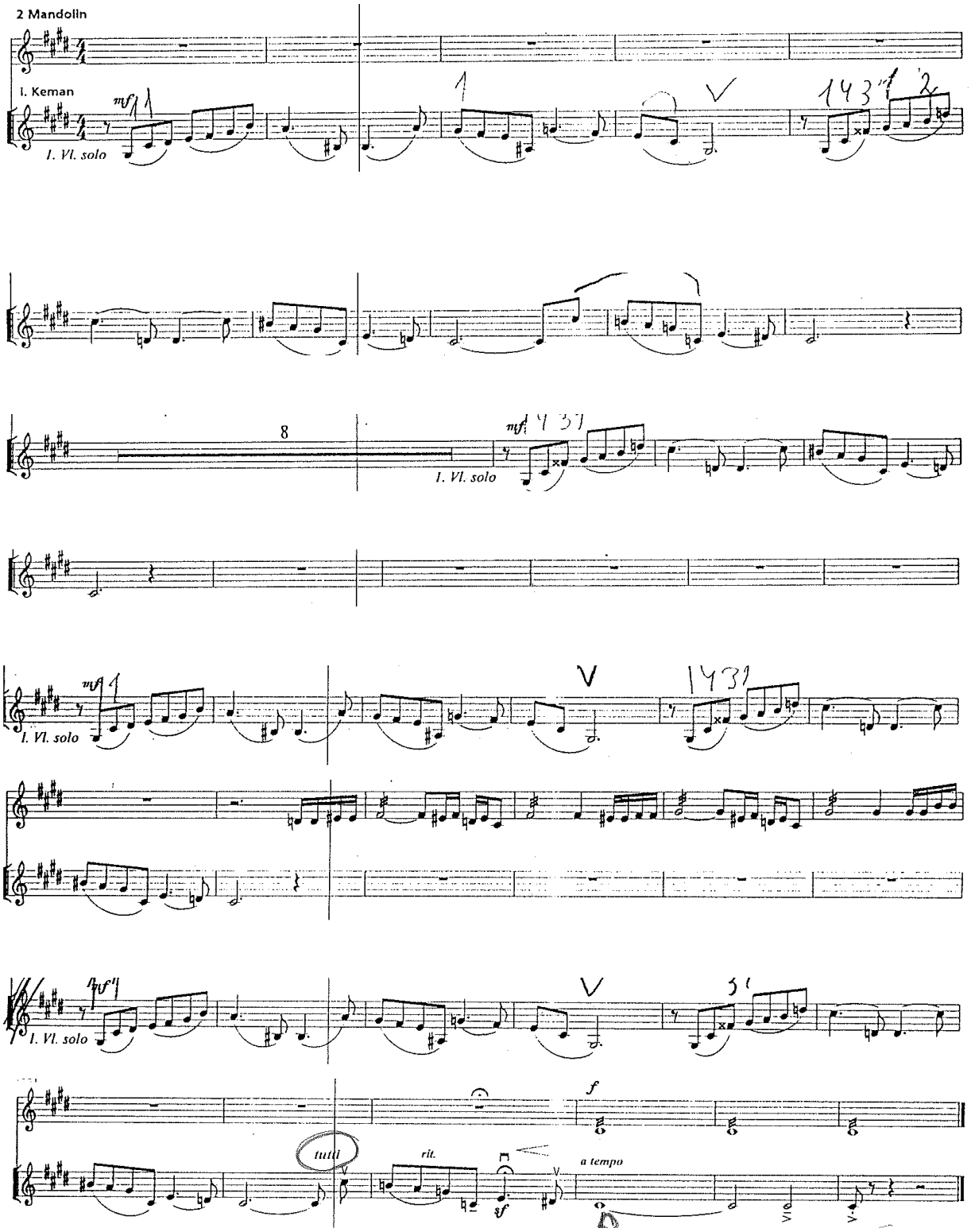

Görsel 72. Aşk-ı Memnu “aşk düeti“ keman solo / Adamus, 2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

Firdevs Hanım ve Adnan Bey'in düet sahnesinde, sohbet sırasında araya giren bozacı figürüne solo keman eşlik etmektedir.

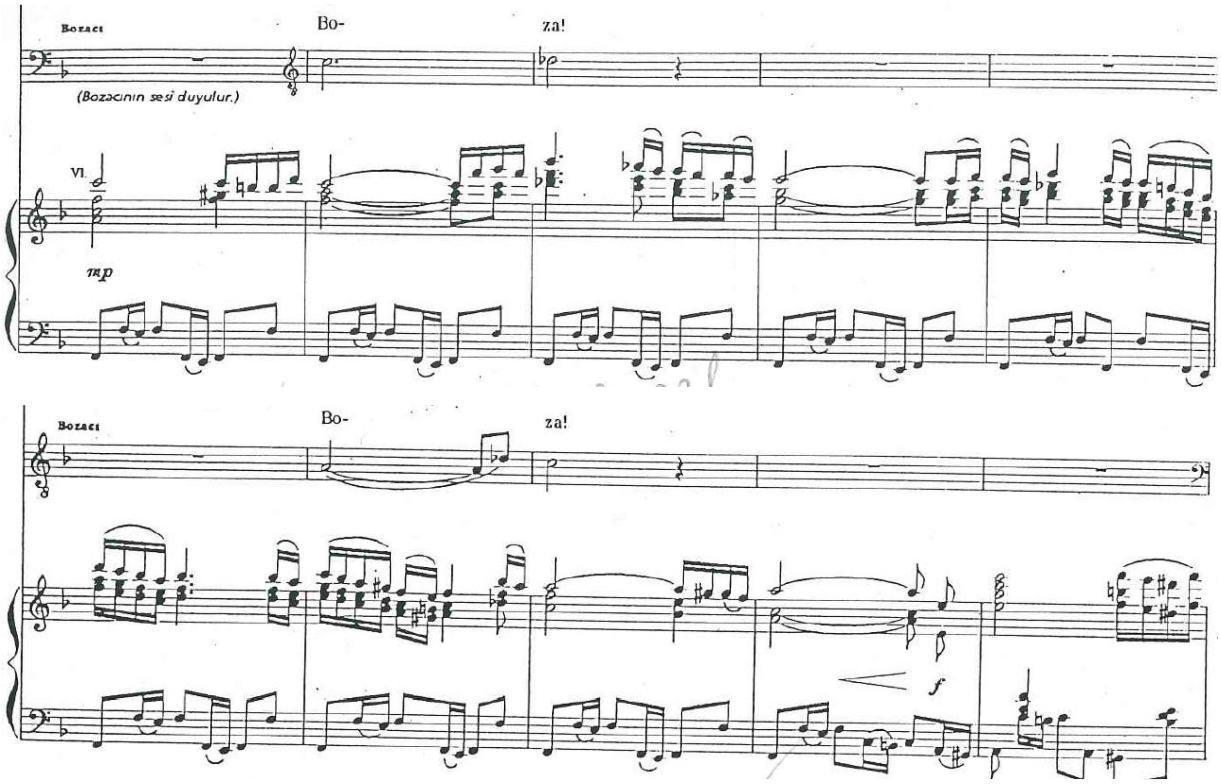

Görsel 73. Aşk-ı Memnu "Firdevs Hanım-Adnan Bey düeti" /Adamus, 2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

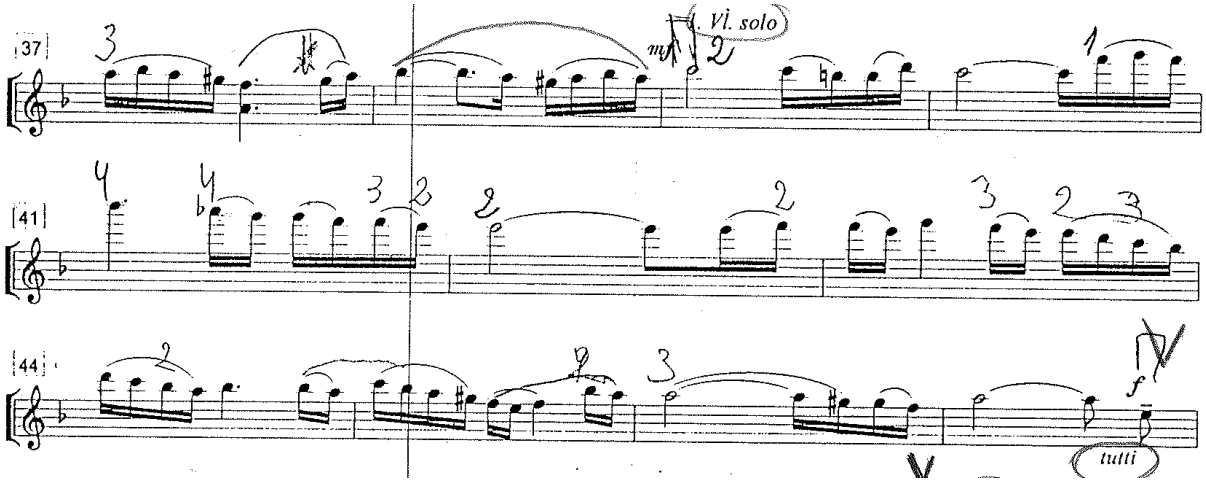

Görsel 74. Aşk-ı Memnu "Firdevs Hanım-Adnan Bey düeti" keman solo / Adamus,2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

Nihal'in "Genç Kızlık Aryası" A-B-A formunda yazılmış ve sonunda bir coda bulunmaktadır.

A bölmesinde Nihal'in çocuksu ve leggiero yapıda olan temasına solo keman eşlik etmektedir.

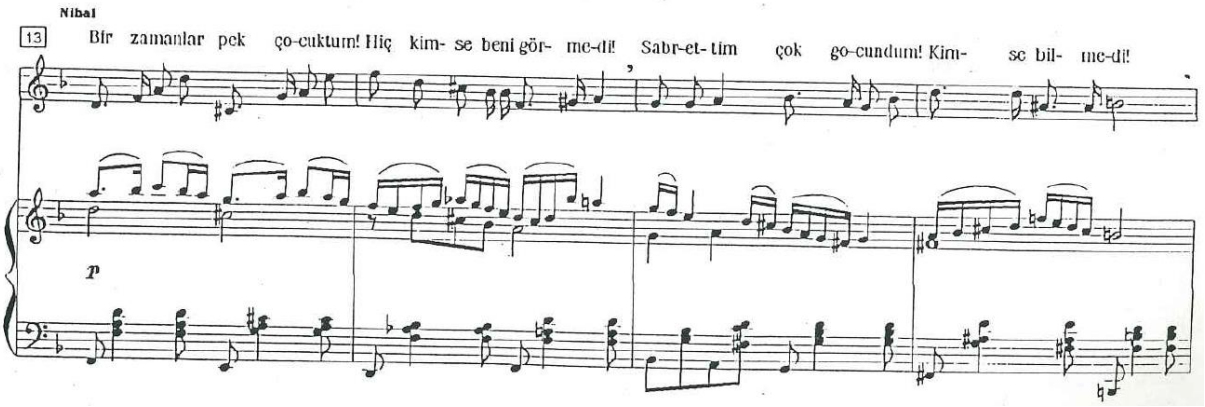

Görsel 75. Aşk-ı Memnu "genç kızlık aryası" / Adamus, 2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

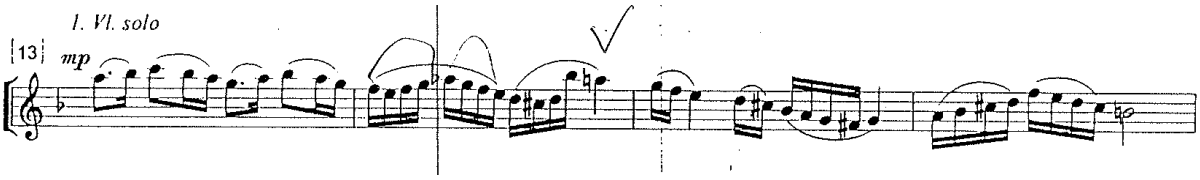

Görsel 76. Aşk-ı Memnu "genç kızlık aryası" keman solo / Adamus, 2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

Bestecinin *appassionato* olarak vurguladığı B bölmesine geçiş yine keman solo ile gerçekleşmektedir.

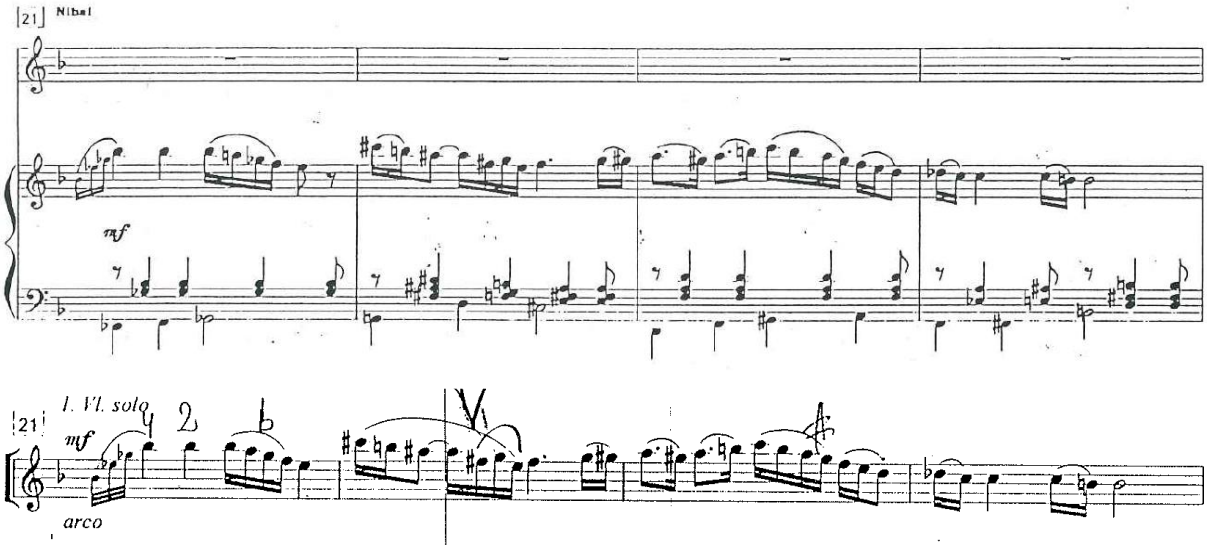

Görsel 77. Aşk-ı Memnu "genç kızlık aryası" geçiş müziği keman solo I/ Adamus, 2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

Coda bölümüne geçişte aynı geçiş müziği solo keman tarafından tekrarlanır.

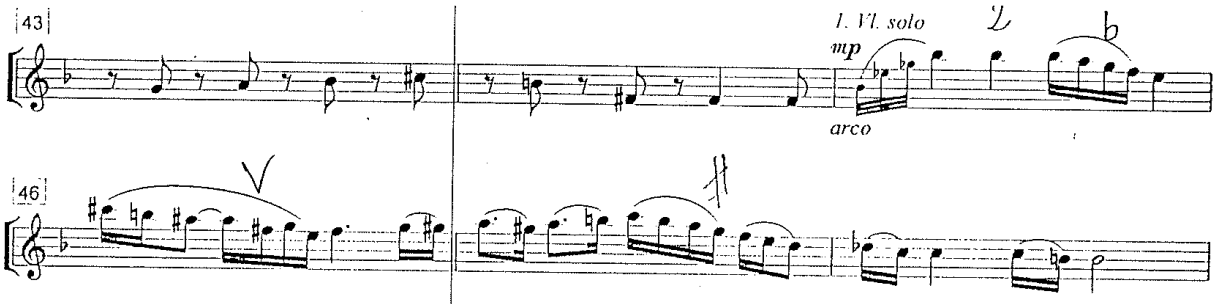

Görsel 78. Aşk-ı Memnu "genç kızlık aryası" geçiş müziği keman solo II / Adamus, 2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

Firdevs Hanım'ın söylediği 12/8 lik tartımda bestelenmiş olan "kanto"da ,keman solo 8 ölçü boyunca soprano partisi ile aynı ezgiyi çalar. Ezgi kanto içinde üç kez tekarlanmaktadır.

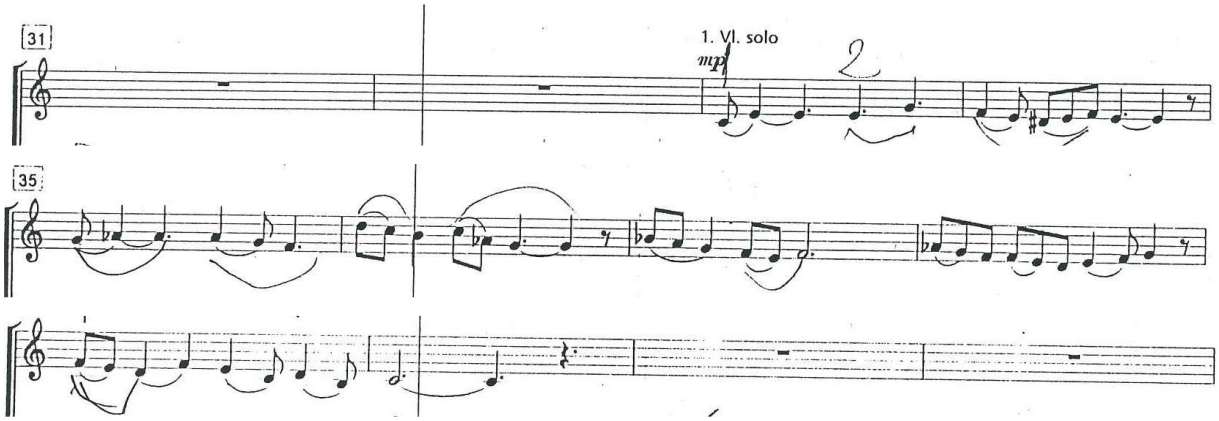

Görsel 79. Aşk-ı Memnu "kanto" keman solo / Adamus, 2002 Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi

5.2. Okan Demiriş (1942-2010) ve IV. Murat Operası

1942'de İstanbul'da dünyaya gelen Okan Demiriş, 1953 yılında İstanbul Belediye Konservatuvarı'na girerek Ekrem Zeki Ün ile çalışmaya başlamıştır. 1963'te girdiği Ankara Devlet Konservatuvarı'nın yüksek keman bölümünü Necdet Remzi Atak'ın öğrencisi olarak 1964'te bitirmiş, birçok keman konçertosunu orkestra eşliğinde konserlerde çalmış ve resitaller vermiştir. Askerliğini yapmak üzere bulunduğu Sarıkamış'ta halk müziğine ilgi duyan Demiriş, besteler yapmaya başlamıştır. Daha sonra İstanbul'a yerleşen besteci, İstanbul Şehir Orkestrası'nda birinci keman üyesi olarak görev almanın yanı sıra, İstanbul Belediye Konservatuvarı"nda armoni, keman ve müzik teorisi öğretim üyeliği yapmıştır. İstanbul Devlet Opera ve Balesi"nin kurulmasıyla bu kurumun orkestrasında keman sanatçısı ve konzertmeister olarak görev almaya başlamıştır. Okan Demiriş, daha sonra orkestra şefi kadrosuna geçtiği İstanbul Devlet Opera ve Balesi'nde, 1979-1992 yılları arasında aralıklı olarak dört defa müdür ve genel sanat yönetmeni olarak görevlendirilmiştir. 1990 yılında Amerika'da New York Senfoni Orkestrası'nı yöneten Demiriş, orkestra şefi olarak yerli ve yabancı birçok opera ve balenin şefliğini üstlenmiştir. 2007 yılında İstanbul Devlet Opera ve Balesi orkestra şefliğinden emekli olan sanatçının, sanatın ve kültürün gelişmesine katkılarından dolayı, Boğaziçi Üniversitesi Senatosu tarafından verilen "Fahri Doktora" ve Eylül 1991'de Kültür Bakanlığı'nca verilen "Devlet Sanatçısı" ünvanları bulunmaktadır. (İlyasoğlu 181; Say 236, 237)

IV. Murat operası Turan Oflazoğlu'nun librettosu üzerine üç perdelik opera olarak bestelenmiş ve ilk seslendirilişi 1980 yılında İstanbul Devlet Opera ve Balesi tarafından gerçekleştirilmiştir. Eserde Osmanlı Padişahı Sultan IV. Murat'ın hükümdar olduğu 1623-1640 yılları arasındaki dönem, saray yaşamı, taht çekişmeleri, içki yasağı ve duraklama döneminin buhranı anlatılmaktadır.

Operanın başında IV. Murat'ın hiç arzu etmediği halde yeniçerilerin baskısı ile Sadrazam Hafız Paşa'nın yerine getirdiği Topal Recep Paşa ile Kösem Sultan arasındaki konuşmada, Recep Paşa sinsi planlarını anlatır, Kösem Sultan ise endişelerini dile getirir. Bu diyalog sırasında keman solo yer almaktadır.

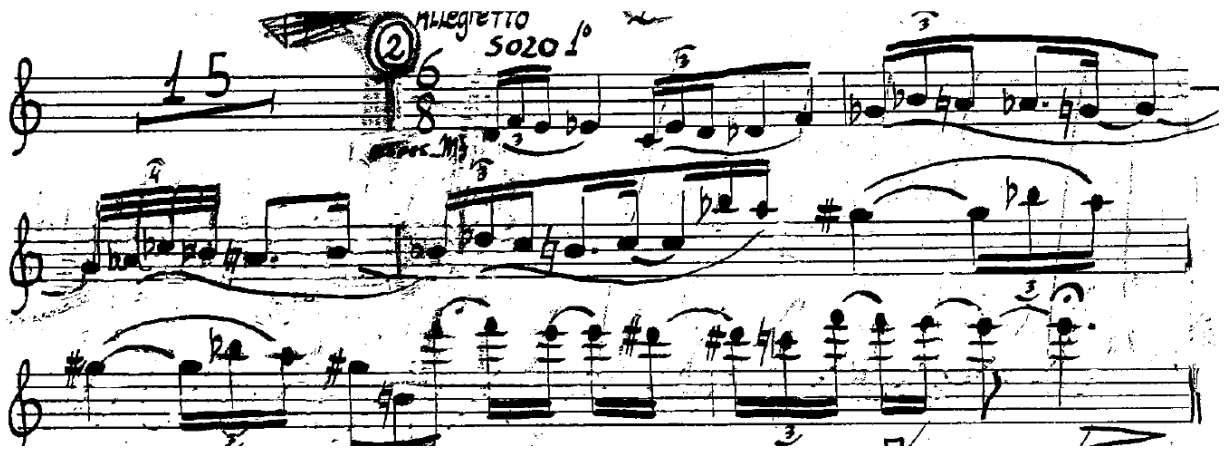

Görsel 80. IV. Murat,1.perde,3.tablo “Kösem Sultan-Recep Paşa düet “keman solo / Demiriş, 1980

IV. Murat odasında dinlenirken, Dilfigar’ın odaya gelişine kadar tüm orkestra susmakta ve yalnızca solo keman duyulmaktadır.

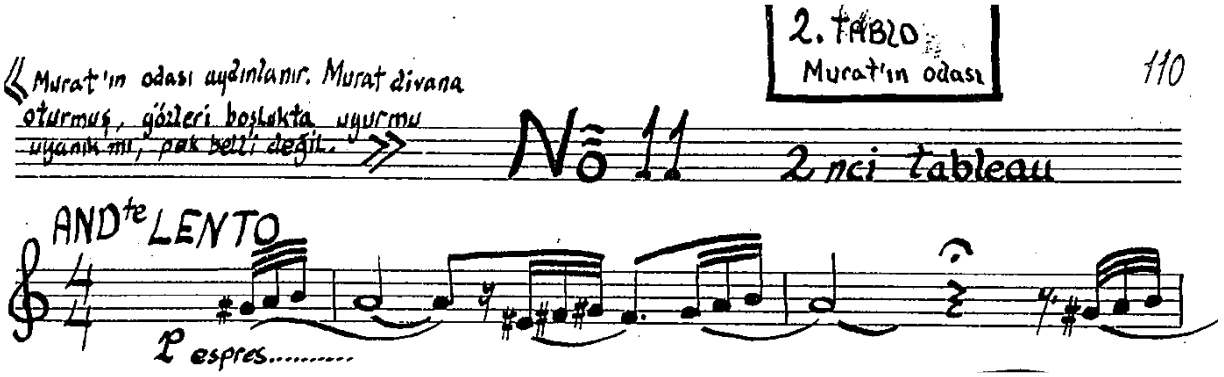

Görsel 81. IV. Murat,2.perde, 2.tablo “IV. Murat-Dilfigar dialoque” partisyon / Demiriş,1980

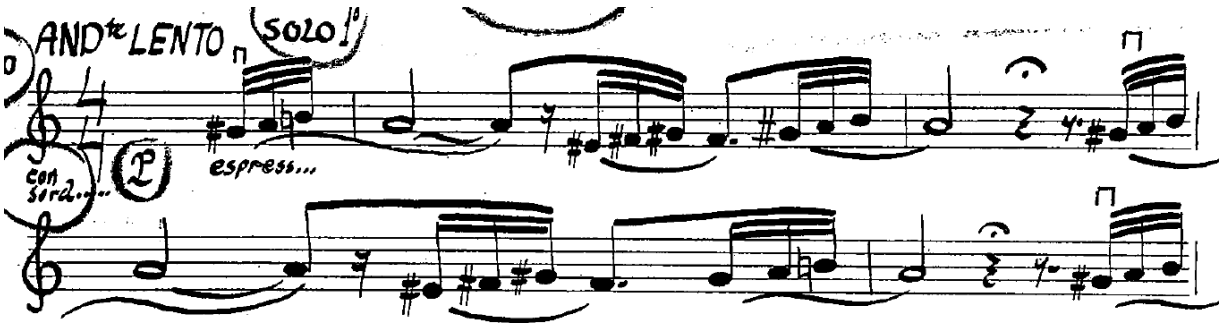

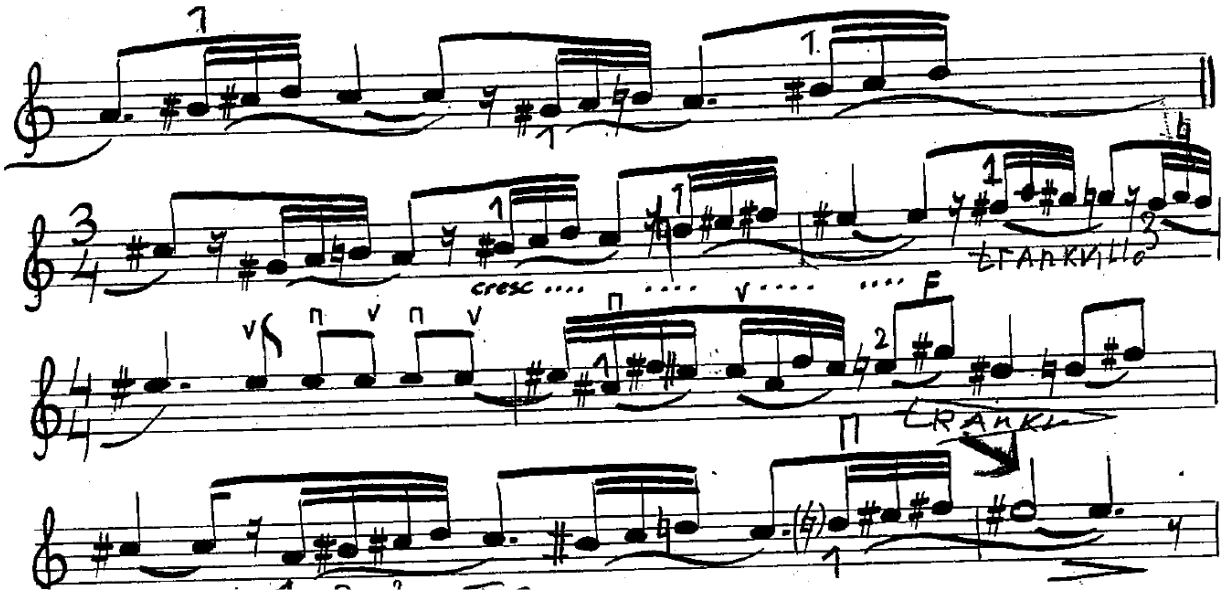

Görsel 82. IV. Murat, 2.perde, 2.tablo “IV. Murat-Dilfigar dialoque“ keman solo / Demiriş, 1980

IV. Murat tarafından kendisine harem hapsi verildiğini öğrenen Kösem Sultan’ın isyan cümlesi solo keman ile vurgulanmaktadır.

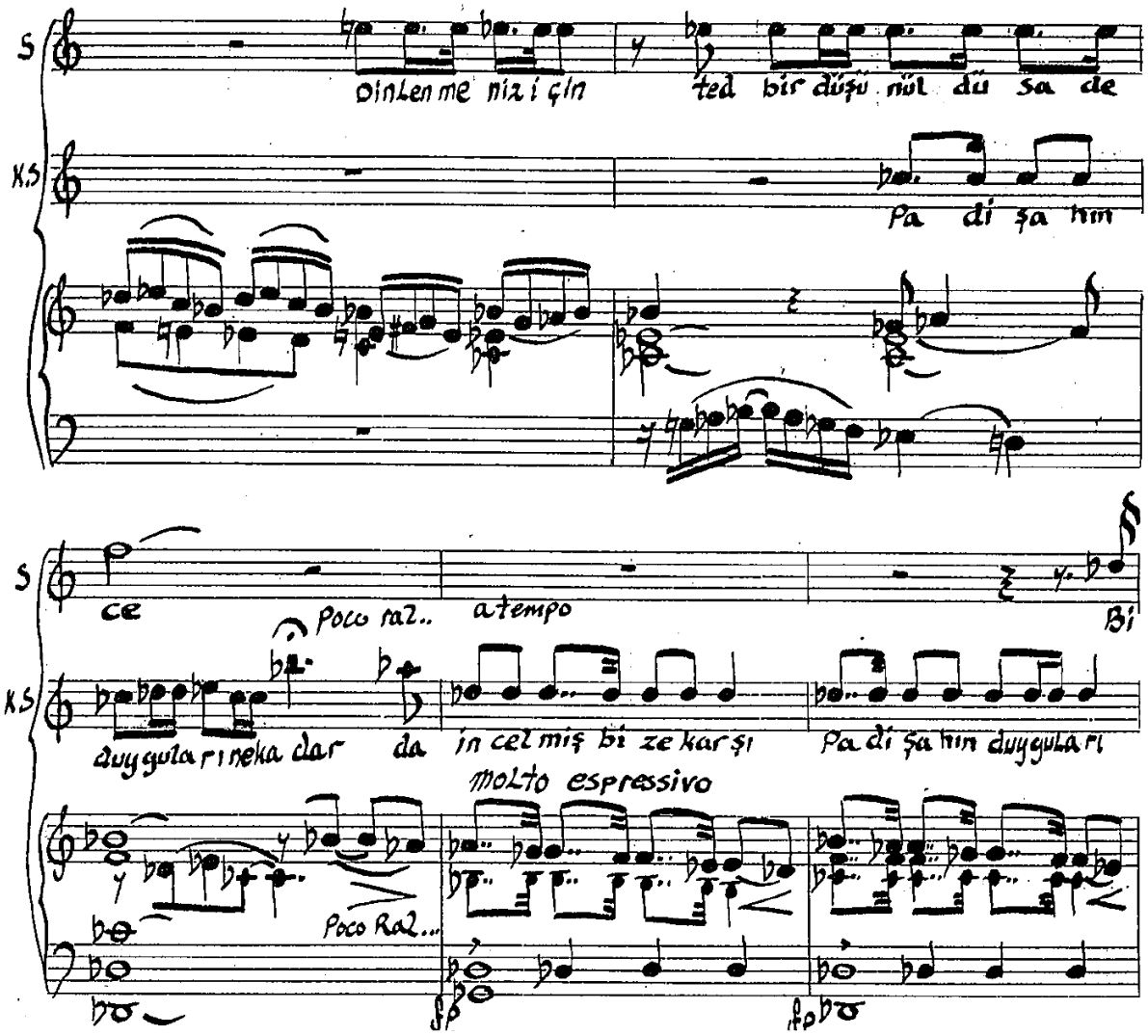

Görsel 83. IV. Murat, 2.perde, 3.tablo “Kösem Sultan - Silahtar düet“ partisyon / Demiriş, 1980

Cümle sonunda yer alan uzatma işaretli si-b notası keman solo ile birlikte seslendirilir.

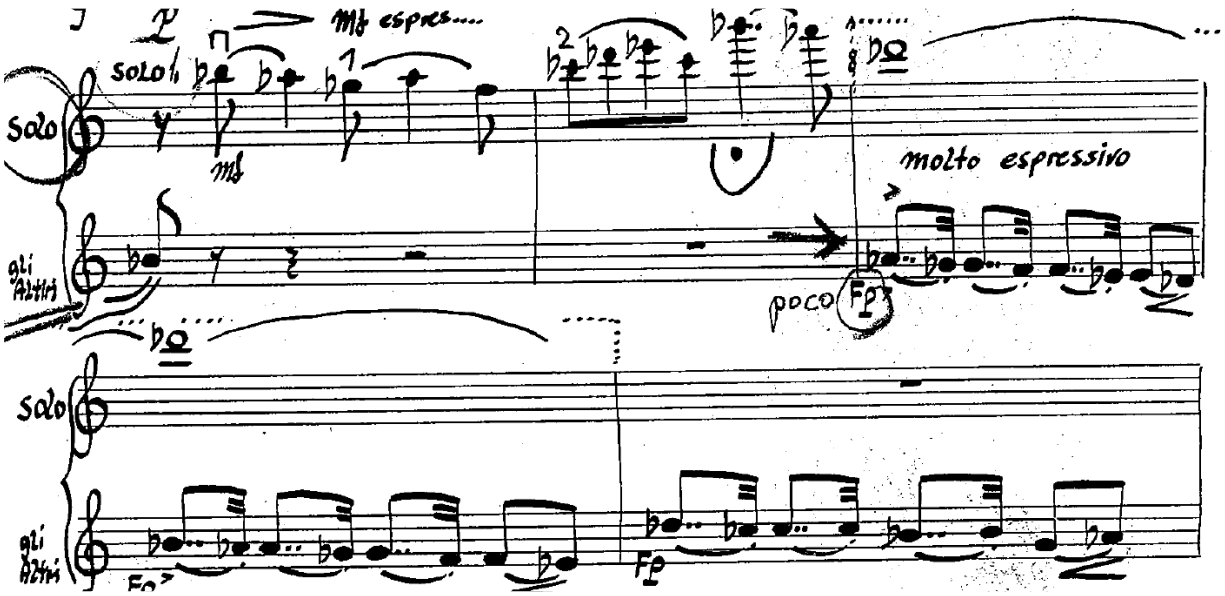

Görsel 84. IV. Murat, 2.perde, 2.tablo “Kösem Sultan – Silahtar düet“ keman solo / Demiriş,1980

SONUÇ

Monteverdi'den günümüze kadar, kemanın, ilk operaların oluşumundan başlayarak opera orkestralarında önemli bir rol oynadığı görülmektedir.
Bu çalışmada Alman, İtalyan, Fransız ve Türk operalarında literatüre geçmiş önemli keman soloları (*konzertmeister soloları, ikili sololar, grup soloları*) araştırılmış ve seçili operalar üzerinde yapılan analizler doğrultusunda ifadeyi güçlendirmek, temaların hatırlatılması ve benzeri kullanım amaçları, kullanım yoğunluğu, eserlerin hangi bölümlerinde daha sıklıkla görülmekte olduğu gibi açılardan incelenmiştir.

Seçilmiş operaların partisyon ve librettoları üzerinde yapılan analizler sonucunda keman soloların kullanımı için aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

- Karaktere özgü temanın (leitmotif) solo keman tarafından tekrarlanması:
  La Boheme, La Traviata, Tannhäuser, Salome, Aşk- ı Memnu, IV.Murat
- Bir sahnenin müziğinin solo keman tarafından hatırlatılması:
  La Boheme; La Traviata, Salome, IV.Murat
- Kuş sesi, ağaçların uğultusu, rüzgar sesi, akarsu (nehir, dere) sesi ve benzeri doğa betimlemelerinin solo keman ile seslendirilmesi:
  I Lombardi, Salome, Hänsel und Gretel
- Uvertür, prelüd, intermezzo ve kadans bölümlerinde uzun sololar:
  I Lombardi, Lulu, Thaïs
- Libretto ile bağlantılı olarak ifadenin güçlendirilmesi:
  La Boheme, La Traviata, I Lombardi, Tannhäuser, Salome, Faust, Aşk- ı Memnu, IV.Murat
- Eşlik partisi:
  Saraydan Kız Kaçırma, Aşk-ı Memnu

Orkestra içinde solo kemana yer verilmiş tüm operalarda uygulanacak bu ve benzeri analizlerin eserlerin yorumlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Ada, Selman. (2002) “Aşk-ı Memnu” Edition Adamus, İstanbul

Aktüze, İrkin. (2003)” *Müziği Okumak”.* Pan Yayıncılık, İstanbul

Altar, Cevad Memduh. (2000)” Opera *Tarihi”* Pan Yayıncılık, İstanbul

Berg, Alban.(1937) “Lulu” http://orchestraexcerpts.com/berg-lulu-concertmaster-cadenza erişim: 15/08/2019

Demir, Evrim Tuğçe. (2014) *“Selman Ada’nın Aşk -ı Memnu Operasının Şan Tekniği Ve Dramaturji Açısından İncelenmesi”* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Musikisi Anasanat Dalı, İstanbul

Demiriş, Okan. (1980) “IV. Murat Operası“ Piyano Eşlikli Vokal Nota Kitabı

Gounod, Charles. (1859) “Faust” Violin I, Choudens Fils, Paris

Gounod, Charles. (1859) “Faust” Chante et Piano, Choudens Fils, Paris

Humperdinck, Engelberth. (1893) “Hänsel und Gretel” Vocal Score, B. Schott’s Söhne, Mainz -1894

Humperdick, Engelberth. (1893) “Hänsel und Gretel” Violin I, E.F. Kalmus, New York-1933

İlyasoğlu, Evin. (2007) “*71 Türk Bestecisi”*. Pan Yayıncılık, İstanbul

MacDonald, Hugh. "Jules (Emile Frédéric) Massenet”, http://www.grovemusic.com, *Grove Music Online* erişim: 12/12/2019

Massenet, Jules. (1894) “Thaïs Meditation” Creative Commons, Ed. Christopher Fazzi

Mozart, Wolfgang Amadeus. (1782) “Die Entführung aus dem Serail” Breitkopf und Härtel, Leipzig -1882

Puccini, Giacomo.(1896) “La Bohème” Vocal Score, G. Ricordi, Milan

Puccini, Giacomo.(1896) “La Bohème” Violin I, Kalmus Orchestra Library, Edwin F. Kalmus &Co., Inc., Florida

Say, Ahmet, (2005) “*Müzik Ansiklopedisi*” Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara

Say, Ahmet, (2002) ‘*’Müzik Sözlüğü”* Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara

Strauss, Richard. (1905) “Salome” Violin I, Adolph Fürstner, Berlin

Taniş, Başak. (2011) “*Okan Demiriş Ve IV. Murat Operası’nın İncelenmesi”.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Verdi, Giuseppe. (1853) “La Traviata” Violin I, Kalmus Orchestra Library, Edwin F. Kalmus &Co., Inc., Florida

Verdi, Giuseppe. (1853) “La Traviata” Vocal Score, Edition Ricordi, Milan

Verdi, Giuseppe. (1843) “I Lombardi” Preludio Atto III, Violin I, IMSLP: Creative Commons, Ed. Ivan Svircevic

Verdi, Giuseppe. (1843) “I Lombardi alla prima crociata” Violin I, G. Ricordi, Milan

Wagner, Richard. (1845) ”Tannhäuser” C.F. Peters, Leipzig

Westerman, von Gerhard ve Schuman, Karl. (1969)" *Knaurs Opernführer*"
Droemersche Verlaganstalt, Zürich

Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanat Çalışması Raporu Yazım Yönergesi ’ne uygun olarak hazırladığım bu Sanat Çalışması Raporunda,

Sanat Çalışması Raporu içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,

görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,

başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,

atıfta bulunduğum eserlerin bütününü kaynak olarak gösterdiğimi,

kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,

bu Sanat Çalışması Raporunun herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Sanat Çalışması Raporu çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

21/06/2021

Arda SIRMALI

Sanatta Yeterlik Sanat Çalışması Raporu
Orijinallik Raporu

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü

Sanat Çalışması Raporu Başlığı: **Operalarda Yer Alan Seçilmiş Solo Keman Partilerinin İncelenmesi**

Yukarıda başlığı verilen Sanat Çalışması Raporumun tamamı aşağıdaki filtreler kullanılarak Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası
29/06/2021	81	47096	21/06/2021	%7	1613869540

Uygulanan filtreler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez/Sanat Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. (21/06/2021)

Arda SIRMALI

Öğrenci No.:N11251748

Anasanat Dalı: Yaylı Çalgılar

Program :

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora
	x		

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Fatma Reyyan BAŞARAN

Proficiency in Art/ Art Work Report
Originality Report

HACETTEPE UNIVERSITY

Institute of Fine Arts

Title: **An Analysis Of The Solo Violin Parts At The Operas**

The whole art work report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. According to the originality report, obtained data are as follows.

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID
29/06/2021	81	47096	21/06/2021	%7	1613869540

Filtering options applied are:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read the Hacettepe University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval. (21/06/2021)

Arda SIRMALI

Student No.:N11251748

Department: String Instruments

Program/Degree :

Master's	Proficiency in Art	PhD	Joint Phd
	x		

SUPERVISOR APPROVAL

APPROVED

Prof. Fatma Reyyan BAŞARAN

YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin/raporumun tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.
Tezin/Sanat Çalışması Raporunun kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin/sanat çalışması raporumun tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde/sanat çalışması raporumda yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim.
Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim/sanat çalışması raporum aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi/ H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

☐ Enstitü/ Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren… yıl ertelenmiştir. (1)
☐ Enstitü/ Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren … ay ertelenmiştir. (2)
☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

21/06/2021

Arda SIRMALI

*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge

(1) Madde 6.1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmasını ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7.1. Ulusal çıkarlan veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezine ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Tez Danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.